

ALEXANDR
SERGEJEVIČ
PUŠKIN:

EVŽEN ONĚGIN..

ODEON, PRAHA 1987.

Přeložila Olga Mašková.
Translation Olga Mašková, 1966.
Illustrations o Markéta Prachatická, 1987..

• TCHYNĚ.

Ve své ješitnosti byl navíc
prodchnut tou zvláštní pýchou,
při které se člověk stejně netečně
hlásí k dobrým i ke zlým skutkům,
pýchou vyplývající
z pocitu nadřazenosti
možná iluzorní.
(Ze soukromého dopisu)

Že snoby ignorovat míním
a přátele rád potěším,
chtěl bych tě uctít něčím jiným,
hodnějším tebe, hodnějším

patosu vznešeného cíle,
tvůrčích snů dražších nad skvosty,
básnické jiskry v plné síle,
prostoty, ušlechtilosti...

dávám, co mám... snad přijmeš mile
pár zpěvů, do nichž jsem ti vplet
směs polosmíchu, položalu,
lidových pravd a ideálů —
plod nezralých i zvadlých let,
her s múzou štědrých na náhodu,
nocí, kdy bděl jsem ve skrytu,
střízlivě promyšlených soudů
i bolestivých pocitů.
... a chvátá s životem
a s city pospíchá.
P. A. Vjazemskij..

/I/

Můj strýček, zářný vzor všech ctností,
když cítil v zádech zubatou,
chtěl pádný důkaz oddanosti
a to byl nápad nad zlato.

Příklad snad pro leckoho vhodný,
jenže ta nuda žít den po dni,
bdít dokonce noc za nocí
jen s ním a s jeho nemocí!

Ta podlost vemlouvát se přízni
takové živé mrtvoly,
hlídat, co jí kdy zabolí,
co má brát nebo po čem žízni,
a při tom všem div nebrečet:
Kdy už tě ksakru vezme čert!

/II/

To v dostavníku létlo hlavou
větroplachovi nad jiné,
kterému Zeus přiřkl právo
dědit, co zbylo v rodině. —
Přátelé, vzácně opravdoví
k mé Ludmile a k Ruslanovi,
z úcty k vám neopominu
představit svého hrdinu:

Oněgin, přítel velmi blízký,
narozen v městě nad Něvou,
kde křtem či aspoň návštěvou,
čtenáři, jistě jste se blýskli...
i já tam žil všem na očích,
jenže mně prospívá spíš jih.

12

/III/

Hrdinův otec, ač měl dluhy,
odmítal příjmy z úplatků,
pořádal plesy, držel sluhy,
žil na nebeskou oplátku.
Osud vzal syna pod svá křídla:

MADAME se v Evženovi zhlídla,
potom ji vystřídal MONSIEUR ...
drahoušek občas nesnes je.
Pečlivá guvernanka v kutně,
ten ubožák MONSIEUR L'ABBÉ
dítě, hrou vždycky zesláblé,
neučil víc, než bylo nutné,
nekázal mu a velmi rád
s ním denně prošel Letní sad.

/IV/

Když nastal v známém koloběhu
čas příslibů a závratí,
čas štědrý na tesknící něhu,
MONSIEUR se octl za vraty.
Evžen měl volnost: přišel den, kdy
v obleku londýnského DANDY
a s módní loknou na spánku
poznal svět — jeho smetánku.
Ovládal tance od a do zet,
uměl psát, mluvit francouzsky,
klanět se, špinit ubrousky,
žádným FAUX PAS sál nepopouzet.
Co ještě chcete? Společnost
nadchl tak roztomilý host.

13

/v/

Učili jsme se všichni trošku
někdy a nějak něčemu,
skládáme společenskou zkoušku
bez jakýchkoli problémů.
Oněgin dostal od poroty
(nezvratné v četných pro a proti)
punc — chytrý, ale přepjatý:
přispíval k spádu-debaty,
ať mluvílo se o čem chtělo,
při věcném sporu místo slov
jak odborník či filozof
jen duchaplně svažtil čelo

a u dam získával si vliv
sršivou palbou invektiv.

/VI/

Latina vychází už z módy,
MONSIEUR však svému svěřenci
vštípil, že nikdy neuškodí
Juvenálovou sentencí
oslnit neznalé i znalé,
dopisy končit slůvkem VALE,
vykótkat dva tři veršíky
z Vergiliovy epiky.

Evžena nebavila němá
biografie planety,
čím v prachu tisíciletí
od časů Romula a Rema
jiskřil vtip dobrých anekdot,
to znal a uplatňoval vhod.

14

/vil/

Nebyl z těch, kterým dal sám pámbu
cit pro hudebnost ve větě,
rozdíly trocho je a jambu
nechápal za nic na světě.
Kde mohl, horlil na Homéra,
přečetl však, co vyšlo z pera
A. Smitha, čímž byl kovaný
ekonom: došel k poznání,

co podporuje rozkvět státu,
proč nezpůsobí škodu těm,
kdo vládnou ČISTÝM PRODUKTEM,
že nedávají přednost zlatu.
Otec však zabřed do bludů
a půjčoval si na půdu.

/vili/

V časové tísní nedokážem
sepsat arch Evženových plus,
řeknu jen, co znal křížem krážem,
v čem opravdu byl génius,
v čem našel únik z letargie,
v čem objevil, proč vůbec žije,
v čem poznal radost, starost, žal,
v čem nikdy neochaboval:

v umění vášně, jejíž něhu
oslavil Ovidiův hlas,
pro svůj zpěv daný napospas
pustině moldavského břehu,
kde básník do posledních chvil
o rodné Itálii snil.

15

/IX-X/

Jak brzy uměl klamat ženy,
žárlit, snít nebo skrývat sny,
vyvracet, živit přesvědčení,
být hrdý, smutný, nešťastný,
pozorný nebo nevšímavý,
předstírat, že ho nuda baví,
mlčením světit lyriku,
hrát zápal krasořečníků,
vylévat srdce na papíry,
žít v sedmém nebi, upíjet
i ždímat z citů sladký jed,
očima vznítit jiskru víry,
vyzývat, hladit, pro soucit
občas je slzou orosit.

/XII/

Jak stejně hravě uměl zviklat

kokotky v sebedůvěře!

Každý si z něho moh brát příklad

pro likvidaci soupeře.

Jak pomlouval! Jak neobvykle

a důmyslně strožil pikle!

Zato vám, muži krásných žen,

říkal si přízní o přízeň:

dopustit na něj nedal mnohý

Faublasův věrný epigon,

žárlivý stařec, ani on,

muž, jenž byl stvořen pro parohy,

vždy sebeuspokojený

svou ženou a svou pečení.

/XI/

Jak uměl střídáním svých zásad

nevinnost zviklat zakrátko,

zoufalstvím nervy krutě drásat,

lichotkou podat cukrátko,

počkat, až přijde slabá chvílka,

rozumem rádce, něhou snílka

prorážet hráze předsudků,

vyvolat vhodnou pohnutku,

cit zavést na půdu dost kluzkou,

poznat, kdy bdělost oslepla,

zachytit vznět a zateplá

dosáhnout svého tajnou schůzkou ,

pak pod dohledem měsíce

dát lekci další novice!

/xni-xiv-xw

V posteli poštou probírá se,
když ještě mhourá na světlo.
Co? Pozvánky? A na dnes? Zase
tři, aby se to nepopletlo:

ples, jubileum, kdeco slíbil.

Kam půjde MON ENFANT TERRIBLE?

Co já vím! Čas je moudřejší:

vždycky to nějak vyřeší.

Ted' hezky do vycházkového,

BOLÍVAR mírně dozadu

a vzhůru na proměn ^du,

užívat vzduchu,- vzrud'lu, všeho,

než čas dá na srozuměnou,

že k obědu je prostřeno.

16

17

/XVI/

Stmívá se, kočí v saních klímá.

„Jed' rychle!" — postroj zaskřípěl.

Na bobří límec vdechla zima

stříbrně blyskotavý pel.

Kam? K TALONOVÍ: s Kaverinem

zahájit večer dobrým vínem.

Vchází, prásk! ze zajetí skla

KOMETA proudem vytryskla,
dobrou chuť: ROAST-BEEF dokrvava,
zlatavá hora brambůrků,
paštika — chloubu Štrasburku,
lanýže — périgordská sláva,
limburský sýr a přísluní
ananasové koruny.

/XVII/

Žízeň sní ještě o naději,
že pohár spláchne kotletu,
BREGUETKY však už odbíjejí
čas premiéry baletu.

Náš znalec, který vysloužil si
glejt: čestný občan zákulisí,
nadšený vždycky pro všechny
okouzlující herečky,
pospíchal k eldorádu bratrů,
ochotných salvou potlesku
děkovat za arabesku,
vypískat Phědru, Kleopatru,
Moinu vzývat (protože
je bude slyšet do lóže)...

18

/XVIII/

Země snů! Fonvizin tam žezlem
satiry hájil volnost, smích,

Kňaznin se pilně v dobrém, ve zlém
opičil po svých Francouzích,
Ozerov slzy z očí loudil,
v ovacích šidil o svůj podíl
mladičkou Semjonovovou,
Katěnin, vzatý na slovo,
vymohl Corneillovi asyl,
Šachovskoj v půtkách s nectnostmi
vši napichoval na ostny,
Didelot se o vavříny hlásil...
v zákoutích kulis, rekvizit,
čas mladosti mě učil žít.

/XIX/

Mé bohyně! kde jste? svým zdrávas
vám znovu srdce otvírám:
jste to vy? nebo jiné za vás
jen po vás zdobí prázdný chrám?
uslyším vaše nebeschóry?
vznese let ruské Terpsichory
mé oči k svaté sféře snů? ...
anebo — zklamán — naleznu
cizí svět na dřevěné scéně
neposvěcené uměním?
lemonem kouzla zbaveným
přihlížet budu znechuceně
křečovitému veselí

a želet těch, jež zmizely? ...

19

/XX/ /XXII/

Divadlo hučí. Zlatolesklá

nádhera lóží, balkónů.

Netrpělivost párkrát tleskla,

šum rozhrnuje oponu.

Třpytnější třpytu, lehčí pěny,

dech kouzlem smyčce podmaněný

nad hlouček dryád vyplouvá:

Avdot'ja Istomínová ...

Na špičku stoupá, polehoučku

zakrouží kolem dokola,

skok, vzlétla, povzdech Aeola

nadnáší tetelivou vločku,

květ vadne, vzrůstá v lodyze

a nožky hrají PAS BŘIŠE.

Ještě roj andělíčků v letu

směle se vrhá na dábly,

u vchodu ještě siluetu

lokaje nohy zazábly,

ještě to v řadách zleva zprava

čpí, plácá, kašle, posmrkává,

ještě se v hale s večerem

neloučí světlo luceren,

ještě se koně, dlouhým stáním

promrzlí, zdám vzpouzejí,
u ohňů kočí v livreji
spílají pánům nebo paním,
jen Evžen čas už nemámí:
domů a do oblékárny!

/XXI/

Potlesk. Teď přišel Evžen. Vkročí
psst nepsst klidně do řady,
lorňonem vyzbrojuje oči,
přejíždí první pořadí,
pak všechny zbývající lóže:

po tvářích, po výstřihách klouže
bez zájmu, bez zalíbení,
na všechny strany vymění
pozdravy se známými pány,
pak lorňon, chvíli zvednutý
k jevišti, klesá ... zívnutí:

„Ty balety jsou k uzoufání!
Co na tom koho upoutá?
Mám po krk už i Didelota." '

/XXIII/

Verš možná ani nedovolí
vylíčit věrně onen sál,
kde se žák estetické školy
oblékal, svlékal, převlékal.
Všechno, čím vyhovuje módním
zálibám galanterní Londýn,
co štědré baltské přílivy
přinesou za tuk, za dříví,
všechno, co s neúnavnou snahou,

důvtipná Paříž vyrobí
na každé roční období
pro své i pro obecné blaho,
všechno dal svět té neskrovné
krasovědecké studovně.

20 21

/XXIV/

Turecké jantarové dýmky,
rosenthal s fauny, s růžemi,
bronz, křišťál, schránky na kelímky,
kolínské vody, parfémy,
rovné i prohnuté nůžky,
pilníčky — krátký, dlouhý, úzký,
kartáčky, které zušlechtí
vše od zubů po nehty.

Vzor potrhlého filozofa,
Rousseau (už zase odbočím)
nemohl pochopit, proč Grimm
si leštit nehty před ním troufá.

Sám reformátor, nesporně
byl tehdy proti reformě.

/XXVI/

Modely, které oblékal si,
popsat vám do všech detailů,
tak aby povolání znalci
mi ušetřili pochvalu,
mohl bych se sebejistotou
a klidně, jsem tu přece proto,
má to však háček: nevím, jak

řít rusky PANTALONY, FRAK,
a už teď vidím (v celé šíři
chápu svůj hřích), že nemohu
chtít slušnou známku ze slohu:

cizími slovy zrovna hýří,

i když znám zkratky jazyků

v Akademickém slovníku.

/XXV/

Doba chce své: i vědec může
přemítat o manikýře,
vyskakuj nevyskakuj z kůže,
mrav popravuje kacíře.
Oněgin zakládal si na cti
jak Čaadajev, v osmnácti
musel být celou sezónu
tak říjajíc lev salónů.
Tři hodiny se ostražitě
prohlížel v lesku zrcadel,
a pak svou krásu vyváděl
na boží svět jak Af rodíte,
když chtivé oči pokochá
rozumnou maskou jinocha.

/XXVII/

Takhle se nikdy nehnem z místa,

víte co, radši doženem

ztracený čas, než fiakrista

dojede k cíli s Evženem.

Řetězy vozů na ulici,

pod krovy domů dávno spící,

poblikávají rozverně

světýlkem v každé lucerně

a duhovou tříšť sypou na sníh,

vznosný dům kolem dokola

giriandou ohňů plápolá

a okna stínohrami krásných
dámských i pánských účesů
zvou módní bloudky do plesu.

22

23

/XXVIII/

Už je tu Evžen, sotva postřeh
vrátného v zlatě, v šarlatu,
vzal mramorové schody po třech,
odfoukl smítko ze šatů,
vchází... Sál kypí po okraje,
znavená hudba tiše hraje
doprovod k dvorné mazurce,
ruch a šum, ruka na ruce,
ostruhy gardistů se třpytí,
nožky lem krajek zvířily,
očarované motýly
pohledů vábí do svých sítí
a v kvílivé hře houslisty
zaniká šepot závisti.

/XXIX/

V té době, kdy nás touhy klamou,
chodil jsem z plesů na plesy:
kde jinde srdce mluví samo,
psaníčko cestu najde si?
Ochránci rodinného krbu,
nač bych měl komu dělat vrbu,

s vámi dnes táhnu za provaz

a říkám vám to všechno včas.

Střežte i vy, mé gardedámy,

kdo a čím dcerku oblaží!

Držte svůj lorňon na stráži!

Aby snad ... aby... pámbu s námi!

Vím, proč jdu na trh s neřestmi:

už delší čas jsem počestný.

24

/XXX/

Kolik let života mi odnes

proud pochybených radostí!

Plesy však miloval bych dodnes,

chtít hazardovat se svou ctí.

Mám rád vzruch strásající tíhu,

vír mládí, růže u výstřihů,

třpyt, harmonii kroků, těl,

tančící nožky... bohužel

tři páry štíhlých nožek stěží

na celé Rusi najdeme.

Jak pronásledujete mě,

vy dvě ... Už volný, bez otěží

té vášně, marně unikám

do bdění, do snů ... není kam.

/XXXI/

Kdy zapomeneš? v poušti? v městě?

blázínku, prcháš do dálek?
Ach milované nožky! kde jste?
kde hladíte kment fialek?
Orient dal vám slunné věno,
ponecháváte nedotčenou
sněžnou pláň v kraji severu:

znáte jen hebkou nádheru
a dotek měkce sametový.
Jak dávno, vámi okouzlen,
jsem zapomínal na svou zem,
na slávychtivost, na okovy?
Kde mému štěstí konec je?
Zarostly vaše šlépěje...

25/XXXII/ /XXXIV/

Diana krásu řader, Flóra
'nabízí zrakům sličnou tvář,
v mých očích ale Terpsichora
má kolem nožky svatozář.
Půvabem štědrým na přísliby
nejláskavějších SNAD a KDYBY
děj vroucích přání rozvíjí
v srdci i ve fantazii.
Elvíno, stokrát okouzlí mě
tvá nožka cestou v kočáře,
v zeleni lučin na jaře,
na šedé mříži krbu v zimě,
na lesku parket, na písku
i na pobřežním skalisku.

I jiný sen si připomenu:

má ruka nožce nabídla
náramek přešťastného třmenu,
dlaň cítí lehkost chodidla ...
zase roj představ... zase letmý,
prchavý dotek budí ze tmy
srdce už slepé pro rozbřesk,
zase ta láska, zas ten stesk...
Mlč, povídává lyro! Pyšné
i bez tebe jsou víc než dost,
nestojí za mou posedlost,
za touhu, za milostné písně.
Dokážou kouzlit něžnost, cit
a—na podpatku otočit!

/XXXIII/

Závidím moři: vlnu s vlnou

spojoval nedočkavý chvat,
když pospíchaly láskyplnou
hrou jejím nožkám poctu vzdát.
Tolik jsem toužil cítit na rtu
tep krve v ohbí něžných nártů!
Za času bouří, unášen
náruživostí pro vašeň,
nikdy jsem nechutnal až u dna
tak hořkou touhu navždy srůst
s růžemi tváří, s krví úst
či zlíbat ňadra k smrti svůdná.
Nikdy mě nepropadala
touha tak zlá, tak zoufalá!

/XXXV/

Co Evžen? Dřímota mu krade
v kočáře oči zpod víček
a ranním ptákům v Petrohradě
už odbubnoval budíček.
Kupec se otřepává po snu,
hauzírník vleče plnou krosnu,
drožkář svou archu ochoty,
mlékařka konve od Ochty.
Procitá milý neklid jitra.
Rolety drnčí, modrý dech
komínů stoupá z bílých střech,
pod čákou pekařova chytrá
německá lebka měří mráz
skulinkou svého VASISDAS.

26 27

/XXXVI/

Jenže ples, ten i v osmnácti
unaví, ráno neráno
miláček přepychu a slastí

má v šeru měkce ustláno.

Vstává až v poledne a znova

do stejně rušné noci vplouvá,

zas pozvánky, a nejmíň tři.

Včera, dnes, zítra, pozítří.

Jak prosím? Jestli poznal štěstí,

když nebyl otrok závazků,

když neměl nouzi o lásku,

o dary mládí, o neřesti?

Zda užíval si vesele,

zdráv na duchu i na těle?

/XXXVII/

Ne, svět ho znudil tím svým rájem,

v srdci měl tíhu únavy,

po krátkém čase ztrácel zájem

o celé krásné pohlaví,

a nevěry ho omrzely...

přestával chodit za přáteli,

i přátelství se rozklíží,

když krocanovi s lanýži

máte dát bublinkovou lázeň

a sypat vtipy z rukávu,

ač to chce obklad na hlavu...

bývával do soubojů blázen,

teď pohrdal však čímkoli:

půtkou slov, šavlí, pistolí.

/XXXVIII/

Chorobou, na niž jednou zhynem,

nezjistí-li se příčina,

po našem CHANDROU, jinak

SPLÍNEM,

nakazil se můj hrdina

pomalu sice, ale jistě...

ne že by si snad božekriste

chtěl vehnat kulku do čela,

chuť žít však ztratil docela ...

Childe-haroldovsky chmurný, bledý,

jak přízrak když se objeví,

whist, klípky, něžné úsměvy

či vyzývavé nápovědi,

nic nechce znát, nic nevnímá

nepřítomnýma očima.

/XXXIX-XL-XLI-XLII/

Královny exkluzivních kruhů,
vám poroučel se nejprve,
komu by dnes šel taky k duhu
chlad, jenž vám přešel do krve!

Někdy i dáma něco poví
o Benthamovi, o Sayovi,
většina z nich však vymyslí
jen nehorázné nesmysly.

Navíc jsou to tak ryzí skvosty,
tak dbalé na věrnost i čest,
tak přesné v řeči očí, gest,
tak prostoupené vznešeností,
tak prosté sebemenších vin,
že samy jak mor šíří splín.

/XLIII/

Půvabné kvítky, pak i s vámi,
s kterými v milostivé tmě
petrohradskými uličkami
co chvíli drožka prolétne,
můj Evžen pobyl naposledy.
Zamkl se před vábnými rejdy,
odpadlík, na pět západů,
zívl, vzal pero na radu,
chtěl psát — ne ovšem bez oddechu,
spíš bez práce, a z čmáranic
nevzešlo proto zhora nic,
nedal se k nezmarnému cechu
těch tovaryšů, o kterých
pomlčím jako jeden z nich.

/XLIV/

Když hnal ho zase k beznaději
nečinný depresivní stav,
chtěl zkusit, zda mu neprospějí
myšlenky jiných moudrých hlav.
Narovnal knihy pěkně do řad,
četl a četl: ale pořád
nic k jádru věci, všude než
chiméry, návod k nudě, lež ...
každá je spoutaná svým slohem,

ta má řeč stářím vybledlou,
tu staromilství posedlo.
Jak ženám dal i knihám sbohem,
prach, pod nímž přišly o život,
pietně zastřel černý klot.

30

/XLV/

Já taky zpřetrhal už v mládí
síť konvečnosti jako on —
to nás dva svedlo dohromady.
Zalíbil se mi jeho sklon
k vlastnostem snů od přírody,
spojený s výstižnými soudy
a s individualitou.

Já měl vztek, on už ani to ...
vášně nás oba vtáhly do hry,
život chyt oba do lasa,
pochodeň srdcí uhasla,
čekat jsme od osudu mohli
jen zavřenou dlaň štěstěny
a od lidí hrst kamení.

/XLVI/

Kdo žil a uvažoval, toho
nepoutá úcta k nikomu,
kdo poznal cit, ten chřadne touhou
zbavit se věčných fantomů:

už nezláká ho sladká něha,
had vzpomínek ho jedem šlehá,
červ výčitek mu nedá spát.
Leckdy však zrychluje to spád,
zvyšuje přitažlivost debat.
Nejdřív mi Oněginův styl
vadil, pak zvyk mě naučil
na jeho jízlivosti nedbat
a chápat břitký, pro můj vkus
moc žlučovitý cynismus.

31

/XLVII/

Kolikrát za jasného léta,
když zprůsvitněla do bělá
obloha perleťově světlá
a na vlnách se nechvěla
tvář Diany jak utonulá,
na tiché pouti do minula,
na pouti k lásce oněch dnů
cit stahoval nás k bezednu
milostiplné vůně noci,
až opojivě líbezná ...
Jak do cely když pro vězně
přilétne spánek všemohoucí,
sen fantazie s námi vzlet
k úsvitu našich mladých let.

/XLIX/

Adrie, kdy už tvoje vlny,
Brento, jak brzy už tvůj proud
mou inspiraci znova zvlíní
BEL CANTEM rozpěňěných vod?
Zněla jím lyra Albionu,
je svatý soulad jeho tónů
potomkům Apollónovým.
V italských nocích vylovím
perly všech slastí: beze spánku
toulat se budu kdekoli,
v tajemné schránce gondoly
unesu mladou Benátčanku,
láska mě v jejím náručí
řeč Petrarkovu naučí.

/XLVIII/

Evžen stál, vytržený z času,
podepřen žulou zábradlí,
jak poeta, jenž věrně krásu

své krásy v básni zrcadlí.
Ticho ... jen od bran Ermitáže
donesl vítr hlasy stráže ...
jen drožkář práskl do koně,
hrkot kol zazněl z Miljonné ...
jen loďka mávající vesly
vyplula zvolna na řeku ...
a nás tam někde v daleku
fanfáry k zašlé slávě vynesly..
Noc nejlépe však oslaví
alt Torquatovy oktávy.

/L/

Svobodo, přijdeš? škemrám, loudím,

přijď! bude pozdě za pár let...

u moře čekám, spásným lodím

posílám vítr do plachet.

Kdy s bórou v zádech, nespoutaný,

po širošířé mořské pláni

se rozlétnu jak na křídlech?

Už abych opustil ten břeh,

kde vládnou síly, jež mě dusí,

a někde pod datlovníky

v pouštích mé žhavé Afriky

stýskal si po nevlídné Rusi,

kde srdce oslavilo křest,

trpělo, zhaslo na bolest.

32

33

/LI/

I Oněgin chtěl se mnou odsud
odejet, třeba nazdařbůh,
brzy však vykázal nám osud
každému jiný bludný kruh.

Evženův otec dožrál k smrti
a věřitelé, samí chrti,
třáslí se na své poklady.
Kdo má vtip, ten si poradí:

Oněgin nemiloval soudy,
sám dal těm hladům všechno v plen,
buď mínil, celkem spokojen,
že si tím vlastně neuškodí,
anebo zjistil potají,
že strýčka v ráji čekají.

/LU/

Vpravdě jak z nebe přišla zpráva
z té zastrčené vesnice,
že starý pán už dokonává
a rád by viděl dědice.

Oněgin vypravil se v mžiku,
vsed do prvního dostavníku,
ujížděl jako splašený
a zíval při pomyšlení,
jak bude nudné pro pár zlatek
hrát příbuzenskou pohádku,
(tím jsem zas dospěl k začátku),
přivítal ho však jenom statek:

strýček už ležel na márách,
připraven obrátit se v prach.

34

/LÍH/

Na dvoře bryčka vedle bryčky

a všude po domě jak plev
nepřátel, přátel, popů, vždycky
žhavých brát míru na rakev.

Po pohřbu, teprve když hosté
připili na smrt nejmíň posté,
odjeli zvaní, nezvaní,
jak po závažném poslání.

Náš milý Evžen, světák, hýřil,
doposud věčně bez peněz,
měl tedy půdu, stáje, les,
čímž s venkovem se hbitě smířil
navíc ho hřála naděje,
že změna mu jen prospěje.

/LIV/

Den dva jak v zaslíbené zemi
vábil ho zurkot potoka,
mech pod stinnými haluzemi,
tráva až po pás vysoká,
po třetím krásném dopoledni
i les byl k uzoufání všední,
pak všechno sklouzlo do šedi,
viděl, že v novém prostředí,
bez plesů, schodišť, oleandrů,
bez veršů, bez not, bez karet
nuda je nuda jak by smet.
Zas už měl na krku svou chandru,

i sem se za ním dolekla

jak stín či věrná manželka.

35

/LV/

Já zbožňuju zas nade všechno
zátiší v klínu přírody:

tvůrcím snům samy život vdechnou

a z lyry písni vyloudí.

Tělem i duší zasvěcen té

nevinné vášni FAR NIENTE,

toulkami vzývám jezero.

Otvírám oči s důvěrou

v další den svobodný a klidný:

málo čtu, vstávám k obědu

a bez slávy se obejdu.

Nepatří lenošivé týdny

cest bůhvíodkud bůhvíkam

k mým nekrásnějším vzpomínkám?

/LVU/

Bez lásky, jež jen ve snu žije,
básníci tvořit nemohou.
I mně dal svět mé fantazie
několik lásek ... nadlouho
zapadly v duši beze stopy...
múza je živou vodou skropí:

tak vzhlížel můj verš k obrazu
nešťastné dcery Kavkazu
a slavil zajatkyně Krymu.
Častokrát však se zvědavá
skupinka přátel vyptává:

„Komu dnes trháš květy rýmů?
Které z těch sokyň věncíš trůn

melodiemi snivých strun?

/LVI/

Pěšiny, louky, kopretiny,
lásko ... k vám cit mě upíná.
Rád podotýkám, v čem jsem jiný
než Oněgin, můj hrdina:

aby snad potměšilé lišky

či nějaký ten hnidopišský

a klevetivý kronikář

odhalující moji tvář,

neřekli, že já — pouhý mazal —

jak Byron pro svůj majestát

chci si tu pomník vytesat.

Jako by básník nedokázal

nic víc než měnit pojetí

pro věčné autoportréty!

/LVIII/

Čí pohled jitří inspiraci

a kantilény pro lyru

ti láskyplnou něhou splácí?

Kdo je střed tvého vesmíru?"

Neexistuje, přísámbohu!

Láska mi za svíravou touhu

dala jen marné blouznění.

Je šťasten, kdo ji promění

v gejzíry veršů; zdvojnásobí

sny poetických oparů

jak Petrarkův hold pro Lauru,

odvádí srdce od choroby

a slávu zvedne na prahu ...

já ztratil řeč i rozvahu.

36

37

/LDÍ/

Přichází múza, láska mjí,
bolavá hlava najde lék.
Zas toužím po své harmonii
pocitů, tonů, myšlenek...
netrpí srdce nedůvěrou,
píšu, už nekreslí mé pero
na okraj veršů ve chvíli
zasnění ženské profily...
popel se znova nerozboří,
pláč mám jen v duši, v očích ne,
až navždy, navždy utichne
i v duši echo dávných bouří,
začnu psát spis dost objemný:

dvacet pět zpěvů poémy.

HLAVA
DRUHÁ

/LX/

Hloubal jsem dlouze nad koncepcí

a pohroužil se do plánů,

poéma mezitím je vepsí,

mám první hlavu románu.

Pročetl jsem to předůkladně,

přesto mě ani nenapadne

opravit spoustu sporných míst,

cenzura vezme si svůj list

a kritika už beztak neví,

co rozcupovat do dřeně...

Jdi, moje novorozeně,

ke břehům milované Něvy,

vysluž mi se slávou i rub:

křik, žvásty, sliny křivých hub!

38

O ruš!...

Horatius

O Rus!

/I/

Evženův zapadlý kraj světa
byl koutek ryzí svěžesti,
komu chuť na víc vzala léta,
mohl by mluvit o štěstí.
Dům odsunutý do ústraní
stál v klínu provoněných strání
nad bystrou říčkou. Lučiny,
hrající všemi odstíny,
svou zlatou rozlily až k nebi,
vesničky kvetly, hrstky stád
bloudily po svazích a sad
pod spleť hustolistě klenby
dopřával konejšivý stín
dryádám věčně tesknícím.

/II/

Zámeček, pravé panské sídlo,

byl stavěn blahé paměti

s tou důkladností, v níž se zhlídlo

nejedno moudré století.

Tapety s ptáky, s květinami,

portréty carů, zlaté rámy,

vysoký štukovaný strop,

kachlová kamna z různých dob.

Zub času vykonal své dílo,

všechny ty krásy zvetšely,

jenomže mému příteli

to ani trochu nevadilo:

jak s módou, tak i bez módy
měl k nudě stejné důvody.

40

/lil/

Vybral si komnatu, kde strýček,

starostatkářsky zarytý,

lál mouchám, pálil kopy svíček

a klíčnici čet levity.

Podlaha z dubového dřeva,

pohovka, stůl, skříň zprava, zleva,

a nikde stopa inkoustu.

Ve skříních džbány od moštu,

likéry vlastní značky VŠEVĚD

s načatým prvním od kraje,

blok na příjmy a výdaje,

kalendář osmnáct set devět:

strýček byl pilný, nesved by
víc času marnit u četby.

/IV/

Oněgin na trůnu svých statků
jen tak a z žádné zásady
usoudil, že dá do pořádku
ekonomické základy.

Sám, odkázaný na svou hlavu,
odzvoni robotnému právu,
nastolil obrok za půdu;

nevolník vděčil osudu;

souseda, který nadosmrti
chtěl výhodně žít postaru,
přived tím činem do varu,
druhý se ušklíb, třetí, čtvrtý
jak jeden muž ho zavrhl:

je nebezpečně potrhlý.

41

/v/

Jezdili k němu z úcty k strýci,

brzy však vyšlo najevo,

že ve chvíli, kdy na silnici

zahrčí bryčka s návštěvou,

vyběhne zadním vchodem k stáji,

kde mu hned hřebce osedlají —

vyrazil slušným lidem dech

a bylo po všech ohledech.

„Ignorant... zednář ... skončí bledě

chytá ho fantas ... celé dny

objímá sud jak bezedný...

políbit ruku nedovede...

neřekne PROSÍM BERTE si,

jen JEZTE — pěkné móresy!"

mi

Na panství po zemřelém otci

se touhle dobou usídlil

majitel, jemuž místní soudci

nedali o nic menší díl.

Vladimír Lenskij plným jménem,

niterně spjatý s Göttingenem,
vyznavač Kanta, hezký hoch
s přemírou poetických vloh.
Jel do Německa pro ovoce
nového učení i snů,
získal sklon k liberalismu,
řeč samý vzdech a citoslovce,
vzlet horoucího nadšení
a vlasy hnedle k rairieni.

42

/Vil/

Svět libertinsky rozháraný
mu srdce neobrátil v led,
hřejivě vnímal stisky dlaní
a dotýkanou dívčí pleť,
v naději milé naivity
ještě ho kolébaly city
a ještě chytal namátkou
kdejaké světské pozlátko.
Když srdce začínalo váhat,
myslel, že snem ho upoutá,
pokládal smysl života
za jednu z nejvábnějších záhad
a často dlouho do noci
promýšlel ten div divoucí.

/Vil/

Věřil, že se spřízněnou duší
navěky splyne v objetí,
i ona že ten zázrak tuší
a čeká od nepaměti,
věřil, že přítel na smrt věrný
jeho čest nikdy neočerní
a každý nájezd klepaře
odrazí ranou do tváře,
že zasáhne nám do osudu
kruh vyvolených bytostí,
jenž zázračně nás oprostí
ode všech zpátečnických bludů
a toho překrásného dne
o spáse světa rozhodne.

43

/K/

Vřelý cit pro dobro a právo,
zášť ke zlu, soucit s bolestí,
vidiny ověnčené slávou
měl v krvi snad už od dětství.
Toulal se s lyrou širým světem,
vzduch zpoetizovaný světlem
Goethových, Schillerových múz
roznítil jeho lyrismus.
A ušlechtilé dcery mýtu
ctil vírou, která nehřeší:

dokázal šťastně ve verši
zachovat ušlechtilost citů,
vzlet čistých snah i klenoty
neduchaprázdné prostoty.

/XI/

Na vsi, kde vlohy pro lyriku

jen Evžen mohl ocenit,
v debatách spolustolovníků
nenašel jednu kloudnou nit.
Byl by si s chutí zacpal uši:

úvahy pánů živých duší
o senoseči, o vodce,
o psincích, o mších za otce,
neoplývaly bezesporu
básnickou jiskrou, logikou,
důvtipem, ani obvyklou
hrou společenských rozhovorů,
žvatlání spolustolovnic
se navíc rozplývalo v nic.

1x1

O lásce, láskou uhranutý,
zpíval, dal srdce do písni
ryzích jak dívčí procitnutí,
jak dětské svatvečerní sny,
jak na nebeské černé tůni
tvář kněžky tajných stesků, luny,
o vzdechu zpíval, o vzlyku,
o romantickém slavíku,

O NĚČEM, O MLHAVÉ DÁLI,

i o dálce, kde bloudíval,
kde oči opravdový žal
do jímky ticha vyplakaly,
zpíval, jak vadne žití květ,
v rozpuku osmnácti let.

/XII/

TEN POLOCIZINEC byl hezký

a hlavně hezky bohatý,
na vsi, kde mají skoro všechny
rodiny starost s děvčaty,
znamená to lov na ženicha:

jen vejde, paní domu vzdychá,
jaké je asi trápení
žít bez rodiny, bez ženy,
odvádí hosta k samovaru,
kde čeká dcerka, šeptá jí

HLEĎ SI HO, DUNO, p0 Čaji

požádá Duna o kytaru
a s citem piští (pámbuchraň):

PŘIJĎ KE MNĚ V ZLATÝ LÁSKY CHRÁM!

44

45

/XIII/

Lenskij měl naštěstí dost času

na doživotní okovy

a před útoky hledal spásu

v Evženu Oněginovi.

Sešli se. Vodopád a kámen,

verše a próza, led a plamen

snad nemohou mít k sobě dál.

Oběma nejdřív připadal

nudný ten kontrast protipólů,

pak zaujal je, za týden

scházeli se už každý den

a brzy byli věčně spolu.

Vzniká (jak dost mých přátel ví!)

z NICNEDĚLÁNÍ přátelství.

/XIV/

I tyhle vztahy vyhynuly.
Nemáme žádné problémy:

všichni jsou pro nás pouhé nuly,
jediné jednotky jsme my.
Náš zářný vzor je Napoleon,
chcem před sebou mít na kolenou
veškerou čeleď dvounohých,
cit je dnes hloupost nebo hřích.
Evžen byl slušný: shodně s námi
anděly v lidech neviděl,
spíš tupce, ale (z pravidel
si pomáháme výjimkami)
vážil si některých a cit
dovedl u každého ctít.

46

/XV/

Když mluvil s Loňským, usmíval se.

Básníkův obdiv pro krásu,
nezralé soudy, patos v hlase
a v očích světla úžasu —
to všechno bylo vzácně svěží.
Oněgin držel na otěži
chuť k zpražujícím diskusím,
říkal si: přece nemusím
chvilíčkám blaha dávat veta,
beze mne přijdou otřesy,
ať zatím šťastně žije si
a věří v dokonalost světa,
čas mladosti tak horoucí
má sny svých dětských nemocí.

/XVI/

Všechno jim stálo za debatu,
nic jen tak pod stůl nesklouzlo:

zákony dávno mrtvých států,
výsledky vědy, dobro, zlo,
kořeny věčných pověr, mýty,
tajemství nebytí a bytí,
smrt, osud, pravdy, omyly
rozebírali, soudili.

Když básník recitační zápal
chtěl uplatnit až dojemně
i na severské poémě,
Oněgin, třeba stěží chápal,
proč se dá unést tímhletím,
poslouchal se zaujetím.

47

/XVII/

Nejvíc však námět zhoubné vášně
bavil mé anachorety.
Oněgin znal ty prostopášné
dny, noci v jejich zajetí:

častokrát povzdechl si kradí...
je šťasten, kdo jim upsal mládí
a zbavil se těch úvazků ...
šťastnější je, kdo na lásku
měl dobrý recept: odloučení,
a na zášť: klepy, pecivál,
jenž nežárlivě prozíval
se ženou život denně stejný,
a čím si v punčoše byl jist,
nevsadil na nejistý list.

/XVIII/

Když prchnem z bláznivého kola

pod prapor ticha navždycky,

když plamen vášní doplápolá

a roupy nebo vábničky

opožděného doznívání,

kterým se člověk těžko brání,

nám pohnou už jen koutkem úst,

tu a tam zpestří nudný půst
řeč cizích vášní, v slabé chvílce
znova nám srdce zabuší.

Tak lechtávají do uší
nemohoucího vysloužilce,
opuštěného ke stáru,
příběhy mladých husarů.

48

/XIX/

Vznět citů, v mládí vždycky prudký,
nic neukrývá pod clony,
zášť, lásku, radosti i smutky
smíchem či pláčem vyzvoní.

Přesvědčen trochu velikášsky,

že už si odbyl vojnu lásky,

Oněgin s tváří mudrce

Loňskému náhled do srdce.

Naivní duše básníkova

podala mu je na dlani,

vyslechl jeho vyznání,

první zpěv lásky, krásná slova

hýřící škálou pocitů,

chvalozpěv — na banalitu.

/XX/

Ach ano, srdce uchvátila
mu láska, jejíž tragiku
dnes prožívá jen pošetilá,
blouznivá duše básníků:

věčně ten obraz jedné ženy,
věčně to neproměnné snění,
ten neměnný cit pro bolest...
mrazivá dálka dlouhých cest,
čas odloučení bez návratů,
čas daný múzám napospas,
čas poznávání cizích krás,
čas knih, čas zábavy, čas chvatu,
nic nevtisklo chlad proměny
do srdce v jednom plameni.

49

/XXI/

Už v době, kdy cit nezotročí,
Olga ho pevně poutala,
jen jí měl vždycky plné oči
při každé hře už odmala.
Když vídávali, jak si hrají
ve stinném dubinovém háji,
otcové, oba statkáři,
vedli je v duchu k oltáři.
A hýčkávaná od tatínka,
ta nevinná, ta líbezná,
ta maminčina princezna,
kvetla jak skrytá konvalinka,
aby jí nesetřela pel
dychtivost motýlů a včel.

/XXII/

Procitající touha po ní

básníka vedla do ráje

a vyloudila první tóny

molově tklivé šalmaje.

Na neshledanou, kola mlýnský!

Zamiloval si bolestínsky

tůň, upolíny, ocúny,

noc vzrcadlenou do luny,

do luny, do hromničky nebe,

která nás provázela tmou

a v níž jsme ctili posvátnou
kropenku slz ... Dnes k nepotřebě,
ledaže někdy posilní
ublikotané svítilny.

50

/XXIII/

Veselá, hodná od kolíčky,
jak básníkův den průhledná,
milá jak chvilka pro polibky,
svěží jak doušek ode dna,
blankytem očí, lehkým krokem,
úsměvem, gloriolou loken,
sčesaných něžně do čela,
vším Olga.. každá novela
či román kreslí dopodrobna
ten portrét: všechny ctnosti má,
sám jsem ho hltal očima,
v těch dávkách je však sladkost zhoubná.

Ted' můj verš s troškou obavy
vám druhou sestru představí.

/XXIV/ •

Taíjana... Poprvé to jméno
na něžných stránkách románu
je v celé kráse vytištěno.
Svůj podíl za to dostanu.
Drzost? Proč? Nezní nepříjemně,
i když vám jistě připomene
vesnickou starodávnou Rus,
čeledník. Ve jménech nám vkus
zaostal, není příliš rychlý

náš vývoj směrem nahoru,
(ve verších — škoda hovorů)
kulturou jsme moc nenačichli,
musíme být jen stůj co stůj,
jak říká rčení, navrch huj.

51

/XXV/

Tak Tatjana se jmenovala.

Chyběly jí ty půvaby,

ta krása tolik dokonalá,

že každé oko přivábí.

Zamlklá, smutná, opatrná

a plachá jako lesní srna,

v otcovském domě odmala

jak cizinka se chovala.

Nikomu, otci ani matce,

neoplácela něžnosti,

nepromluvila na hosty,

nechtěla s dětmi hopsat, smát se

a často dlouze přitiskla

bledou tvář na okenní skla.

/XXVII/

Tatjana, starší sestra Olgy,

necepovala panenku,

nevedla pro ni monology,

co s městskou módou na venku.

Neujídala o vánocích

sladkosti, v bezměsíčných nocích

při strašidelných pohádkách
hrůzou ji okouzloval strach.
Když Olze chůva nebo matka
houf kamarádek pozvaly,
pozorovala zpovzdáli
hru na babu či na kůzlátka,
a když všem bylo do smíchu,
stýskalo se jí po tichu.

/XXVI/

Jen zádumčivost jako sestra
rostla s ní z vůle osudu
a tkala do šedi dnů pestrá,
čarovná vlákna přeludů.
Nesáhly sametové prsty
na ouško jehly, plnou hrstí
nerozsévaly po plátně
růžičky vzorům poplatné.
Chuť vládnout vštěpujeme dětem:
holčička pannu dostane
a hned se učí na panně
způsobům, které hýbou světem,
když maminčiny příkazy
omílá frázi za frází.

/XXVIII/

S oblibou na balkónech dlouze
očekávala úsvit dne,

chvíli, kdy blednou na obloze
trsy hvězd něžně průsvitné,
pruh země na obzoru jasní
a vánek nedočkavě časný
probouzí jitro do přítmi.
V době, kdy rouškou noční tmy
půl světa dlouho halí zima
a v mrtvém tichu u svíce
pozastřeného měsíce
svítání dlouho slastně dřímá,
vstávala stejně, plašíc tmu,
sedala s knihou ke svícnu.

52

53

/XXIX/

Žasla, oč světy románů jsou
bohatší nežli její svět,
Samuel Richardson a Rousseau
chytli ji na vějičky vět.
Otec byl pravé dobrotisko,
ač k duchu doby neměl blízko,
nebál se škodlivosti knih,
nečetl je a viděl v nich
nicůtky k zaplazení nudy,
přecházel klidně, bez zájmu,
s čím dcerka usne potajmu,

po čem hned sáhne, jak se vzbudí.

A jeho žena do jména

Richardson byla zblázněná.

/XXX/

Neměla Grandisona radši

než světáckého Lovelace

z četby, to ne — když byla mladší,

důvěřovala komtese

Alině, sestřenici z Moskvy,

která jí takřka rousseauvsky

líčila oba hrdiny.

Muž tenkrát z vůle rodiny

byl její ženich, jenže ona

nosila v srdci jiného,

cit, intelekt ji u něho

víc připomínal Grandisona ...

Jen z neznalosti, poněvadž

seržant byl elegant a hráč.

54

/XXXI/

I ona byla mladá, krásná

a dbala na DERNIER CRI,

rodiče však jí zčistajasna

svatební šaty oblékli.

Moudrý muž, aby zapomněla,

odvezl ji hned od kostela

na statek. V cizím prostředí,

s bůhvíjakými sousedy,

nedokázala spálit mosty

a pomýšlela na rozvod.

Pak starosti jí přišly vhod,

zvyk vedl ke spokojenosti.

Laskavé nebe soucitně
zvyk za štěstí nám poskytne.

/XXXII/

Zvyk přinesl jí v neskonalém,
nesmírném hoři úlevu,
nadobro skoncovala s žalem
po jednom velkém objevu:

zjistila náhle, jak snadné

muže, jenž absolutně vládne,

vyhodit prostě ze sedla.

Zakrátko sama dovedla

bít vztekle služky, sečíst klidně,

co dala která stodola,

stáčet med, stříhat dohola,

do páry chodit jednou týdně

a při všem hájit podstatu

tichého matriarchátu.

55

/XXXIII/

Kdysi své něžné dívčí city
"vlévala do památníků,
říkala Kateřině Kitty,
protáhla každou slabiku,
pas stahovala do korzetu
a nosovkami ruskou větu
pofrancouzštila jedna dvě.
Jenomže brzy po svatbě
památník, korzet, útlý sešit
sentimentálních veršičků
schovala, těsnou blůzičku
či šaty dala párkrát přesít,
a pak už bez prošívání
nosila volné župany.

/XXXIV/

Manžel však měl ji rád jak v mládí,

jaktěživ nevyvolal spor,
v ničem jí nevnucoval rady,
krok neudělal bez bačkor.
Ubíhal život ze dne do dne,
pro změnu bylo někdy vhodné
pozvat pár dobrých sousedů
na odpolední besedu...
jen staré známé na kus řeči,
na nějaký ten klípek, vtip ...
čas plyne... aby ušel lip,
píjí čaj, s chutí o to větší
spěchají všichni k večeři
a končí, než se svečeří.

56

/XXXV/

Poklidný život pro rodinu
zpestřily zvyky, pověry:
pekly se u nich hory blinu
na masopustní úterý,
drželi popeleční středu,
jak na půst, dbali na koledu,
na písň, osud věštící...
o Nejsvětější Trojici,
kdy věřící lid pro svou spásu
prozívá půl dne v kostele,
uctili slzou zemřelé ...

vždycky stál na stole džbán kvasu
a s hosty dbali u jídla
na společenská pravidla.

/XXXVI/

Oba dva stárli v bázni boží,
až jednou takhle k poledni
smrt přišla k manželskému loži:
muž přijal svátost poslední.
A ještě cestou ze hřbitova
ho oplakaly děti, vdova,
politovali sousedé,
víc nežli slušnost dovede.
Patřil k těm prostoduchým, starým
a dobrým pánům, zlacený
nápís teď hlásá v kameni:

BRIGADÝR STATKÁŘ DMITRIJ LARIN

S BOHEM I S LIDMI USMÍŘEN

ZDE SLADCE SPÍ SVŮJ VĚČNÝ SEN

57

/XXXVII/

Vladimír Lenskij po návratu
pod vytoužený rodný krov
hned zase spěchal od penátů
k otci své lásky — na hřbitov.
Nad hrobem bolest postýskla si:
„POOR YORICK! Ach, kde jsou ty časy!
Jak hladíval mě, jak mi rád
půjčoval očakovský řád,

lak houpával mě na kolenou!

Říkával: Přiženiš se k nám,

dřív než se s vámi rozžehnám?..."

A rukou steskem rozechvěnou

napsal mu v šelestění trav

madrigalový epitaf.

/XXXVIII/

Pak stejně dojatě vzdal poctu

posvěcenému popeli

svých rodičů a jejich otců ...

O běda! Osud udělí

lán času každé generaci:

vyklíčí, zraje, zrna ztrácí
a na životní souvrati
v úrodnou zem se obrátí...
I nad námi čas drží ruku,
naš život bují šíř a hloub,
pradědům, dědům kopá hrob.
Nadejde však čas našich vnuků
a doba jejich zralosti
nás na onen svět vyhostí.

58

/XXXIX/

Plnými doušky pijte zatím

jiskřivý nektar života!

Mne s faktem, že ho jednou ztratím,

smiřuje jeho nicota.

Zavírám oči před fantomy,

a přece jen mi v podvědomí

odvěká touha bere klid:

bylo by smutné odejít
ze světa bez jediné stopy.
Ne, pro chválu psát nebudu,
chci uprosit běh osudu,
který je na slávu tak skoupý,
aby mi dal jen malý díl:

jeden verš po mně aby žil.

/XL/

Třebas mi bude v příštím světě

víc nakloněná Štěstěna

a třebas nezůstane v Léthé

má sloka navždy ztracená.

Třebas (sním o tom odedávna!)

má podobizna bude slavná

a každý tupec vytřepe

z rukávu: básník A. S. P.

Budu však neskonale vděčný

ctiteli básnického snu,

tomu, čí paměť v budoucnu

mé pomíjivé verše zvěční,

čí ruka v šťastnou hodinu

setřese prach z mých vavřínů.

59

HLAVA

TŘETÍ

Byla dívka,
byla zamilovaná.
Malfilátře

//

IV

„Kam zase? S básníky je peklo."

„Už, Oněgine, pojedu."

„Jed', aby ti nic neuteklo.

To tě zve tolik sousedů?"

„Jen Larinovi." „Podívejme ...

Večer co večer vždycky stejně

marnit čas, to ti nevadí?"

„Vůbec ne." „Ty máš nápady!

Znám to jak z vlastní zkušenosti ...

(poslouchej)... crnk!... děj začíná:

typická ruská rodina,
horlivá snaha uctít hosty,
ovoce v cukru, debata
co déšť, co len, co telata..."

/li/

„No a? Co znamená ten seznam?"

„Děsivou nudu, rozumíš ..."

„Já zas nic hnusnějšího neznám

než svět tvých snobů ... snesu spíš

prostý dům ..." „Není nad idyly...

Dost, všechno jsme si vysvětlili,

jed', i když nejsem zrovna rád ...

A neměl bys mi ukázat

svou Phylidu, tu zbožňovanou,

či vkrádá se ti do pera,

do úvah, snů et cetera?...

Představíš mi ji?" „Chtěl bys?" „Ano."

„Moc rád." „Kdy?" „Dneska. Určitě

s radostí přivítají tě.

62

/m/

Hned jedem ..."

Jeli tedy spolu.

Přijeli. Pár slov na pozdrav
a zvou je k rodinnému stolu,
jak káže starý zvyk a mrav.
Hned častují je víc než zdrávo
nezbytnou brusinkovou šťávou
a nabízejí ovoce
v cukru i v medu, jak kdo chce ...

/IV/

V kočáře úzkou polní cestou

ozíomkrk domů spěchají.

Není to slušné, ale přesto

poslechnem si je potají.

„Co pořád zíváš, Oněgine?"

„Ze zvyku." „Ne, dnes je to jiné,

nudíš se obzvlášť..." „To snad ne

Andrjuško, přidej!... Ostatně

spal bych, tak zívám ... Unavila

mě expedice do kraje.

Ta paní Larinová je

naivní, ale jinak milá ...

Jen kdyby to šlo bez šťávy,

v tom množství to je o zdraví...

63

/v/

Poslyš, a Tatjana je která?"

„Ta zamlklá a pobledlá

jak Světlana, co od večera

na chvilku oči nezvedla."

„Snad nemáš rád tu plavovlasou?,

Já bych se nadchl touhle krásou,

kdybych byl básník jako ty.

Ta Olga je vzor prázdnoty,

má vandyckovsky zdravé rysy,

je červená a tváří se

jak hloupá placka měsíce,

co nad námi tak hloupě visí..."

Vladimírovi ztuhly rty

a mlčel jako zarytý.

/ví/

Že Oněgin byl u Larinů,

to zaujalo nadlouho

sousedy, schopné ve svém mlýnu

vzít na přesýpky kdekoho.

Těch dohadů, těch klípků, řečí,

zpráv od pramene, zpovzdálečí,

pravd, nepravd, nalíc, naruby:

Tatjana chystá zasnuby...

Ti zkušenější, ostřílení,

usuzovali hloubavě,

že už je ruka v rukávě

a že se čeká na prsteny...

S kým Olga přijde pod čepec,

to byla dávno jistá věc.

64

/Vil/

Tatjanu náhle zahrnuly
přivaly pomluv... naoko
hnětly ji, proti její vůli
však probouzely hluboko
ve skrytu duše slastný pocit:

čas lásky dozrával a procit.

Tak zeleň v zrně ukrytá

pod dechem jara procitá.

Sny vzněcované marnou touhou,

stesk prázdnotou něhou jitřený

dychtily po naplnění...

srdce už dávno pro někoho

potají stýskávalo si...

čekalo dávno... kohosi...

/vin/

a dočkalo se... stála před ním...

srdce to ihned vědělo...

Dnem z rána k noci nedohledným,

tmou horečnatě probdělou

jen jeho obraz provází ji,

ať dělá co chce, nepomíjí

to kouzlo ... Myslí bůhvínač,

nepomáhají prosby, pláč,

domluvy ustarané chůvy:

Tatjana v zádumčivosti
už vůbec nedbá o hosty,
slovíčko s nimi nepromluví,
nechápe, proč jim kdeco snést,
a myslí za ně na odjezd.

65/IX/

Jak vnímavě, jak zaujatě
čte sladkobolné romány,
jak opojně jí hlavu mate
jed nade všechny omamný...
Postavy, kterým náznak děje
dal jenom hloubku beznaděje,
ve světě představ ožily:

nešťastný L'AMANT DE JULIE,
trpící Wérther, Málek Adhel,
de Linar nebo Grandison,
jehož zvlášť dokonalý tón
nás vždycky leda k spánku sváděl,
všichni ji vábí... zasněná,
v každém z nich vidí Evžena.

/XI/

Dřív recept na román byl prostý:

tvůrce vzal nadnesený styl
a hrdinu jak výkvět ctností
v jásavých barvách vylíčil.
Předobraz bezúhonných mravů
měl zlaté srdce, moudrou hlavu,
postavu hodnou hrdiny;

vždy nadšený, vždy nevinný,
jen z ryzích citů čerpal sílu
a pro svůj spravedlivý hněv
dokázal s chutí cedit krev;

na konci posledního dílu
zlo stihl zasloužený trest
a dobru byla vzdána čest.

/x/

Mění se kouzlem fantazie
v Delphinu nebo Clarissu,
vroucně se vžívá do Julie,
když s knihou tajných dopisů
celé dny tichým lesem bloudí.
Hledá v ní hořkosladké plody
své touhy, nalézá svůj vznět
v překotném rytmu cizích vět,
stesk vydechuje jejich slovy,
chvěje se v jejich dojetí
a odříkává z paměti
list psaný svému hrdinovi...
Evžen, ač k leččemus měl sklon,
nikdy však nebyl Grandison.

/XII/

Dnes rozum zastřela nám mlha,
nic o morálku nedbáme,
neřestmi vesele se mrhá
a mají pře i v románě.
Anglická múza dívky šálí
novodobými ideály:

ve spánku na ně dotírá

stín Korzára či Upíra,

noc co noc do snů se jim vrací

ze záhadného jsoucna sfér

Jean Sbogar, Melmoth, Ahasver.

Lord Byron v šťastné inspiraci

navlékl romantický háv.

67

/XIII/

Ptáte se, co tím básník míní?
Osud je osud: najednou
přestanu veršovat a jiní
zlí duchové mě posednou,
ať mi pak Foebus čím chce hrozí,
snížím se k přízemnosti prózy
a budu hledat záchranu
ve starodávném románu.

Přátelé, nehodlám vás provést
úděsnou obrazárnou hrůz,
ukážu vám jen starou Rus,
vypovím tradovanou pověst
jednoho rodu z dávna dob,
kdy láska přetrvala hrob.

/xv/

Tatjano, milá ... nezapírám,
že pláču s tebou ... Tatjano ...
Má v tobě novodobý tyran
otrocky věrnou poddanou.
Zahyneš ... Ještě v slepé víře,
ubohá, čekáš na rytíře,
něhou tě život opájí,
neblahá touha po ráji
ti čaromocný nápoj míchá,
o lásce spřádáš šťastné sny
a v duchu setkáváš se s ní
všude, kde najdeš koutek ticha ,
Kam vkročíš, nosíš na čele
znamení pokušitele.

/XIV/

Povím, jak otec zmoudřel s léty
a proč byl k stáru rozumný,
vylíčím tajné schůzky dětí
pod stinnou lípou za humny,
nechám je žárlit, smiřovat se,
rozcházet po nicotné hádce,
až se mi jednou podaří
šťastně je dovést k oltáři...
Závratné chvíle okouzlení
sáhnou mi do podvědomí
pro mluvu lásky, kterou mi
u nohou milované ženy
má vášeň našeptávala,
pro slova mrtvá bezmála...

/XVI/

Tatjana v parku hledá stopy
včerejších stesků po lásce.
Zasněné oči náhle klopí,
strnula... Čeho lekla se?
Šum krve ... tváře, oči planou
horkostí prudce rozdmýchanou,
v sevřeném hrdle zmírání dech,
zvedá se krajka na ňadrech ...
Nadchází noc. Zrak luny přísně

nebeskou klenbu obmyká,
v křovinách tlukot slavíka
ladí tón nokturnové písně ...
Taťjana nespí, přesmutný
dívčí hlas šeptá v tichu tmy:

68 69

/XVII/

„Neusnu, chůvo ... víš co, radši
vyvětrej a sed' u mě, než
půjdeš spát..." „Copak?" „Je mi k pláči.
Vyprávěj, nač si vzpomeneš."
„Jak, Táno? Dyž si byla malá,
co já sem se ti naříkala
pohádek... svět to neviděl...
těch divoženek, strašidel,
ježibab... Všecko se jak dej my
z paměti vykourilo ... Ba,
děvečko, přišla staroba
choroba ..." „Počkej... vyprávěj mi,
jak... mělas přece milého ...
a... trápila ses pro něho?"

/XVIII/

„Já milýho? Brr! až mě zebe,
dítě, jen od pomyšlení,
má tchýně — dej jí pámbu nebe —
dřela by ze mě řemeny..."
„Jaks mohla bez lásky být vdaná?"
„Bohu se zlíbilo ... Můj Váňa

byl mladší nežli já ... a víš,
mně bylo sotva třináct, dyž
tatínek uctil starosvaty
rosolkou ... za tři neděle
zažhli nám svíčky v kostele.
Já měla strachu, lidi zlatý...
kdežpak bych mohla veselku
v těch letech odbejt bez breku...

70

/XIX/

vandrovat od svejch k cizím ráda...
Ty neposloucháš! Co je ti?"
„Všechno tu, chůvo, na mě padá...
připadám si jak v zajetí...
nemohu dýchat... hrůza to je ..."
„Máš v těle nemoc, dítě moje!
Ses v jednom ohni! Proboha,
co ti jen dám, já nebohá...
Svěcená voda ochrání tě,
hned pro ní skočím, věrně jí
a..." „Ne... víš... já... miluji..."
„Bůh opatruj tě, moje dítě!"
A chůva celá zděšená
Tatjanu křížem znamená.

/XX/

„Miluji..." ústa rozechvěle
tím slovem prosí, žalují.
„Máš, děvečko, jen horkost v těle."
„Ne, chůvo... nech mě... miluji..."
Luna, jež sklouzla po pavlánu,
jako by klekla před Tatjanu:
lilový mihotavý jas
ozářil slzy v přítmí řas,

kadeře havranově tmavé,
bledou pleť bíle svítící,
stařenku v dlouhé kytlici,
s plachetkou na šedivé hlavě ...
v přísvalu štědře milostném
vše ztichlo zkolébáno snem.

71

/XXI/

Jak náměsíčnou odvádělo
sinavé světlo Taťjanu ...
Vtom spásný nápad zjasnil čelo.
„Už, chůvo, klidně zůstanu
sama ... Jen vyndej ze stolečku
papíry, pero, sundej dečku
a jdi si lehnout..." Samota.

Ticho. Svit luny ligotá.

Taťjana k listu hlavu sklání,
má před očima Evžena,
láska, ta sotva zrozená,
chvatně jí diktuje a psaní
je jedním dechem dopsáno.

Pro koho ... řekni, Taťjano ...

/XXIII/

Vídal jsem pravé abatyše,
kolem nich ctitelů jak much,
poklonám, vzdechům ze své výše
nepopřávaly ctnostný sluch.
Víte, co tyhle krásky baví?

Když cit až příliš ostýchavý
před lhostejností uniká,
hbitě se změní taktika:

alespoň intonační něhou
líbezný hlásek pohýčká
odmítaného mladíčka,
alespoň soucit zahřeje ht>,
jen aby bloudek zase vzplál
pro iluzorní ideál.

/XXII/

Znával jsem kdysi krásné dámy,
chladnější, čistší nad křišťál,
tak nedostupné drahokamy,
že mi až rozum nad tím stál.
Ty nepohnutě pyšné brvy,
ta ctnostnost v ušlechtilé krvi!
Já prchal, věřte, přátelé,
jako bych jim čet na čele
co hříšník nad pekelnou branou:

ZDE ZANECH VŠECH SVÝCH NADĚJÍ!

Probouzet lásku nesmějí,

jen děsit lidi je jim dáno.

Snad některé z těch módních dam

Petrohrad představil i vám.

/xxrvy

Má Tatjana ... čím tedy hřeší?

Tím, že cit je jí posvátný?

Že dovede být upřímnější

a prostší nežli ostatní?

Že jde tam, kam ji vede víra,

že lásku v sobě nezapírá

a nehledá si skulinku?

Že život dal jí do vínku

dar fantazie, nespoutané

moudrostí, jež má vlastní řád,
vůli žít po svém, bez výhrad,
srdce, jež jednou provždy vzplane?
Sny lehkověrně prožité
jí v duchu neodpustíte?

72 73

/XXV/

Koketka s rozumem se radí
a Tatjana si ve světě
své lásky staví vzdušné hrady
s důvěřivostí dítěte.
Nevede propočty: čím méně
dám lásky, tím spíš stoupne v ceně,
snáz lapím ptáčka do oka;
nejdřív mu pěkně zabrouká
naděje; potom potýrá ho
červ nejistot; pak žárlivý
plamínek vášeň oživí;
otroka znudilo by blaho
a mohl by se ještě z pout
kdovíjak chytře vyvléknout.

/XXVI/

Dost řečí! Teď mám jinou potíž:

rodná zem čeká na činy...
Tatjanin dopis musím totiž
přeložit do mateřštiny.
Proč? ... Vysvětlím vám zákulisí:

nečetla ruské časopisy
a v rodné řeči odmala
dojemně zadržávala.

Francouzsky psala ... Marná sláva,

snad je to pýcha nebo stud:

náš hrdý jazyk doposud
zásadně lásku nevyznává,
doposud vedou milenci
francouzskou korespondenci.

74

/XXVII/

Dej dámám ruskou četbu! řekne

duch doby. Pane na nebi!

Něžnější polovičky pěkně

nám PRAVOVĚSTNÍK zvelebí.

Básníci, vždycky jsme se shodli,

dosvědčte po pravdě: co modly,

jimž jste se v rýmech potichu

zpovídávali ze hříchů,

v nichž srdce chtělo s ódou stoupat,

nebyly na tom většinou

taky dost špatně s ruštinou,

neškobrtaly o čas, o pád,

nesekal jazýček jak meč,

když měla slovo jiná řeč?

/XXVIII/

Injekci k doživotní skepsi

mi při volence přichystá

svou výzvou akademik v čepci

či v tylu seminarista.

Ruština bez jediné chyby
zrovna tak málo se mi líbí
jak bez úsměvu kouzlo úst.
Kdyby mi — pámbu nedopustí! -
dívenka z generace, krásně
šlechtěné novou výchovou,
předvedla péči o slovo
či dokonalý rozbor básně,
myslíte, že bych vzplál? A kdež!
Ztratil bych zájem o mládež.

75

/XXIX/

Nedbale zažvatlaná věta,
nevybroušená, nesprávná,
v srdci mi zvonek roztřepetá
tak jako kdysi za dávna ...
Nač bříškům z mládí zpívat tryznu,
mám slabost pro zvuk galicismů,
pro lásky, třebaš jepicí,
pro tvůj verš, Bogdanoviéi...
Dost! Už mám sedět v potu tváře
nad Tatjaniným dopisem,
slíbím vám ho—a jaký jsem?
skládám zbraň na bitevní čáře.
Vkus mluví však i do rýmů:
ten tam je obdiv k Parnymu.

/XXX/

Příteli, pěvce Hodokvasú,
kdybys byl tady blízko mne,
jen u tebe bych hledal spásu
a naléhavě, neskromně
žádal bych, prosil: svými slovy
na nápěv lehce tremolový
přezpívej vroucí vyznání
rozbolestněné Taťjany.

Přijď! postoupím ti rád svá práva.

Básníku tesknoty, kde jsi? ...

Sám bloudí mezi útesy,
kam nedoléhá světská sláva,
pod chladnou finskou oblohou
a nic mé nářky nezmohou.

76

/XXXI/

Zas čtu ty milované řádky,
památku ze všech nejdražší,
steskl tajuplně hořkosladký
zase mě do snů unáší...
Kdo vdechl Taťjaně tu něhu
lehčí než chmýrka prvních sněhů?
Kdo našeptal jí doslova
blouznivý list, v němž promlouvá
řeč lásky, bludná, přeúchvatná?

Búhsud'... To fluidum nenajdu,
chybí v mém slabém překladu
jak v šedé kopii jas plátna,
duch v Čarostřelci, hraje-li
jej žačka po učiteli.

(Taťjanin dopis Oněginovi)

Pisu vám — co víc? Píšu já vám.

Co na tom slova pozmění?

Vím, sama si tím privolávám

trest — vaše opovržení.

Jestli však sebemenší závan

lítosti probudí váš cit,

ten nemůže mě zatratit.

Všechno by, věřte, ve mně spalo,

nikdy bych vám s tou bezmocí,

s tou hanbou nešla na oči,

mít naději, a třebaš malou,

že občas, aspoň tu a tam

projížd'ka zavede vás k nám,

že vaše tvář, váš hlas v mém světě

77

mihne se, a ze pak jen vás

budu mít v srdci po ten čas,

než zase znova přijdete.

Vás neláká však společnost.

Na vsi je všechno všední, skromné,

a v nás... v nás nenajdete skvost,
i když jste vítán v našem domě.
Proč jste mí přišel do cesty?
Nebýt vás, v tichém koutku země
nikdo tu trýzeň bolesti-
nikdy by neprobudil ve mně.
Srdce, jen mládím rozjitřené,
čas léčí (nebo neléčí?)...
našla bych v někom zalíbení,
ctnost dobré matky, věrné ženy,
dala by mi klid bezpečí.
Někdo!... A kdo?... Ne, nikdo jiný!
Mé srdce jednou jen se vzdá.
Tak nebe ve svém dobrodiní
nezvratně rozhodlo: jsem tvá...
Celý můj život byl jen touha
po předurčeném setkání,
přicházíš od samého Boha
s příslibem věčné ochrany ...
O tobě, milý, snívala jsem,
než jsem tě znala, byls mi vším,
tvé oči uhranuly mým,
78
srdce mi zaznělo tvým hlasem
už dávno... nebyl to jen sen!
Vešels, já k tobě oči zdvihla,

a bleskem zasažená, zjhlá,
má duše řekla: tvoje jsem...
Nešeptávalo ticho tvými
přísliby do mých povzdechů,
když trpěla jsem s nešťastnými,
když v trpkém hoři dávaly mi
modlitby slastnou útěchu?
Přelude, zbožně vysníváný,
nesvitlo v chvíli rozjímání
nad lůžkem tvoje světlo z tmy?
Nepostáls tiše vedle něho?
Neukolébal srdce něhou
tvůj šepot vroucně milostný?
Kdo vlastně jsi, můj anděl strážce,
či ďábel v archandělské masce:
jistotu dej mým pochybám.
Snad se mi všechno jenom nezdá..
A co když je to pouhý klam
a jinak určila má hvězda...
Tak staň se. Osud příštích dnů
tvé vůli svěřím odevzdaně,
v nejbolestnější hodinu
můj pláč tě snažně prosí: chraň mě,
Považ: jsem tady samotná,
nikdo tu pochopení nemá,
už jenom blouzním... ničím, nemá..

a přede mnou je černo... tma.

79

Čekám tě: jedním pohlédnutím

nadějí v srdcí vykrísní,

anebo zpřetrhej ty sny

odsudkem zaslouženě krutým!

Končím! Jak strach z té hanby snést..

Jak jsem to mohla napsat... já...

vám.

Mám záštitu však: vaší čest,

a té se bez váhání vzdávám...

/XXXII/

Tatjana vzdychla, zachvěla se,

list zašustil jak ve větru...

lepivý proužek na obálce

nevinné pod dotekem rtů.

Poklesla hlava k jedné straně,

z košilky volně zavázané

vyklouzlo bílé rameno ...

Už luna s jitřní proměnou

ztrácí třpyt, hasne. Nad úvozy

stoupá dech mlhy. Zajiskří

hned splav, hned potok. Pastýřský

budíček celou vísku vzbouzí,

všem dobré ráno přeje ... jen

Tatjana neví, že je den.

80

/XXXIII/

Nevnímá hudbu ranních zvuků,
jak v neúprosném zakletí
nezvedá unavenou ruku,
nezdobí dopis pečeti...
Zarachotila klika zvenku,
tác příliš velký na stařenku
pozpátku dveřmi projde snáz.
„Vstávej, má děvečko, je čas.
A jeminkote: ty ses vzhůru?
Můj ranní ptáčku, Taťáno!
Já měla večír nahnáno!
Sám Pámbu zažehnal tu můru.
Namoutě radost pohledět,
máš líčka jako z růže květ...”

/XXXIV/

„Udělaš, chůvo, něco pro mě ...?”

„Čímpak ti můžu posloužit?”

„Víš ... nemysli si, že snad v tom ...

ne.

jen ... chůvo, udělaš to, vid’...”

„Jak je Bůh nade mnou! Co, Táno?”

„Prosím tě, pošli hned teď ráno
tady s tím vnuka k O ... víš kam ...

no k sousedovi... Ale sám

ať mu to dá a beze slova,

řekni, ať jde až do domu ...”

„Kam že s tím má jít? ... Ke komu? ..

Sem z toho celá tumpachová,

sousedů je jak čerchmantů

a já už nyčko nemám tu ...”

81

/XXXV/

„Jak můžeš být tak nechápavá!”

„Na cestě k hrobu nepotká

moudrost a rozum stará hlava ...

Já bejvávala jak blejskotka,

jen mrkla naše jemnostpaní...”

„Nech zase toho vykládání,

kdys přišla o paměť a kde ...

K Oněginovi ať s tím jde ...

chápeš?" „I toť že ... k tomu?... vida .

Děvečko, máš to se mnou kříž,

sem holt už motovidlo, víš ...

Copak?... Zas bledneš jako křída..."

„Ne, nic mi není, radši jdi,

ať to hned chlapec zařídí."

/XXXVII/

Padalo šero. V samovaru

uhlíky rudě svítící

syčivě zahřívaly páru

pod velkou čínskou konvicí.

Už Olga, jako když si hraje,

pramínek voňavého čaje

vlévala do porcelánu,

hoch nabízel všem smetanu.

Tatjana před rozruchem v domě

odešla k oknu... prochládlá

modř průzračného zrcadla

zasedla dechem ... podvědomě

kreslil prst na zamžené sklo

monogram lásky E a o ...

/XXXVI/

Den uplynul a žádná zpráva.

Druhý den nastal: ano? ... ne? ...

Od rána v šatech, popelavá,
Tatjana bloudí po domě.
Vladimír přijel. Matka vřele
vítá ho: „Zase bez přítele?
(Tatjana zrudla do krve.)
Byl u nás jednou teprve,
ani si nevzpomene, proč to?"
Lenskij se usmál: „Myslíte?..."
Dnes přijede prý určitě.
To on se jenom zdržel s poštou..."
Tatjana pocit viny má
a neví zas kam s očima.

/XXXVIII/

Zas byla tolik osamělá,
slza jí sjela do tváře...
Vtom dusot kopyt!... Zkameněla.
Blíž!... Koně, kočí... v kočáře
Oněgin! Ach! — a bez váhání
proklouzla dveřmi z druhé strany
do síně: schody, dvorek, plot,
rozráží branku, o překot
utíká parkem, v letu mívá
záhony, můstky, dubinu,
jezíčko, hloučky modřínů,
zlomila šeřík, forzýtii,
k potoku sbíhá se stráně

a na lavičku uštvaně

82 83

/XXXIX/

dopadá... „Evžen! Přijel za mnou!

Co by mi řekl do očí?"

S nadějí, možná jenom klamnou,

srdce se ještě neloučí.

Tatjana trne, prudce dýchá,

poslouchá: nejde? ... Praskot ticha

Jen někde v rohu zahrady

děvečky rády nerady

si na jahodách zpívat musí...

/Však by si takhle za šera

uzobla jistě leckterá,

nesmějí tedy mlsné pusy

při práci chvilku zahálet:

Chytrost je výplod mnoha let!)

/XL/

Zpívají... Ani z nedaleká

k Tatjaně nedoléhá zpěv.

Dychtivě, soustředěně čeká,

až uklidní se horká krev,

až doburácí bouře v duši.

Ne, ještě bez ustání buší

zvon v srdci prudce zvichřeném,

žhnou tváře jasným plamenem ..

Tak motýl rozehraje duhu
svých křídel v marném poplachu,
když kluk ho srazí do prachu ...
tak hledá únik v bludném kruhu
zajíček, který u křoví
zahlédl oči lovcovy...

(Píseň děvčat)

Pojďte ke mně, dívčiny,
pojd'te milé, rozmilé,
zatočte se, dívčiny,
poskočte si vesele.
Zanotujte píseň svou,
dívčí píseň milostnou,
přivolejte mládence,
do kolečka, do kola.
Sotva píseň mládence,
sotva z dálky phvolá,
seberem se, dívčiny,
zásypem ho višněmi,
malinami, rybízem,
červenými višněmi.
Víckrát nechod' vyzvídat
dívčí písňe milostné,
víckrát nechtěj uhlídat
dívčí tance, tanečky.

/XLI/

Nakonec povzdychla si z hloubi
a vstala celá zoufalá...
vkročila do hustého loubí
aleje ... náhle zůstala
stát s tváří mramorově bílou,
jako by do ní uhodilo:
hrůznější nežli temný stín
tyčil se před ní Oněgin ...
Promiňte, dneska, moji drazí,
verš víc už toho nesvede,

po takhle dlouhé besedě
pár doušků mě snad neporazí,
chvíli si oddychnu, a pak
už uvidíme co a jak ...

85

Morálka je v přirozenosti samé
Necker

/i-n-iii—iv—v-vi—vn/

Čím méně miluje muž ženu,
tím snáz ji vhodně navnadí,
tím dřív ji vláká do čeřenu
a dokoná své úklady.

Styl chladnokrevně donchuánský
byl kdysi uznán za vzor lásky,
vyhlásil promiskuitu
a vyžíval se bez citů...

Jenže co dělat dnes, když nejsi
vyžilý opičácký snob
takzvaných starých zlatých dob:
vyprchal obdiv pro Lovelacy,
červené podpatky a prach
na majestátních parukách.

/IX/

To bylo Evženovo krédo.

Žil v mládí jako jeden z těch,
co vášně krotit nedovedou
a ctí své modly v neřestech.
Život v něm našel zalíbení,
jenomže stokrát okouzlený,

stokrát byl kouzlem obelstěn,
zklamal ho vyplněný sen
jak ty sny, co se nesplnily,
v tichu i v kolotoči dne
měl srdce věčně neklidné,
zastíral smíchem dlouhou chvíli:
dal osm krásných let a zim
v plen ztroskotaným iluzím.

/Vlil/

Každého znudí zkoušet drama
s obehranými výjevy,
vykládat věčně od Adama,
co dávno kdekdo dobře ví,
brát vážně snahu o zdráhání,
narážet posté na zábrany,
k nimž u dívek lze přihlížet
nanejvýš do třinácti let.

Každého jednou zná stesky,
přísahy, klepy, dojetí,
lži, hrozby, prosby, pugéty,
šestistránkové třeskyplesky,
matinky vždycky probdělé
a trapně hodní manželé ...

1X1

S ženami už jen pohrával si,
bez každé mohl klidně žít:

odmítla — nastoupila další,
našla si jiného — měl klid.

Bez vášně navazoval vztahy
a všechny končil bez úvahy,
čeho je škoda, čeho ne.
Zrovna tak celkem náhodně
jezdívá lhostejný hráč na whist:

přijede, hraje do noci,
po hře se rychle poroučí,
doma hned usíná *a navíc
neuvažuje během dne,
s kým večer za stůl usedne.

88 89

/XI/

A přece upoutal i jeho
"list roztoužené Tatjany:

nad slovy prodchnutými něhou

vnořil se do rozjímání...

a jak si živě představoval

pobledlý, posmutnělý ovál

působné tváře, spřádal s ní

líbezně platonické sny...

Snad se v něm pohnul aspoň kradí

cit dávno zapomenutý,

nechtěl však pro své vzplanutí

oklamat důvěřivé mládí...

Dost, vylíčím vám raději

setkání v temné aleji.

/XII/

Stál bez pohnutí před Tatjanou

a mlčel. Teprv po chvíli

promluvil: „Psala jste mi... ano

nezapírejte. Zradily

vás city studánkově čisté,
vyznala jste se ve svém listě
a upřímnost tak nezvyklá
do skrytu duše pronikla ...
stržených strun se dotkla plaše.

Nač ale hýřit se slovy,
mé srdce ať vám odpoví,
tak jako promluvílo vaše:
vyznám se stejně upřímně,
pak posoudíte zas vy mne ..

/XIII/

Kdybych si troufal uzamknout se
do čtyř stěn v roli manžela,
kdyby mi krásný úděl otce
má hvězda neodepřela,
kdyby mě mohly u nevěsty
vidiny rodinného štěstí
okouzlit příslibem svých krás,
o ruku požádal bych vás.
Zdvořilou chválu opominu,
opravdu: dávný ideál
bych v jiné ženě nehledal,
dnům radosti i týdnům splínu
poskytla byste přístřeší...
S kým mohl bych být šťastnější? .

/XIV/

Já ke štěstí však nemám vlohy,
mé srdce je mu vzdálené ...
Co by tu vaše ctnosti zmohly?
Nejsem jich hoden — vím, že ne
Manželství (věřte mému slovu)
sevřelo by nás do okovů.
Kdybych vás měl rád nevímjak,
láska mi zevšední a pak,
pak nad ničím se neustrnu,
váš pláč — tím jsem si zcela jist,
probudí jenom nenávist.
Posud'ťe sama: tolik trnů
růžemi ze své zahrady
nám Hymen nevyhradí.

91

/XV/

Snad nic se nevyrovná hrůze
prázdného domova, když v něm
den co den oplakává muže
ubohá vdova po živém ...
muž chápe, jak je ušlechtilá,
osudu ale přesto spílá,
je zlostný, chladně žárlivý...
Vím, kdo jsem. Věřte zkušenostem.
Takový příslib ochrany
jste hledala v mém vyznání

horoucně upřímném a prostém?

Vás že by stihlo prokletí

tak nepříznivé planety?

/XVI/

Čas jara míjí nenávratně,

mé sny se v dálce ztrácejí...

Věřte: jak sestru vás mám rád ... ne,

snad ještě mnohem něžněji.

Má střízlivost vám dobře radí:

své sny a touhy každé mládí
častokrát v letu vymění,
strom každý rok je zelený
a s každým jarem znova kvete.
Proč, nebe jistě dobře ví.
Zas přijde láska ... ale vy ...
příště se radši ovládněte,
muži jsou různí, leckterý
by zneužil té důvěry..."

92

/XVII/

Tatjana jako omráčená,

neschopná slůvka obrany,

bez dechu, bělejší než stěna,

vyslechla jeho kázání.

Pak bezmocně (a jak se vždycky

s oblibou říká, mechanicky)

dala se odvést alejí...

jen o poznání hlouběji

klesla jí tmavovlasá hlava ...

Tak vešli spolu do domu

a nebylo to nikomu

divné: i venkov má svá práva,

svoboda pro list domovský

nemusí chodit do Moskvy.

/XVIII/

Čtenáři, shodně s vámi míním,

že se náš přítel k Tatjaně

choval — jak předtím k mnoha jiným

opravdu obzvlášť vybraně,

s ušlechtilostí hodnou chvály...

lidé však byli neuznalí,

treperendili vesele,

a s nepřáteli přátelé

(rozdíly bývají klamné)

drchali na něm každou nit.

Ne, bez nepřátel nelze žít,

přátel však ušetři nás, pane!

Vím, proč to říkám, věřte mi,

já měl bych ráj už na zemi.

93

/XIX/

Ale co!... Nevedlo by nikam

omílat staré otruby,

jen do závorky podotýkám:

kdejakou pravdu naruby,

tlach, nad kterým se neuzardí

lhář, vřele zvaný do mansardy
pro pobavení módních dam,
nejvulgárnější epigram
půjčí si přítel bez mrknutí,
a třeba to zle nemyslí,
nejnemožnější nesmysly
vykládá o vás s velkou chutí..
jinak je ovšem kamarád:
jak bratr bratra vás má rád!

/XX/

Jak bratr ... Vaši chválabohu
jsou zdraví? Vzkvétá ctěný rod?
Dovolte na okamžik, mohu?
Teď by snad bylo právě vhod
vylíčit několika rýmy,
jak je to vlastně s příbuznými:

upřímně musíme k nim lnout,
ctít pevné svazky krevních pout,
nezapomínat na vánoce
jít se jich poptat na zdraví,
případně poslat pozdravy,
a tři sta šedesát dní v roce
nerušit jim klid domova ...
Kéž nám je pánbůh zachová!

94

/XXI/

Přátelské, příbuzenské svazky
nejsou nic proti přízni žen:

v nejprudších bouřích o slast lásky
byl byste nerad ošizen.

Hm ... Jenže změny módních směrů,
rozumná vratkost charakteru
a různé vlivné osoby

na křehké krásky působí...
též z rodinného práva plyne,
že ctnostná žena nemůže
žít bez ohledů na muže ...
cit vaší věrné přítelkyně
někdo vám náhle odcizil:
srdce je hříčkou temných sil.

/XXII/

Komu dát důvěru a lásku?
Koho nic k zradě nepohne?
Kdo vsadil by nás do obrázku,
skočil by pro nás do ohně?
Kdo neroztrousí o nás klepy?
Kdo k našim chybám bude slepý?
Kdo strpí naše nálady?
S kým nemůžem být neradi?
Věříte, že vás někdy nebe
tak blízkou duší obdaří?
Můj velectěný čtenáři,
milujte jednoduše ... sebe!
Pro sebe těžko na světě
vhodnější objekt najdete.

95

/XXIII/

Pochopitelně: po setkání
se nezměnilo zhola nic

a láskou zasazené rány
jen rozněcují čím dál víc
srdce, jež hledá krásu v hoři..
ničivá, marná vášeň hoří
v Tatjaně čím dál prudčeji...
beze snů noci míjejí...
úsměvy, radost, půvab, zdraví,
čas slunné dívčí pohody
jsou slova psaná do vody
a mládí ztrácí živé barvy:
tak mračnem zčerná úsvit dne,
jakmile z noci procitne.

/XXV/

Obdivem k svěží dívčí kráse
je Lenskij jako zmámený
a sladkým poutům poddává se
až do sebezapomnění.
Je věčně s Olgou ... Světí v šeru
hodinky tichých podvečerů
a častokrát už poránu
sedají sami v altánu ...
Co víc? ... Můj Lenskij ztrácí půdu,
chybí mu chladná odvaha,
jenom když Olga neváhá
úsměvem zahnat pocit studu,
srovná jí pentli u pasu

anebo dýchne do vlasů...

/XXIV/

Tatjana chřadne

němá, bledá,

zahnaná do své ulity...

nic chvilku zapomnění nedá,

jiskřičku v duši nevznítí.

Pečlivě váženými slovy

sděluje soused sousedovi:

jen manželství ji vyléčí...
Dost! Teď už musím bez řečí
rozvinout jinou nitku děje,
hru lásky v šťastné podobě.
Doposud však sám na sobě
cítím tu tíhu beznaděje
a těžko tesknit přestanu
pro milovanou Tatjanu ...

96

/XXVI/

Občas se zavděčit chce Olze
umravňujícím románem,
jenž krásy světa líčí dlouze
ve shodě s Chateaubriandem,
a stává se, že celý rudý
pár listů (nějaké ty bludy,
bůhvíproč černé na bílém)
přeskočí jako omylem ...
Jindy se zase přede všemi,
nezvykle tiší, mlčící,
schovají nad šachovnicí
s nekonečnými partiiemi
a milý Lenskij jako v snách
vlastnímu králi dává šach ...

97

/XXVII/

Když jede domů, místo spánku
do noci touží po Olze,

zdobí jí v albu každou stránku
pečlivě věrný předloze:

perem i štětcem kreslí vísky,

Kypridin chrám, háj, obelisky

či holubičku na lyře

s lehkostí hodnou malíře,

a na stránce už ozdobené

najde si místo pro rýmy

jímavých veršů, kterými

— jako by tesal do kamene —

myšlenky, sny a pocity

na věčné časy zachytí.

/XXIX/

Najdete tady bezpochyby
dvě srdce v jednom plameni,
pomněnky, skálopevné sliby,

Že LÁSKA LÁSKU ODMĚNÍ,

i dvojsmyslnou metaforu
poety z armádního sboru.
Mám taky sklony k zlovyku
psát dívkám do památníků.
Proč? Z upřímného přesvědčení:

co do nich člověk sesmolí,

nemůže aspoň kdokoli,

už předem notně nabroušený,

rozpitvat za účelem rad,

zda smím či nesmím vtipně lhát.

/XXVIII/

Vždyť z vlastní zkušenosti znáte
ta alba slečen z maloměst,
do kterých páté přes deváté

kdekdo si čmárá ostošest.
Cit neuznává gramatiku,
klidně si slova do veršů
pro rytmus beztak kulhavý
prodlouží, zkrátí, upraví.
Hle, skví se na titulním listě:

QITÉCRIEZ-VOUS SUR ČEŠ TÁBLETES .

s podpisem T. a v. ÁNNETTE,
a na posledním sebejisté:

KDO LÁSKY VÍC NEŽ JÁ TI DÁL,
MÁ SVÁTÉ PRÁVO PSÁTI DÁL!

/XXX/

Vás, alba, která nosí na svět
z knihovny ďáblů Mefisto,
vás, která musíte se zaskvět
kdejakým protagonistou,
vás, která pro největší snoby
svým perem Baratynskij zdobí
a Tolstoj štětcem plným krás,
vás kéž by si vzal zpátky ďas!
z IN-QUÁRTA elegantní dámy
předkládaného nápadně
takový vztek mě popadne,
že se mi břitké epigramy
ze skrytu duše provalí.
Pravý čas na madrigaly!

99

/XXXI/

Lenskij se pro svou milovanou
had madrigaly nepotí,
když verše čistou láskou planou,
nesvedou chladné bonmoty...
nad vším, co Olga říká, žasne,
o všem, co dělá, skládá básně:

do elegií pod klišé
životní pravdu vepíše ...
Tahle si, Jazykové, vysní
tvé srdce pro zpěv slavičí
podobu krásy bůhvíčí,
v souboru elegických písní
budeš mít jednu sebraný
svůj život jako na dlani.

/XXXIII/

oživte jejich mocné proudy
z velkých dob starých básníků ..
„Jen pateticky vzletné ódy?
To máš zas jednu muziku.
Čti! Satirik tě poopraví:

myslíš, že chytrák z cizí HLAVY

ódami pro nás vytvoří

víc nežli smutní autoři?"

„Čemu nás elegie učí?

Jaký má záměr? Bezcenný!

Óda v nás budí nadšení,

povznáší mysl..." Hnul mi žlučí,

nač ale žít v paměti

zbytečný svár dvou století.

/XXXII/

Psst! Slyšíš? ... Kritik nepromíjí

sebekrásnější pojetí

nezdravě smutných elegií

a důrazně nás poety

vyzývá: „Pište jinak, nově!

Přestaňte v každém druhém slově

lkát nad tím, co se nevrátí:

PRYČ S PROHNILÝMI TÉMATY!"

„Máš pravdu. Jistě sneseš z půdy

škrabošku, dýku, polnici

a počkáš, dokud básníci

myšlenky z mrtvých neprobudí,

vid'..." Zas ho vidím růžově ...

„Skládejte ódy, pánové,

/XXXIV/

Vladimír, z lásky ke svobodě
v myšlenkách buřič bezmála,
zásadně nebyl proti ódě,
Olga však o ně nestála.
Kdypak se básníkovi stane,
že krásce vroucně milované
smí číst své verše? Každému
bych přál tak vzácnou odměnu.
Musí být na vrcholu blaha
žák milostného umění,
když poslechem ho ocení
ta, která je mu víc než drahá.
Až na vrcholu ... třeba ví,
že ji to dvakrát nebaví.

100

101

/XXXV/

Já všechno, co mi z pera splývá,
čím ve mně harmonie zní,
čtu chůvě, která odjakživa
sdílela se mnou moje sny,
po mísách s chlupatými jídly
souseda přiváží si k židli
a zkouším, jak se polyká
nedovařená tragika,
anebo (teď už bez taškařin)
když hledám rýmy, zvečera
na toulkách kolem jezera
lov na divoké kachny mařím:

čím líbezně ji předčítám,
tím dřív jsou do jedné ty tam...

/XXXVIII-XXXIX/

Hluboký spánek, četba, květy,

potůčky, lesní tišina,

polibky dívky s mléčnou pletí

a s trnkovýma očima,

bujný kůň dobře vycvičený,
v poledne celkem slušné menu,
přírodní víno, zákoutí
pohody, ticha, samoty: . <
tak život hýčká Oněgina ...
užívá ráje dosyta,
v bezstarostnosti nesčítá
korálky dnů a zapomíná
na město s mnoha přáteli
i s nudou rušných nedělí.

/XXXVI-XXXVII/

Ach tak — co Oněgin? No ovšem,
když dovolíte, velmi rád
napíšu dopodrobna o všem,
co by vás mohlo zajímat.
Styl převzal od anachoretů:

v šest dává dobré jitro létu,
jen tak si něco přehodí
a za chvíli je u vody...
tam naváže zas na Byrona,
Hellespont v malém přeplave,
pak prolistuje při kávě
časopis nevalného zrna
a obléká se .....

/XL/

Jenomže léto na severu
je parodie jižních zim,
mihne se, zmizí — svému peru
tu holou pravdu nesmícím.
Podzim už táhl pod oblohou,

sluneční svit jen nanedlouho
zjasňoval čím dál kratší dny,
šum lesů, teskný, neklidný,
odkrýval baldachýny korun,
mlhavěl pohled k dálavám,
táhlý křik husích karavan
putoval k jihu ... živým tvorům
vnikala nuda do doupat:

za humny číhal listopad.

102 103

/XLI/

Předjitřní mlha těžce klesá
na pole ladem ležící,
hlad vyšíval z hlubokého lesa
šedého vlka s vlčicí...
kůň rozšiřuje nozdry, cítí
blízkost těch dvou a ostražitý
muž v sedle stoupá do třmenů
a pasáček žádnou stračenu
poránu z chléva nepobízí
a pro tulačky v poledne
svůj roh už k ústům nezvedne
dívčina zpívá, přede přízi,
louč pološeptem praskotů
jí protepluje samotu.

/XLII/

Venku to nekřesťansky zebe,
stříbrně zvoní holomráz ...
(Teď jistě čekáte rým NEBE,
napadlo mě to ještě včas!)

Lesk říčky má víc elegance
než parket pro moderní tance
a brusle malých nezbedů
vesele sviští po ledu ...

obtíoustlá husa k smrti ráda
by spočinula v lůně vod,
nenašlapuje právě vhod,
uklouzla, mávla křídlem, padá
jak v rozdrchaných obláčcích
snáší se, krouží první sních.

104

/XLIII/

A jaké slasti tobě zbudou?

Procházky? v zimním období
každá ves nakazí tě nudou
své jednotvárné podoby.
Chceš půl dne v sedle prozahálet?
Jenomže našlapovat na led
i pro koně je nesnadné,
než řekneš popel, upadne.
Buď doma, dobří společníci
Pradt, Walter Scott už jsou tu, čti!
nemáš chuť? Sedni na účty,
pij, hudruj — večer s jednou svící
dohoří, čas se postará,
aby ti plynul do jara.

/XLIV/

Oněgin v planém snění bloudí
jak blíženec Childe Harolda,
po lázni ledovaté vody
zvolna se k činu odhodlá:

sám potom chodí v plné zbroji
tupého tága po pokoji,
obléhá stůl a nad číslý
se po každé hře zamyslí.
Zimní den k večeru se kloní:

kulečník dřímá za stěnou,
u krbu je už prostřeno,
přijíždí trojka šedých koní
a Lenskij vchází do dveří...
konečně! vzhůru k večeři!

105

/XLV/

VEUVE CLIQUOT nebo Moetova

královna každé hostiny
na počest básnického slova
Loňskému číši ojíní.
Šampaňské šumí Hippokrénou,
šampaňské vůní, jiskrou, pěnou
(tisícerymi náznaky)
mi uhranulo: kdejaký
poslední groš, co v kapse západ,
jsem za ně dal a vždycky rád.
Pamatujete? Tolikrát
zplodilo pošetilý nápad,
dobrý vtip, tečku za básní,
vášnivé debaty a sny.

/XLVI/

Dnes mi však neprokáže dobro,
kdo šampaňským mě pohostí,
pro slabší žaludek má BORDEAUX
moudřejší, lepší vlastnosti.
Ne, šampaňské už pro mne není,
chrlí jak láska krásné ženy
šarm, jiskřivou chuť k životu
a rozmarnost a prázdnotu ...
BORDEAUX je věrný přítel, který
ve chvíli pro nás nejtěžší
pomůže, vzpruží, potěší,
zpříjemní klidné podvečery,
ulehčí tíhu únavy.
Ať žije BORDEAUX! Na zdraví!

106

/XLVII/

Krb dohasíná ... lehce zlátné
řeřavý uhlík v popeli...
vlásinka dýmu nenávratně

se rozplývá a nesmělý
dech tepla slábne ... zvolna, tiše
dýmají dýmky... z plné číše
perlivé světlo vyvěrá...
den mizí v šeru večera ...
(Příchuť slov orosenou vlhkem
dobrého vína vychutná
ta neradostná nesmutná
hodina mezi psem a vlkem,
proč takhle zvaná pámbuví.)
Nastal čas klidné rozmluvy:
/XLVIII/
„Co dělá Tatjana? A co tvá
veselá Olga? Jak se má?“
„Dost, stačí... plnou bych už sotva
po tom všem dopil... Oběma
se vede dobře ... Olze skvěle ...
Ta ti má ňadra ... V celém těle
rozvila ... prostě zkrásněla...
a jak je oduševnělá ...
Musíš k nim zajet! Bez protestů!
Vypadá to až neslušně:
přijedeš dvakrát — víc už ne,
jako bys nechtěl vážit cestu ...
Počkej!... mám hlavu dřavou ...
Samy tě totiž zrovna zvou."

/XLIX/

„Mě?“ „Ano. Olinka i máti...

víš, v sobotu je Tatjany...

Doufám, že teď už bez debaty

vyhovíš jejich pozvání."

„Jsem celý žhavý na tu spoustu

kdo víkde zverbovaných hostů ..."

„Prosím tě, jakých? Nemohou

na svátek seztat kdekoho.

Evžene, nebuď tvrdošíjný

a pojď!" „Dobrá." „Ty jsi skvost!"

a sotva splnil povinnost

úlitby pro budoucí tchyni,

zas začal přesáhodlouze

— bože ta láska! — o Olze ...

/LI/

Byl milován ... a. ve své víře

na pocit štěstí zvykal si...

Je blažený, kdo za kacíře

střízlivý rozum prohlásí

a vychutnává slastnou krásu

jak zpitý poutník v kanafasu,

či něžněji, jak motýli

jarními květy opilí...

je ubohý, kdo nepropadá

závratnosti slov a pantomim,

kdo všechno vnímá s vědomím,

že lásku korunuje zrada,

a komu chladná nevíra

na zámek srdce zavírá.

/L/

Byl šťastný... Nic už neprodlouží

posledních pouhých čtrnáct dní

a touhu po svatebním loži
naplní onen přeslastný
okamžik pečetící lásku.
Že nelze v Hymenově svazku
žít bez starostí, bez nudy,
to pozná, až se probudí.
My Hymena ctít nedovedem
a řetěz hrůzně nudných scén,
tlustospis a la Lafontaine
vidíme v manželství už předem ...
Můj Lenskij ve svém blouznění
byl pro ten děj jak stvořený.

108

HLAVA PÁTÁ

Nepoznej ty hrůzné sny,
Světlanó má milá!
Žukovskij

/I/

Ten rok přál vpravdě podzimnímu,
tesknému času do vánoc.
Kraj dlouho, dlouho čekal zimu.
První sníh přivolala noc
třetího ledna. Časně ráno
dvůr objevil se před Tatjanou
v neporušené čistotě:
třpyt na střeších a na plotě,

na oknech kresby ornamentů,
slavnostně postříbřený park,
sněžná pláň polí s hejny strak
a hory v blyskotavém kmentu,
se zaoblenou křivkou čel.
Všude jas, všechno nad úběl.

/II/

Zima... A sedlák do postraňků
s radostí saně připřahá,
v předtuše příštích sněhů vranku
opouští chladná rozvaha...
povozník sahá po bičíšti,
kibitka letí, jen to sviští,
oblaka sněhu pozvedá...
na dvoře malý nezbeda
zapřáhl do sáněk sám sebe,
vesele vozí VOŘÍŠKA,
po chvíli skvělá projíždka
zalézá za nehty a zebe:

kluk neví, zda se smát či ne,
matka však hrozí z kuchyně ...

112

/Iil/

Sotva mě zahrnete přízní,
když takhle kreslím zimní Rus:

jsou to jen hrubé prozaismy,

nic pro váš vytříbený vkus.

V nadšení, múzám jistě milém,

psal jiný básník skvostným stylem

o prvním sněhu, o zimě,

o něze, po níž toužíme.

Oslavné verše uchvátily

magickým kouzlem tajných jízd

i vás, tím jsem si zcela jist,

nechci však zatím měřit síly

s ním, ani s tebou, rozmilý

básníku finské idyly.

/IV/

Tatjana (s duší ruskou v hloubi,

ač sama nevěděla čím)

lnula k té kráse, která zdobí

chlad nekonečných ruských zim.

Obdivovala slunce v jíní,

hvízd saní, píseň meluzíny,

růžově jasný ranní sníh,

večery tříkrálových tich.

Děvečkám u nich v domě dosud

krátily tyhle večery

prastaré zvyky, pověry,

jež měly slečnám věštit osud:

vždycky jen muže vojáka,
kterého válka odláká.

113

/v/

Tatjaně učaroval krásný

tajemný odkaz z dávná let,

věřila na lunu a na sny,

na osud psaný do karet.

V magickém strachu z nebezpečí

svět věcí s jinotaj nou řečí

předzvěstí nebyl bezduchý

a vyvolával předtuchy.

Na peci, na kočičím trůnu,

šlechtil se kocour tlapičkou:

hned věděla, že brzičko
přijedou hosté. Zhlédla lunu,
ubývající v dvourohý
srpeček zkraje oblohy,

/Vil/

Tajemnou krásou okouzlilo
ji hrůzyplné tušení.
Protiklad? Ovšem: jako dílo
přírody jsme k nim stvořeni.
Nastal čas vánoc se vším všady:

chce zvědět osud chtivé mládí,

vtělená sebejistota,

na kterou dálka života

teprve čeká v nedohlednu,

chce zvědět jeho podobu

stárí, už zralé do hrobu,

s číší let vyprázdněnou ke dnu -

naděje lžou těm jako těm

dětinsky milým šepotem.

/ví/

a zůstala jak zkamenělá.
Když v sametově modré tmě
jiskřivá hvězda zasněhla,
rychle, než nocí prolétne,
Taťjana šeptala své přání.
Když blízko domu znenadání
zhlédla brzy poránu
vůz slámy, černou sutanu
či kutnu potulného mnicha,
když do cesty jí z obilí
vyběhl zajíc, děsily
ji několik dní chvilky ticha
a po neklamné předzvěsti
očekávala neštěstí.

/Vilil/

Tatjana odlévá vosk: hledí
do prapodivné spleti čar
a tajuplnou předpovědí
promlouvá tajuplný tvar.
V zakryté míse čiré vody
tápavá dívčí ruka bloudí,
Tatjaně prsten vyloví
při staré písni se slovy:

BLAZE TAM KAŽDÝ CHUDÁK ŽIJE

NA HORÁCH STŘÍBRA, V ZLATU CEST.

ČÍ JE TA PÍSEŇ, TOMU ČEST

A SLÁVA! ... Teskná melodie
však srdce slibem nehýčká,
lepší je druhá: KOČIČKA.

114 115

/IX/

Mrazivá noc a z jasné výše
tajemné spleti souhvězdí
září tak slavnostně, tak tiše ...

Tatjana u ledové zdi
a oblečená do hedvábí
úplněk k tajné věštbě vábí,
v zrcadle však se třepetá
jen žalost v lunu zakletá.

Vtom ... slyš ... sníh křupe ...

rozběhla se

k nočnímu chodci... Tiše zní

tón šalmajově líbezný

v toužebně něžném dívčím hlase:

JMÉNO MI POVĚZTE ... A On

jí odpovídá: AGAFON.

/X/

Tatjana, nežli půlnoc zazní
— aby čas kouzel neminul —
na radu chůvy dala v lázni
k večeři pro dva prostřít stůl.
Potom však úzkost na ni padla
Já vzpomněl si, jak u zrcadla
Světlanu jala hrůza — ne,
nemám sil věštit Tatjaně ...
Svlékla se, rozesílala lůžko,
ulehla. Ve tmě něžný Lei
klubíčko snění odvíjel,
zrcadlo zvolna pod poduškou
zamžil dech tepla. Do rána
vše zticha. Spí i Tatjana...

116

/XI/

Noc divný sen má pro Tatjanu,
když dvanáctkrát zvon udeří:

po nedozírném sněžném lánu
jde v bezútěšném příšeří...
klopýtá ... náhle ze závěje
hrozivě, dravě na ni zeje
hučivá, rmutná, hluboká
černá zběsněného potoka ...
nad prudkým proudem drkotají
dva trámký spjaté třískou kry,
Istná lávka smrti nad roklí...
Tatjana stojí na pokraji
propasti, která nemá dna,
zoufale sama, bezradná...

/XII/

Zaskočil ji proud černé vody

jak nepříznivá náhoda ...

nikdy se přes ni nepřebrodí,

nikdo jí ruku nepodá...

Vtom proti ní se rozčechrává

vrch závěje... co je to?... Hlava,
trup obrovského medvěda!
Ach!... vzlykla ... Zařval... pozvedá
a napřahuje těžkou tlapu
k Tatjaně ... překročila sních,
sevřela pevně v konečcích
dvou prstů špičku jeho drápu
a cupitala přes potok...
Jde dál... on za ní krok co krok...

117

/XIII/

Nohy jí poutá divná tíha,
a přece spěchá, prchnout chce ...
čím dál tím rychleji ji stíhá
dech kosmatého průvodce...
Žene ji, horký, neúprosný...
Vidí hráz lesa ... chmurné sosny
se v nepohnuté kráse skví,
chlad vánic čiší od větví
ztěžkaných sněhem... korunami
bříz, lip a osik na kmeny
prosvítá hvězdné jiskření...
není kam prchnout... keře, jámy,
prolákliny se ztrácejí
v hladině bílých závějí...

/XIV/

Je v lese ... medvěd dohání ji
Zdolává sněžné prohlubně ...
Větev jí dlouhým spárem šíjí
přiškrťí... druhá vyškubne
bodlinou náušnici z ouška...
střevíček pochovala nožka
v zkyprženém sněhu pod jedlí.
šáteček prsty nezvedly ...
Tatjana v úzkostlivém chvatu
před pronásledovatelem
stydí se, nepozvedne lem
tíživě urousaných šatů ...
běží... on v běhu vyčkává ...
a ji už zmáhá únava...

118

/XV/

Do sněhu klesá ... on v tu ránu
ji zvedne, na hřbet vysadí...
mrákoty padly na Tatjanu,
bez dechu leží, bez vlády...
Medvěd ji jako pírkó nese ...
Vtom chatrč ... stojí v pustém lese
vánicím, mrazu napospas...
okýnko svítí, jeho jas
v pekelném rámusu a křiku
ligotá... Medvěd zavrčí,
zabrumlá: „V téhle chatrči
bydlí můj kmotr!..." Zmáčkne kliku,
opře se tlapou, otevře
a pokládá ji za dveře.

/XVI/

Hned přišla k sobě: tmavá síňka,
medvěd pryč, od vedle zní smích,

povzdechy, křik, sklo o sklo cinká
jak při pohřebních přípitcích ...
Nechápe ... Hrůzou položivá
škvírkou se do světnice dívá...
pot na čele ji zastudí...
co vidí? ... samé obludy:

pes se zobanem, parohatý

skřet s chvostem z volských ocasů,

babizna s bradou do pasu,

kostlivec s topornými hnáty,

duch s krutí hlavou k čtveru tlap

a napůl kocour napůl čáp.

119

/XVII/ /XIX/

Co hrůznějšího: černý krab se
vyšplhá na hřbet pavouka,
na husím krku v rudé čapce
lebka se nad stůl vysouká,
mlýn poskakuje kolem židlí,
jak řehtačkami hrčí křídly,
smích, štěkot, jekot, mekot, kvik,
lidská řeč, koňský dusot, ryk!
Vtom vzadu u protější stěny
Tatjana vidí známou tvář:

její bůh, její otrokář,
hrdina mého vyprávění!
Sedí s tou zvěří nezvěří
a hlídá kliku u dveří.

Tatjana padá do područí

neviditelných, pevných pout

své hrůzy: hrdlu neporoučí

jediné slůvko vykřiknout,

nehne se ... Evžen bere kliku,

otvírá ... Oči pekelníků

spatřily dívku ... Zařičel

smích ... Hroty parohatých čel,
tesáky, kostnatými prsty,
choboty, drápy, klepety
sápou se po své oběti,
pazoury se zježenou srstí,
pařáty, hnáty, nohama
dupou, řvou: ta je má! má! má!

/XVIII/

Pokývne — všem dal povel k reji,
pije — dal povel k napití,
směje se — hned se všichni smějí,
ztich — mlčí jako zarytí.

Je pánem nade všemi hosty.

Tatjanu v náhlé zvědavosti
opustil strach a skulinku
pootevřela trošinku...

Zvedá se vítr, světlo praská,
zhasíná prudkým průvanem ...

Nastal zlý šerosvit a v něm
strnula rozj aréna cháska...

Vtom Evženův stín povstane
a kráčí rovnou k Tatjaně.

/XX/

MÁ JE! křik Oněgin a rázem
vše pohltilo černo tmy.
V chatrči profíčené mrazem

zůstali spolu samotni...

Evžen ji něžně, opatrně

pokládá na lavici, shrne

jí vlasy, ještě něžněji

opře si hlavu o její

rameno ... Vtom se objevila

Olga, s ní Lenskij... jasní tma

Oněgin blýská očima,

nezvaným hostům krutě spílá

a oba hrubě odhání

od vyděšené Tatjany...

120 121

/XXI/

Křik hádky ... v Evženově ruce
zablýskl nůž a vzápětí
kácí se Lenskij... stíny prudce
zčernaly... rychlé přemety ...
jek, div se hlava nerozskočí!...
Tatjana otevřela oči:

růžový úsvit za okny.
Zavrzly dveře. Vlétlo k ní
jasnější nežli na obloze
plameny ranních červánků,
lehčí než lístky ve vánku,
světlo dne, ztělesněné v Olze:

„Tak honem, Táno, pověz mi,
koho ti vybraly tvé sny!"

/XXII/

Tatjana, zaujatá knihou,
neslyší, nedbá o sestru,
dočítá list, hned obrací ho,
slůvko jí neunikne z rtů.
Ač téhle knize byly cizí
přeludy poetických vizí,

ač byla chudá na skvosty
životních pravd a moudrostí,
Scott, Byron, Racine, Vergii, Tasso,
Seneca ani Sešit mód
víc nedokážou zaujmout...
Byl to král mágů, kejklíř s krásou,
jež věští osud člověka
řečí snů — Martyn Zadeka.

122

/XXIII/

Exemplář toho veledíla
Taťjaně zrovna z nebe spad,
kramáři za něj zaplatila
pouhé tři ruble padesát,
a že mu nešlo o peníze,
přidal jí k jasnovidné knize
MALVÍNU, slušnou docela,
to všechno za Marmontela
(třetí díl), za dvě Petriady,
mluvnici, bajky pro pány.
Zadeka v očích Taťjany
byl génius ... Má dobré rady,
dny smutků slibem rozjasní
a celé noci hlídá sny...

/XXIV/

Zmátla ji tříkrálová předzvěst.
Pochopitelně jediný
Zadeka může moudře převést
do slov ty hrůzné vidiny.
Taťjana soustředěně hledá,
co říká stručná abeceda:

břeh, bříza, čáp, duch, hostina,
lebka, les, medvěd, most, síň, tma
a tak dál... Ale naneštěstí
nerozptýlila četbou mrak
tísňivých obav, naopak,
zlý sen jí zlou hru náhod věští.
Strach podemílal poklidný
koloběh posvátečních dní...

123

/XXV/

Aurora purpurovou dlaní

z kolébky jitra v klínu hor
k jmeninám první blahopřání
se sluncem zvedá nad obzor.
Záplava u Larinů roste
a roste ... Přijíždějí hosté,
příbuzní, celé rodiny,
na saních, v bryčkách... V předsíni
výkřiky, tlačence, zmatek,
v salóne fráze na frázi,
poklony, vtipy, příkazy,
křik kojných, nárek nemluvňátek,
útoky na čaj, na kliku,
mlaskot rtů, štěkot mopslíků.

/XXVII/

Za Charlikovem roztomile

MONSIEUR TRIQUET Sem CUpítá,

má CHARME, CHIC paruku a brýle,
z Tambova přijel — rarita.
Je Francouz a ti ke slečnám jsou
galantní — veze Tane CHANSON,
pochopitelně komorní:

RÉVEILLEZ VOUS, BELLE ENDORMIE.

Text poskytl mu starý sborník
ležící ladem po léta,
Triquet jak vtipný poeta
úpravou do podstaty pronik:

odvážně místo BELLE NINA
vybásnil BELLE TATIANA.

/XXVI/

Pustákov přijel, malý, tlustý,
s ním jeho ještě tlustší choť,

Gvozdin, pán, který neodpustí
mužikům upálený knot,
Skotininovi s kupou dětí
ve věku od dvou do třiceti,
Petuskov, místní "lev a rek,
můj nebezpečný bratránek
Bujanov — uválená záda,
čepici, kartáč na tváři,
(tak jak ho znáte, čtenáři)
a penzionovaný rada
Fljanov, žrout, který čenichá,
kde kápne drb či pleticha.

/XXVIII/

V zářivé kráse uniformy
z blízkého města už je tu
naděje matron, vtipný, dvorný
idol všech slečen v odkvětu:

rytmistr. Slyšíte, co říká?
Vzkaz od samého plukovníka!
Kapelu pošle na statek!
Bude bál! Hloučky děvčátek
už parket pod střevíčky pálí.
Prostřeno! Všichni odpluli
v řetězu párů k tabuli.
Slečny se svorně namačkaly
k Tatjaně, páni naproti.
Kříž a hrr na ty dobroty!

124 125

/XXIX/

Ted' vyřídilky hostů ztichly,
žvýkají. Místo hovoru
zaznívá ze všech stran jen rychlý
dialog družných příborů.
Slovo však dalo dvě tři slova
a za chvíli se všichni znova
smějí, řvou, nikdo neslyší,
ani co křičí nejbližší
soused. Vtom... proč se poohlídli?

Lenskij a Evžen. „Konečně!

Náš básník!" Slečna po slečně,

pán po pánovi sune židli

a lesklé přibory těch dvou

srdečně ke stolu je zvou.

/XXX/

Na čestné místo proti Tane.

Jak jitřní luna pobledlá,

v zmateném strachu šťvané laně

z mráкотných očí nezvedla

clonu řas ... zas jí sálá v duši

ta výheň ... hrdlo úzkost dusí...

na slova jejich pozdravů

neodpovídá ... záplavu

slz chvatně polyká a mdloba

ji užuž svírá do kleští...

Pak vůle pocit bolesti

přemohla. Tiše zdraví oba

přátele. Už se ovládá

a sedí — ráda nerada.

126

/XXXI/

Tragickohysterické scény,

pláč, mdloby, omývání čel,

Oněgin, tím vším přesycený,

už dávno prostě nesnášel.

Hned dostal vztek — náš divný patron,
jak viděl shluk těch strejců, matron,
a Tatjanino pohnutí
mu dodalo. Jí s nechutí,
kochá se jenom pomstychtivou
představou, jak se milému
kamarádovi Loňskému
odmění, a s tou perspektivou
kreslí si v duchu hlavy všech
v zkarikovaných obrysech.

/XXXII/

K Tánině štěstí oči hostů
se soustředily na touhu
po slibně promaštěném soustu
vypečeného pirohu
(přesoleného mimochodem)
a teď už před posledním chodem
v lákavě ojíněném skle
putuje na stůl cimijanské,
s ním sklenky, štíhlé jak ty, ryzí
křišťále mého osudu,
poháre vábných přeludů,
nevinná inspirace, Zizi,
ty kalichu všech kalichů,
opájející bez hříchu.

/XXXIII/ /XXXV/

.BLANC-MANGER už se přede všemi

natřásá, salvou vybuchly

zátky. Vtom drahý Triquet, z trémy

už oněmělý, ohluchlý,

důstojně povstává a úcta

zavírá shromáždění ústa.

Tatjana trne. Trubadúr

v kakofonii moll a dur

odzpíval svoje. Všechny ruce

tleskají. Oslavenkyně

s povděkem pěvci pokyne,

načež jí skromný velký tvůrce

přípitkem skládá poklonu

a věnuje text CHANSONU.

Všechno se řítí od tabule
k salónu ... tlačenice, hluk:

tak včely od lahůdek v úle

spěchají do zeleně luk.

Dívinka družce tajnost špitne,

krb láká dámy. Blahobytně

nacpané břicho usedá

k siestě vedle souseda.

Vábnými barvami čtyř listů

zelené sukno vyraší

v bostonu, v hombru pro starší,

pro mladší v populárním whistu.

vždy stejně: hra ta jako ta

jen sladí nudu života

/xxxiv/

Gratulacemi, pukraty

kdekdo chce předčit kdekoho.

Když jako bůhvíkolikátý

šel Evžen, oblomilo ho

Tánino zoufalství. Snad procit

v znecitlivělém srdci soucit:

jen mlčky uklonil se jí,
pohledem přál však něžněji
než jiní slovy. Ať ho vskutku
dojal stesk očí, smutek rtů,
ať z flirtu nebo ze žertu,
ať šlo či nešlo o pohnutku
šlechetnou, byl to rozhodně
nejhezčí dárek toho dne.

/XXXVI/

Sedmkrát hráči pro své RUBBERY

změnili místa, po osmé

svedli boj nade všechny chrabrý.

Čaj podává se. Dávno jsme

na oběd, na čaj, na večeři

den rozdělili. Čas nám měří

žaludek-; nejpřesnější druh

kapesních hodin — bez poruch.

Zas podotýkám do závorky:

měl bych být poetičtější
a nezvěčňovat ve verši
tak často jídla, láhve, korky

jak Homér, od nepaměti
slavený třicet století.

128 129

/XXXVII-XXXVIII-XXXIX/

Tedy čaj a s ním etiketní
obřad už skoro zbytečný:

vábný bas fagotů, alt flétny

ze sálu volá na slečny.

Petuškov, třeba na stolku mu

chladně čaj s notnou dávkou rumu,

jak Paris jde své objetí

nabídnout Olze, vzápětí

Lenskij zve Tanu... Staré panně

Charlikovové propůjčí

tambovský básník náručí,

Bujanov popad odhodlaně

Pustákovovou... Začínal

v celé své kráse skvostný bál.

/XLI/

Vše víří v divém kolotoči,
jak vítr bujných mladých let
král tanců, valčík, sálem točí,
vír párů strhly tóny v let!
Nadchází chvíle sladké pomsty:

Evžen, v svých plánech nelítostný,

jde k Olze. Už s ní vířivě

obtančil kolo, další dvě,

teď posadil ji na kraj křesla,

baví ji, Olga oplátkou

se usmívá a zakrátko

zas hudba do víru je vnesla.

Sál žasne, trnou někteří.

A Lenskij očím nevěří.

/XL/

Když jsem vás seznamoval s knihou

(díl první, vzpomínáte si?)

líčil jsem v stylu Albaniho

ples petrohradské noblesy,

jenomže bez patřičné kázně

zatoulal jsem se lehkovážně,

nožkami dam jak posedlý.

Naposled však mě zavedly

ty jejich drobné krůčky z cesty.

Rozum, jenž přišel po mládí,

ve všem — i v slohu poradí

a ostříhá mě od neřestí,

takže teď v pátém sešitě

v odbočkách nezabloudíte.

/XLII/

Mazurka zazurčela. Dříve

mívala furiantský ráz,

hromrabijácky, burácivě

parket se pod kramfleky třas,

drkotem drnčivaly rámy!

Kdepak dnes: jako cudné dámy

po vosku kloužem doslova.

V barbarském ráji venkova

dál drží se však tvrdošijně

a bez ohledu na pokrok

kramfleky, kníry, krok a skok:

vesnice není otrokyně
nevkusné módy, choroby
novoruského období.

130 131/XLIII-XLIV/

S hrdinou právě stál náš drahý

Bujanov blízko Tatjany

a Olgy. Evžen bez úvahy

zas před Olgou se uklání,

plavně s ní klouže, nepokrytě

jí při jakési banalitě

zápěstí tiskne, očima

ji donchuánsky objímá

a samolibá Olga dlouze

vrací mu pohled ... Ze všeho,

co viděl, posed Loňského

běs žárlivosti: sotva Olze

Oněgin složil poklonu,

hned zve ji ke cotillonu.

/XLV/

Ráda by, ale ... Ne? A proč ne?

Prý zadala už cotillon

Oněginovi... Co si počne?...

Jak mohla? ... Bože ... Je jí on ...?

Tak mladá, a už z toho zrna

zkušených koket... povětrná!

Už chtivá pletek, poměrů,

už ochutnává nevěru!

Selhalo sebeovládání:

proklíná ženskou povahu,
jde, dá si předvést ke prahu
koně a jede ... Jen dvě rány,
pár pistolí a jedna hrud'
rozhodnou osud — buď jak buď!

Zem, kde dny i v létě jsou mlhavé a krátké.
rodí lid. jenž neví, že smrt je bolestná.
Petrarca

/I/

Oněgin viděl Vladimíra
odcházet. Přišel o radost
a před Olgou už nezastírá,
že tu má všeho zrovna dost.
Olinku stihla stejná změna:

už roztržitá, unavená,

hned by se z kola vyvlíkla,

než dozní dlouhá čtverylka.

Konečně! Ještě jídlo, pití.

Stele se všude kde se dá

jak pro kterého souseda,

i v síni, v čeledníku. Sytí

všeho jdou spát. Jen jeden stín

odjíždí domů... Oněgin.

/Iil/

Evženův příjezd, dvornost k Olze,

jež nenaznačila, co chce,
pohled, jež pouhou poklonou lze
dost těžko nazvat, hluboce
zjitřily ránu ... nepomohou
úvahy... srdce zprahlé touhou
stesek žárlivosti umučí...
jako by chladnou obručí
svírala duši... náhle zbyla
jen propast... hukot, černo, dým
To je smrt... blesklo vědomím,
od něho však mi bude milá.
Nereptám, klidně jdu jí vstříc.
On nemůže mi dát nic víc.

/II/

Klid: na pohovce sklížil víčka
Pustákov ke snu o jídle,
na druhé jeho polovička.
V jídelně padli na židle
Bujanov s Petuškovem, Gvozdin
a Fljanov s pokáním už pozdním:

přecpal i břich dost objemný.
Monsieur Triquet spí na zemi.
Dívanky na vlnách snů plynou
v pokojích Olgy, Taťjany.
Jen u okna v svém ústraní
pod bledou tvář Dianinou
Taťjana nespí, nešťastně
zračí se její obraz v tmě.

/IV/

Kupředu, ději! O náš zájem

říká si nová postava.

Tak pět verst za Červeným Hájem,

Loňského statkem, zůstává

živ a zdráv — nadlouho, jak doufá

v samotě hodné filozofa

bývalý fláma Zareckij,

karbaník, pijan nad všecky

tehdejší bratry z mokré čtvrti,

dnes — třeba nelegitimní —

pečlivá hlava rodiny,

statkář, jenž hodlá nadosmrti

žít jako zgruntu poctivý:

svět lepší se, s ním on i vy.

134 135

/v/

Byl kdysi chválen za odvahu
dost pochybenou — ačkoli
prostřelil eso na pět sáhů
nevyzkoušenou pistolí
a za války se jednou v klání
jak rytíř bez bázně a hany
osvědčil: ač šlo o zdraví,
svalil se z koně do trávy,
opilý namol... zajali ho,
odvezli sta mil od vlasti!
Regulus novus, studna cti,
byl by se věčně vláčel s tíhou
okovů, aby v poklidu
pil u VERRYHO na křídle.

/Vil/

nebo jim u zpěněných sklínek

rozmluvit důvod k přestřelce,

a potom vzít je na svůj mlýnek

vtipů, lží jako zbabělce.

ALIA TEMPORA! Náš elán

(jak slabost k Amorovým střelám)

s mládím nás navždy opouští.

Jak už jsem řekl: na poušti,

v hlohovém, v akátovém stínu,

ten vybouřený filozof,

navrácen pod svůj rodný krov,

jak Horác sází zeleninu,

zahání kvočny na vejce

a učí děti A-BÉ-CÉ.

mi

Vychrlil stovky vtipů za noc,

hlupákům věšel bulíky,

rozoumkům zase brejle na nos,

skrytě i bez chytristiky,

třeba si někdy svými kousky

vysloužil pozdrav od rákosky

a třeba někdy neblaze

sám žbluňkl do kolomaze.

Na jedno slovo měl hned dvacet,

uměl sít jed i krájet med,

když na to přišlo, oněmět,

když na to přišlo, řafky vracet,

zvrátit žert mezi přáteli

ve spor, kdo koho zastřelí,

/vin/

Ne, nebyl hloupý... Evžen sice

poznal, že k lidem nemá vztah,

zato však pojem o logice

postřehl v jeho úvahách.

Když nevěděl, co se samotou,

rád poseděl si s ním, a proto

bez překvapení poránu

vítal ho ještě v županu.

Zareckij ale, jak se říká,

ztratil mluvu, vlasy přehrab si,

významně sáhl do kapsy

a podal mu list od básníka.

Oněgin, tím vším zmatený,

přečetl stručné sdělení.

136 137

/IX/ /XI/

Byla to výzva zvaná KARTEL,

zdvořile, chladně psalo ji

zlé nedorozumění přátel,

byla to výzva k souboji.

Oněgin posla v prudkém hnutí,

tím kartelem jak uhranutý,

div neprohodí očima

a prohlásil, že PŘIJÍMÁ.

Zareckij odpověděl stroze
(měl doma práce nad hlavu)
a po uctivém pozdravu
odešel... Zato Evžen, pouze
před ním tak sebevědomý,
teď zpytoval své svědomí.

Nemusel zuřit jako lítý,
hnát roztržku až na nože,
měl prostě projevít své city
a odzbrojit vzdor. „Jenomže
teď už je pozdě ... ví to tamten
pletichář... před tím duelantem
složit zbraň, to je těžká věc ...
roznese, že jsem zbabělec ...
Uměl bych s pohrdavým klidem
přijmout cejch jeho nálepky,
jenže ty drby, pošklebky..."
Veřejné mínění! Všem lidem
tak drahý oltář obětí!
Impuls cti! Osa planety

/x/

Měl proč: když zvážil všechny činy,
postaven před svůj čestný soud,
sám uznal míru vlastní viny:

za první — nelze prominout,
že lásku, něžnou, ostýchavou,
zlehčoval pro pochybné právo,
za druhé — jednal doslova
jak Lenskij, toho omlouvá
vzdor osmnácti let, sám v ničem
však nemůže se omluvit,
jako by ztratil rozum, cit,
v dětinském vzteku byl jen míčem
předsudků, loutkou velkých gest,

ne mužem, za nějž mluví čest.

/XII/

Vladimír čeká, nenávisť

jak na mučidlo napjatý...

Konečně vchází sebejistý

prostředník aktu odplaty!

Básníka zaplavila radost,

Měl strach, že neučiní zadost

své žárlivosti, že se mu

sok vykroutí, a ke všemu

kdovíjak překvapivě, zchytra.

Děj zášti tedy začíná,

kde? za stavidlem u mlýna,

kdy? před východem slunce, zítra:

posledním slovem přesných ran
promluví proti zbrani zbraň.

138 139

/XIII/

Zlost za Loňského velmi lehce

rozhodla jednou provždycky,

že Olgu ani vidět nechce.

Na chodu velké ručičky

sledoval čas a za hodinu

zas ocitl se ... u Larinů.

Myslel, že Olgu potrestá,

ohromí... ale nevěsta

naopak jeho překvapila:

jako by se nic nedělo,

přiběhla k němu s veselou,

nevinná, sebejistá, milá,

taková, jaká prostě je

vtělená klamná naděje.

/XV-XVI-XVII/

Zas rozpačitě před Olinkou

očiima bloudí po okně

a nevhodně se ani zmínkou

té ryzí duše nedotkne.

Říká si v duchu: Nedopustím,

aby ten zvrhlík bohapustým

sváděním nutil ke hříchu

cit ještě plný ostychu,

aby byl nahlodán tím červem

stvol lilie, než rozkvetě,

pel májového poupěte

setřen dřív, nežli přijde červen

To znamenalo, přátelé:

mám právo střelit přítele.

/XIV/

„Odjel jste brzy," usměvavě
vytkla mu. „Co se stalo? Proč?"

City se propletly a v hlavě
zavířil prudký kolotoč.

Žárlivost zahnal, ztupil ostny
ten pohled dětsky bezstarostný,
ten úsměv prostý léček, Istí,
ten půvab dárku pro štěstí...
Loňského strhla slastná závrať:

je milován ... to všechno snad ...
chce kleknout... chce se jenom kát,
chce poděkovat za ten návrat...
neví jak ... teď už bez obav,
je šťastně zmaten... skoro zdráv...

/XVIII/

Kdyby tak věděl, jaká rána

Tatjaně bere k spánku klid!

Kdyby se dověděla Táňa,

kdyby tak mohla vytušit,

že zítra Oněgin a Lenskij

svedou boj o klid nadpozemský,

láska by možná, ach kdo ví,

vrátila druha druhovi.

Objevit ji však není snadné,

nevede žádná cesta k ní:

Oněgin není beztaktní,
Tatjana pod pečetí chřadne,
jen chůva dost ví, jenže ta
je zase notná popleta.

140 141

•Ji

/XIX/

Lenskij se neubráníl klíčkám
svých nálad: smutné, veselé,
kdo odmala je múzou hýčkán,
poddává se jim... na čele
hluboké vrásky, z klavichordu
loudil jen akord po akordu,
na Olgu hleděl, chvílemi
šeptal: jsem šťastný, věřte mi...
Nastal čas rozloučení... ruka
pevně se k ruce přimyká ...
žal zaplavuje básníka...
má pocit, že mu srdce puká...
Jako by chtěla pomoci:

„Co je vám?“ „Nic.“ Jde do noci...

/XX/

A první, po čem sáhne doma,

jsou pistole: zda některá

snad není vadná, dlouze zkoumá,

pak otevírá Schillera ...
ale ten kámen čím dál těžší
tesknotu v srdci nezkonejší
a náhle vynoří se z ní
Olga... zjev k smrti líbezný...
Nevnímá knihu, odloží ji
a vezme pero ... s inkoustem
náchylným k sladkým hloupostem
řinou se verše ... Čte je, vpíjí
lyriku, schopen opít se
jak Dělvig v transu při pitce.

142

/XXI/

Rád tady otisknu vám k vůli
rukopis vzácně úhledný:
Ach, kam jen, kam jste uplynuly,
mé vesny zlato jasné dny?
Co taj dne zítřejšího skrývá?
Vše zraku dychtivému splývá
v mhu nevyzpytatelných cest.
Řád osudu však moudrý jest.
Nedolétne-li střela k cíli,
padnu-li, nevstanu-li již,
budiž: noc pro strnulou tiš,
den pro rušný shon zná svou chvíli.
Chvalme čas ve dnu lopotách,

chvalme čas v hloubných noci tmách.

/XXII/

Zory zář v lůno nebesklonu
vyline jasná denice
a chvílí tou já možná ztonu
v mrákavách věčné temnice,
a památku mou v tomto světě
pohřívá ku dnu vlny Léthé,
zapadnou verše mé. Zda ty,
Jitřenko věčné temnoty,
rov přijdeš slzou ovlažiti,
vzdechnouti: jak mne miloval,
zasvětil jediné mně žal
úsvitu kvapivého žití!
Přijď, prolij slzy za můj klid,
jsem na věky tvůj, drahá, přijď!

143

/XXIII/ /XXV/

Psal verše MLHAVÉ a SMUTNÉ
(prý romantismus! já ho v tom,
i kdybych snad chtěl, absolutně
nevidím, ale vem to hrom!)
a k ránu těžká hlava klesla
znaveně na hedvábí křesla,
tak přemítal, co-přijde dál
po módním slově IDEÁL,
až usnul... Ale všeho všudy
pár minut okusil tu slast
a už mu soused musí třást
ramenem, narychlo ho budí:

„Řekli jsme krátce po šesté,
jistě už koukají, kde jste!”

Hned zvoní. Do pokoje vpadla
postava sluhy Guillota,
s ní župan, trepky, kusy prádla,
čaj, zákusky a ochota.

Sám na Evžena svršky hází
a dává pozor na rozkazy:

saně! jet s pánem! ve stole
vyhledat ty dvě pistole!
Provedl všechno hbitě, správně.
Už sáňky předhánějí čas.
Mlýn! Sluha nese na příkaz
osudné Lepageovy hlavě
za pánem, kočí odjíždí
opodál k ohradě či zdi.

/XXIV/

Mýlil se: mého Oněgina
umrtvil spánek, netuší,
že noc už lampy uhasíná
a kohout vítá Venuši.
Klidně si odespává verše.
Už slunce chladné jiskry křeše
ve sněhu lehce zvířeném
závany jitra ... S Evženem
ještě sen letí někam za ves,
ještě s ním bloudí bůhvíkde ...
Konečně protřel oči. Jde
k oknu a poodhrne závěs.
Slunce ho šlehlo jako bič:

ráno! měl být už dávno pryč!

/XXVI/

Loňskému vzala dlouhá doba
čekání schopnost ke slovu.
Zareckij, znalec strojů, hloubá
nad mechanismem žernovu ...
Evžena od hlavy až k patě
změřil si: „Sekundanta máte?“
Byl pedant, uplatňoval vkus
opřený o klasicismus:

nikomu nedovolil laicky

člověka sklidit ze světa
a úspěšně už po léta
v souboji pěstoval své lásky —
tradici, metodu a styl
(kdo z nás by mu to nechválil).

144 145

/XXVII/ /XXIX/

„Mám," odpověděl Evžen, „tady
MONSIEUR GUILLOT. S mou volbou je
vše v pořádku a bez závady.
Ten čestný hoch řád souboje
se všemi jeho podmínkami
splňuje, třeba není známý."
Zareckij polkl naplano.
S úklonou trochu přehnanou
Oněgin ptá se Vladimíra:

„Začneme?" „Prosím." Zareckij
s TÍM ČESTNÝM HOCHEM znalecky
dohodu svědků uzavírá,
a než stav zbraní ověří,
beze slov stojí soupeři.

Zablýskly hlavně. Těžkopádně
zní pod kladívkem nabíj ák.
Konečně kulka sedí na dně.
Kohoutek promluvil svým CVAK!
Zvedlo se ocelové víčko,
pramínek prachu nad pánvičkou
zašuměl. Druhé cvaknutí:

kamínek pevně upnutý
je vzepřen! Svědek Guillot v hrůze
utíká za strom. Soupeři
už čekají, až vyměří
Zareckij mírou přesné chůze
sedmnáct kroků do dvou stran.
Už stojí, už si berou zbraň.

/XXVIII/

Soupeři! Kdy je slepá pýcha
znepřátelila do krve?
Neprožívali chvíle ticha,
debat a vína teprve
nedávno jenom spolu? Chladně
jak ve snu prožívaném za dne,
jak syn, jenž vraždu otce mstí,
druh druhu chystá jménem cti
smrt dokonale promyšlenou.
Neřeknou slůvko, necítí
tu marnost krveprolití,
úsměvem propast nepřeklenou?
Ne, zášť v nás bují doposud
často jen pro falešný stud.

/XXX/

„Vpřed!“ Vykročili — hlavně k zemi
a odjištěný uzávěr —
k soupeři soupeř, chladní, němí:
krok, druhý, třetí, čtvrtý, směr
smrt — čtyři stupně do nebytí.
Oněgin, klidný, ostražitý,
pomalu v chůzi pravici
s pistolí zvedá ... zalící...
jdou dál: krok, druhý, třetí, čtvrtý
a ještě jeden... po pěti

i Lenskij zvěd zbraň, vzápětí

Oněgin stiskl spoušť... Zvon smrti

udeřil: básník beze slov

upustil z dlaně těžký kov.

146 147

/XXXI/

Na srdce ruku zvolna tiskne
' a klesá. Pohled zhasíná
v smrtelném klidu, prostém tísně.
Tak pozvolna se lavina
vydává v slunci na svou dráhu
a klesá po povlovném svahu.
Oněgin k němu zděšeně
utíká, křičí... marně ... ne,
ničím ho nepřivolá zpátky:

je v nenávratnu ... Předčasný
hrob skryje tóny strun a sny.
Dýchla smršť, strhla z květu plátky
v červánkách procitlého dne,
uhasí plamen pochodně.

/XXXIII/

Je příjemné, když nabízíte
jed epigramu soupeři,
když do zrcadla rozpačitě
dívá se, očím nevěří
a ostré rohy tupě věší.
Je ovšem mnohem příjemnější,
když popotáhne nosem a
vyhrkne hloupě: to jsem já!
Je ještě příjemnější tajně
mu do věčnosti stavět most
a na patřičnou vzdálenost
zalíciť k neznatelné ráně.
Poslat ho rovnou do země
vám sotva bude příjemné.

/XXXII/

Podivně smutné odevzdání

zračí se v tváři básníka.

Má prostřelenou hrud' a z rány

pramínkem život uniká.

Před nepatrným zlomkem času

to srdce prožívalo krásu,

lásku a naději a hněv,

kypěl v něm život, vřela krev.

Ted' je v něm ticho — jako pustý,

starý dům — prázdné, samotné,

navždy je ponecháno tmě.

Kryt žaluzií nepropustí

paprsek. Nezasvitne strop.

Zmizela paní. Beze stop.

/XXXIV/

Když kulka z vaší hlavně skolí

nezkušeného přítele,

jenž gestem, vtipem, jakoukoli

malicherností domněle

zlehčil čest neodpouštějící,

či sám vám hodil rukavici

ze vzteku nebo opilý,

co pocítíte ve chvíli,

kdy nepohnutě, zkameněle

najednou leží před vámi,

už hluchý, slepý, neznámý,

se smrti na chladnoucím čele,

a vaše prosby, pohledy

nechává bez odpovědi?

/XXXV/

Ohromen výčitkami, svírá
 ' Oněgin zbraň a dívá se
 na nehybného Vladimíra.
 „Co naplat," slyší v úžase
 hlas sekundanta, „zabil jste ho."
 Jde, utíká... pryč od mrtvého
 tím výkřikem ho žene děs ...
 Zareckij opatrně vnes
 do saní zledovělé tělo,
 člověka v hrůzné proměně.
 Spřežení táhle, zděšeně
 před pachem smrti zařičelo
 a v pyskách pěnu, v hřívách pot,
 letělo s větrem o závod.

/XXXVI/

Přátelé, jistě je vám líto
 básníka: s ratolestí snah
 teprve slibně porozvitou
 a málem v dětských střevíčkách
 odešel! Kde je neklid vřídla,
 kde je ta krásná, lehkokřídla
 odvaha citů, myšlenek,
 kde je ten něžný, dravý věk,
 ta láska věčně roztoužená,
 ta chtivost pracovat a znát,
 ta hrůza z omylů a zrad,
 kde jste, vy kraje beze jména,
 vy rajské plástve za česny,
 vy múzou posvěcené sny?

/xxxvii/

Měl možná objevovat světy,
či aspoň cestu ke slávě,
hlas jeho lry po staletí
snad tisíce strun hřímavě
měl rozeznívat. Za vodopád
svých veršů měl snad jednou stoupat
na vrchol stupňů pro vavřín.
Vzal s sebou možná jeho stín
do hrobu objev, ztratili jsme
navěky možná elixír,
bez něhož nikdy ze svých lyr
básníci nevyhloudí písně,
za které měl být den co den
hymnami lidstva veleben.

/XXXVIII-XXXIX/

A možná že by prožil všední
běh všelidského osudu:

mládí by prchalo den ke dni,
nadšení zhaslo na nudu.
Život by poznal dokonale,
múzám by po svatbě dal vale,
pantofle navlík na nohy
a šťastně nosil parohy.
Klidně by spal, pil, jedl za tři,
v třiceti žil by pro děti,
pro revma ve čtyřiceti
a na posteli jaksepatří
pěkně by umřel ke stáru
uprostřed bab a felčarů.

151

/XL/ /XLII/

Ať tak či onak, škoda chvilek,
jež neprožívá, necítí,
mileneč, básník, smutný snílek,
nejbližším druhem zabítý.
Znám místo, kde dvě srostlé sosny
skrývají tichý koutek pro sny,
pár kroků vlevo od té vsi,
kde rostl s múzou od dětství...
tam křišťálový potok proudí,
tam chládek dá klid oráči,
tam žnečka šátek namáčí
a nabírá džbán chladné vody ...
tam u potoka prostá mříž
obemkla pomníček a kříž.
Pak jede krokem v širém poli...
tragický osud Loňského
dlouho ji v srdci nepřebolí
a dlouho myslí na něho ....
říká si: Utěšil čas Olgu?
anebo slzy epilogu
té lásky nikdy nešetře?
a co nám řekne o sestře?
A co vrah básníka, ten floutek,
zběh prchající od svých vin,
ten samotářský podivín,
módní kat módně krásných loutek?

Nedělám amen nad ničím,
všechno vám časem vyličím,

/XLI/

Pastýř (když po osení tápe
pár kapek spadlých obloze)
plete si tady pestré lapte
a zpívá píseň o Volze.
Mladičká, útlocitná dáma,
jež z města přijela a sama
se trochu poosvěžit chce
na rychlé ranní projížďce,
klusáka pokrytého pěnou
opodál, ještě u mlází,
napjatou uzdou zarazí,
přečte si na náhrobku jméno,
nápís ... a slzy zpod víček
ukápnou na závoj íček.

/XLIII/

ale až někdy jindy, zatím
ne. Toho svého tuláka
mám rád a rád se k němu vrátím,
ted' mě však zrovna neláká.
Sklon k strohé próze přišel s léty,
bůhvíkam s léty rýmy letí
a já — když mám být upřímný —
už těžko lítám za nimi.
Chuť darmo počárávat stohy
papíru už mě opouští,
pro jiné, horší starosti,
pro jiné, střízlivější touhy
už ticho ani ruch a šum
nepřejí chvilku klidu snům.

/XLIV/

Poznal jsem zpěvy jiných sirén,
poznal jsem jiný, nový žal,
ty zpěvy končí zhoubným vírem
a starý žal mě těšival.

Mé sny! Kde je ta slastná radost?

Kde její odvěký rým MLADOST?

Opravdu její ratolest

uvadla navždy v prachu cest?

Opravdu, ne jen na papíře,

bez elegismu, bez příkras,

uplynul mi ten krásný čas

(jak vtipkoval jsem v hojné míře)?

Vážně mi — hrůza pomyslet —

za chvíli bude třicet let?

/XLVI/

Snad ještě pohled. Sbohem, stěny,

jež poskytly jste ulitu

dnům elánu i lenošení,

klid světu snů a pocitů.

Poproste za mne inspiraci,

ať přilétá jak tažní ptáci

do představ, do fantazie,

ať srdce občas ožije,

ať neotupí, nevyprahne,

ať neztvrdne mi na kámen

v tom smrtonosně omamném
prostředí vyšších kruhů, v bahně,
v němž na duchu i na těle
chcem pookřívát, přátelé!

/XLV/

Už ano, poledne je tady
a lež tu pravdu nezmění.
tak tedy sbohem moje mládí,
nastala chvíle loučení.
Děkuju za bouře a půtky,
za milá trápení a smutky,
za vzruch tvých pífek, slast tvých jar,
za každý, za každíčký dar
děkuju. Snad i víc než zdrávo
ve víru světa, v soukromí
užíval jsem tě ... všechno mi
dal tvůj čas ... stačí! S jasnou hlavou
půjdu dál cestou nových dnů
a od všeho si oddychnu.

154Útoky na Moskvu! svět s mnoha zeměmi?
A kde je lip? Kde nejsme my.
Gribojedov

/n/

/l/

Sníh zprůsvitnělý časem tání
opouštěl horské vrcholy,
plačtivé vody příkrých strání
zaplavovaly údolí.
Příroda vítá úsvit roku:

povodeň pohlcuje louku,
modř nebe září nad mračny,
les, ještě zimně průzračný,
má hebký zelenavý nádech,
z voskové klíčky do světa
fialek včela odlétá,
pastviny touží po svých stádech,
park vysychá a za luny
zní slavičími nokturny.

/lil/

To v nás už s jarem neroztaje

chlad podzimu a jeho ztrát,

v šelestu májového háje

slyšíme jenom listopad?

Už každý návrat do zeleně

svou svěžestí nám připomene,

že naše mládí uvažá

jak jednoletá zahrada?

Snad aspoň vzpomínka, jež dlouho

na mysli nevytanula,

přivolá jaro z minula

a rozechvěje srdce touhou

po zemi větrnoslunné,

po bájně noci, po luně ...

/II/

Ach jaro, jaro, rozlítostní

mě vždycky ten tvůj lásky čas!

Kolikrát drásavými ostny,

vzpomínko, srdce zjitřilas!

Jak bolestivě vychutnávám

každý rok první slastný závan,
jímž někde v polích z dálavy
mě nové jaro pozdraví!
Nebo mě slast už neprobudí
a všechno plné života,
všechno, co jiskří, klokotá,
promění v kámen, v tíhu nudy,
mé srdce dávno uspané,
jež nikdy z mrtvých nevstane?

/IV/

Vy provolejte jaru hurá,
dobrácky líní šťastlivci,
vy, vyznavači Epikura,
vy, Priamové vlastních vsí,
vy, žáci Levšinovy školy,
vy, dámy s mnoha světoboly,
na venkov už vás volá máj,
čas květů, čas hry na šalmaj,
čas vábně opojivých nocí,
do polí volá, na toulky.
Přátelé, žádné okolky!
Naložte vůz a za pomoci
přípřeží nebo na svou pěst
opustte brány těsných měst!

158 159

/v/

Čtenáři, pro vás vypůjčíme
na cestu lehkou kolesku,
odjed'te z města, které v zimě
vám pomáhalo od stesku,
svěřte se náladové múze
a pojd'te s říčkou pod haluze
májově svěží dubiny,
k té vísce mého hrdiny,
kde ještě v zimě zarputile
žil v poustevnickém ústraní
nablízku mladé Taťjany,
blouznilky mému srdci milé,

tam, kam nás čím dál teskněji
zvou vtisky jeho šlépějí...

/Vil/

Tam nad pokorně prostou schránku
čněl z převislého větvení
a houpával se v jitřním vánku
věneček svátostinový.

Tam v pozdním čase, v svitu luny
dvě dívky vdechovaly vůni
hřbitovních jar a v objetí
plakávaly na květy.

Ale dnes ... nikdo nestýská si
nad hrobem. Stezka od háje
zarostla. Větev prázdná je.

Jen pastýř, teď už šedovlasý,
ještě tu občas nad láptí
svou starou píseň zachrptí.

/ví/

V těch stopách půjdem do náručí
modravých hor, kde zčeřený
potůček lučinami zurčí
a pod lipovou zelení
v bublavý pramínek se úží:

tam slavík na šípkové růži
zpívá svou jarní poému ...
tam nápis hlásá každému,
kdo s tetelivou slzou v oku
u srostlých sosen postojí:

„Zde odpočívá v pokoji

VLADIMÍR LENSKIJ toho roku

a tak mlád v boji zemřelý.
Mír básníkovu popeli!"

/vm-ix-x/

Ubohý Lenskij! hořké slzy
oschly a nářek dovzdychal.
Zradilo dívčí srdce brzy,
zradilo krutě vlastní žal.
Jiný k ní chodil za milého,
jiný ji utěšoval něhou
milostně podmanivých chvil.
hulán si lásku vydobyl,
hulána z duše ráda měla...
a už s ním kráčí k oltáři:

lehýnký úsměv na tváři,
věneček z myrty kolem čela,
žár, rozhořelý plamenem,
v pohledu cudně sklopeném.

160 161

/XI/

Ubohý Lenskij! v oné zemi,
kde mrtvá věčnost přebývá,
rmoutí se básník, navždy němý,
nad zradou víc než zaživa?
Anebo v bráně do nebytí
uhasly všechny jeho city,
blaženě spí tam za Léthé
a nic už neví o světě?
Ano, klid blahé lhostejnosti
nasype hrobař na prach těl.
Utichnou hlasy nepřátel,
přátel i milenek. Jen sprostý
spor dědiců nás proklíná.
klid neklid, hlína nehlína.

/XIII/

Ještě tam v dálce za horama

dlouho je vyprovázela ...

Je sama Tatjana, je sama!

Odlétla jí ta veselá,

ta švitořivá vlaštovička,
tu družku, s kterou odmalička
život byl plný, bohatý,
osud jí vzal a nevrátí...
Toulá se parkem... slepě, hluše
zejí tu tichá zákoutí...
všude jen černo prázdnoty...
nic neodvalí kámen z duše
a slzy nevyplakané
neulevují Tat'janě.

/XII/

Olinčin hlásek s jedním ránem
zazpíval doma naposled.
Hulán je málokdy svým pánem:

rozkaz — a co jim zbylo? Jet!
Matka se těžko s dcerou loučí,
je zoufalá a její oči
jsou zrovna jak dvě kaluže.
Tat'jana plakat nemůže,
jen krve nemá v bledé pleti
snad ani kapičku. A když
jim kdekdo honem dělá kříž,
líbá je, ke kočáru letí,
za okny s žalem schovaná
loučí se s nimi Tat'jana.

/XIV/

Srdce se v samotě a v hoři
vroucněji k lásce upíná,
co chvíli se v něm rozhovoří
vzpomínky na Oněgina.
Sešel jí z očí jistě navždy,

jen zášť má cítit od té vraždy
k člověku, který bez trestu
zabil jí bratra... nevěstu
básníka pouze jednu zimu
však trápil stesk ... má jiného ...
mizela žalost pro něho
jen v modrém nebi proužek dýmu ,
jen ve dvou srdcích možná pláč
stýská si ještě... stýská?... nač?

162 163

/XV/

Byl večer. Cvrkal cvrček. Vodu
rozčeřil vánek. Smráklo se.
Už ztichly písně chorovodů.
Už zaplápolal na louce
za řekou oheň. V stříbrojasném
přísvitlu luny šel jak za snem
stín osiřelé Tatjany.
Zabraná do rozjímání
šla a šla. Vtom je na návrší,
vidí snad v sněhu jasmínů
panský dům, vlevo dědinu,
vpravo pruh řeky stříbrem srší.
Dívá se na dům, najde vchod
a srdce buší o překot.

/XVI/

On je pryč ... Nikdo tu nic o mně
neví... Krev ťuká do spánků.
Mám tam jít?... Je tma v celém domě.
Podívám se jen za branku.
Jde dolů z nevysoké strážě,
tají dech... stojí polekaně
u vrátek ... vrzla závora,..
A vzápětí se ze dvora
psi vyřítí jako draci!
jenže než vyjekla pár slov,
ze všech stran už se sbíhá houf
křičících dětí... Dalo práci

vzít slečnu pod svou ochranu
a zkrotit vztek těch hafanů.

164

/XVII/

„Smím dovnitř? Je tam otevřeno?“

Tatjana klidně tváří se.

Děti že ne a hned se ženou

pro klíče k tetě Anisje.

Brzy ji celou uspěchanou

přivedly. Už se před Tatjanou

otvírá dům, ta pustina,

z níž uprchl náš hrdina.

Dívá se: na šariatu plyše

znehbybněl hádek bičíku,

opodál na kulečníku

spí tágo. Další pokoj. Tíše

stařenka vzdychá: „Zrovna tam

u krbu pán rád sedal sám...

/XVIII/

V zimě tam s nimi zas u večěře

chudák pan Lenskij sedával...

Slečinko, teďka tydle dvéře:

kabinet pána... Račte dál...

Tady spal, čet si každý ráno

knížku, pil kafe se smetanou,

diškutýroval s šafářem...

starej pán nad kalendářem

tu klimbal... s tím smě za těch časů

celičký půldne v neděli
tudle v tom koutě seděli
a hráli sedmu ... Věčnou spásu
dej z mu Bůh v smilování svém
a prachu lehká budiž zem!"

165

/XIX/

Tatjana každý koutek laská
zamlženýma očima,
svůj svět tu našla její láska
a všechno ji v něm dojíká
útěchou divně hořkosladkou:

stůl potažený tmavou látkou,
ripsový závěs na dveřích,
pohaslá lampa, pět šest knih,
svit, prozařující tmu, oken
do fialovostříbrna,
obrázek lorda Byrona,
kovová soška: pod kloboukem
tvář, která chmurou zastudí,,
a ruce křížem na hrudi.

/XXI/

Až venku za rezavou bránou
se rozloučily. Druhý den
Tatjana vrací se hned ráno
do prázdna opuštěných stěn.
Konečně byla v tichém koutě
jen se svou láskou o samotě
a jak snad nikdy odmala
dlouho tam hořce plakala.
Pak vzala knihu, druhou, třetí.
Nejdřív nic nebudily v ní.
Za čas však našla podivný
řád ve výběru. Nové světy
otevíraly světlo bran
vnímavé duši dokořán.

/XX/

Tatjana stojí okouzlená

tou novodobou jeskyní.

Čas nečeká však. Vítr sténá.

Tma houstne. Už se nad stíny
rmutných vln těžká mlha hourá,
jas luny skryla černá hora.

Poutnice promeškala tu

už dávno dobu návratu.

Pohnutí skrývá, jenom zdlouha
pohled se loučí, jenom vzdech.

Mlčí. A teprv na schodech

prosí, zda by zas přijít mohla,

že by si ráda za světla

jednu tu knížku přečetla.

/XXII/

Jak víme, Oněgin byl z četby
znehucen, dávno měl knih dost,
několik děl však nedoved by
tu a tam nevzít na milost:

básníka Juana a svazky,

jež líčí celkem bez nadsázky

devatenácté století

i dosti věrné portréty

člověka této nové éry,

bez mravních zásad, bez citu,

pyšného na svou ulitu

ryzího egoisty, který

propadá nečinnosti snů

a jalovému cynismu.

/XXIII/

Evženův nehet ostrou rýhou
 označil ten či onen list,
 čtenářka se zvědavostí ho
 znova a znova může číst.
 Snaží se porozumět, chápat,
 proč který názor, postřeh, nápad
 zaujal ho, jak vnímal styl,
 s čím nesouhlasil, souhlasil.
 Leckde byl podnět pro poznámky
 dokonce tužkou značené' —
 tak Evžen, třebaš nechtěně,
 Tatjaně odemyká zámky
 své duše: křížky, kolečky,
 čárkami s tečkou, bez tečky.

/XXIV/

Konečně clonu odhrnula,
 rozpoznává, jaký je
 ten, koho rozmar orákula
 jí určil, pro nějž prožije
 a pro nějž prožila už tolik:

 je nebezpečný melancholik?
 do pekel patří, do nebes?
 je anděl, zpupný ďábel, bés?
 co vlastně? parafráze doby?
 utkvělá fáta morgána?
 Childe Harold s duší Moskvana?
 lexikon pro vzdělané snoby?
 apokalypsa jepicí?
 karikatura búhvící?

/XXV/

Našla už Taťjana to SLOVO?
Anebo na klíč nepřijde?
Čas letí... Paní Larinovou
zlobí, že je zas bůhvíkde,
a k tomu názoru se kloní
i soused. Mluví se jen o ní. ,
„Trápení s ní mám odmala,"
statkářka zanaříkala.
„Olinka, mladší, už je z domu,
a Táňa... aby naposled
nám nezůstala na ocet!
Říká NE tomu jako tomu.
Nemluví, neusměje se
a věčně brouzdá po lese."

/XXVI/

„Nevzdychá po někom?" „Ne! Co jsem
jich častovala od jara!
Bujanov, Petuškov — šli s košem.
Pozvala jsem i husara
Pychtina. Ten vám: semdle támdle,
byl namouduši med a mandle.
Říkám si: co by chtěla víc!
A Táňa?... Kdepak!... Zase nic!"
„Hm ... pomůže trh na nevěsty,
Moskva!... Já na tohle mám nos ...
Tam bude ženichů jak vos!"
„Důchod mi slábne naneštěstí..."
„Na jednu zimu by to snad ...
a když ne ... já vám půjčím rád."

169

/XXVII/

Dodala matce dobré myslí
porada s dobrým sousedem,
ještě se poradila s čísly
a usoudila — po jedem.
Taťjana slyší, jakou poctu
má prožít: předvést světu soudců,
jimž málokdo se zachová,
vzor naivity venkova,
své šaty bez módního lesku,
svou nemoderně prostou řeč...
stát na pranýři jako terč
pro posměch grácií a hejsků!...
Ne!... Kéž by ji ten vesnický
tichý svět ukryl navždycky!

/XXVIII/

Ted' vstává s prvním kuropěním
a jde se loučit do polí,
pohledem teskně pozastřeným
objímá celé okolí:

„Sbohem, mé hory, moje louky,
můj lese, stinný, přehluboký,
sbohem, můj jasný blankytný,
sbohem, mé štěstí, ukryté
v zákoutích nejmilejších končin .,
klid, ticho mám dát za zmatek,
za cinkot světských pozlátetek ...
i s tebou, volnosti, se loučím ...
Odcházím od vás ... proč a kam?
Co mě tam čeká? Jaký klam?"

170

/XXIX/

Pozdě se z toulek vrací domů.
Nevidí jenom to, co dřív:

hned potok, hned zas hlouček stromů

říká si očím o obdiv.

Jde do smrčiny, do doubravy,

na lukách s květy porozpráví

jak s nejbližšími přáteli.

Jenže dny rychle mījely.

Po babím létu přišla jeseň.

Přírodu rozechvíval strach

jak oběť v zlatých okrasách ...

Severák nad pochmurným lesem

nakupil houravy — a z nich

zima zas vykouzčila sních.

/XXX/

Přišla, je všude ... v kouskách vaty

zlehýnka visí na stromech ...

prostírá v polích, na úpatí

všech kopců něco jako mech ...

nehybnou řeku s výškou břehů

srovnává peřím ... mrazem v sněhu

blyskotá ... Ze svých kouzel, čár

všem dává nějaký ten dar.

Jen Tane nic. Ta v neúprosných

zimních dnech nejde nazdařbůh

vdechovat rozjiskřený vzduch,

ta nepospíchá z lázně pro sních

na ňadra, na tvář, na šíji...

Ne ... zimní cesta děsí ji...

171

/XXXI/

Přes věčně odkládané lhůty
den odjezdu se přihneme.
Jsou okovány, prohlédnuty
saně až hrůza chatrné,
už připřáhli k nim odhodlaně
tři kibitky a nosí na ně
slamníky, truhly, kompoty,
kastroly, lžíce na boty,
posady kohoutů, krůt, kačen,
peřiny, med et cetera —
veze se prostě veškerá
výbava. Se zoufalým pláčem
dům loučí se jak náleží:

šest vysloužilých trojspřeží

/XXXIII/

Až se k nám přes ty naše hráze
vzdělanost jednou dostane,
po jistém čase (při úvaze
filozoficky nestranné
tak za pět set let) zaručeně
i cesty podlehnou té změně:

ruskou zem v prudkém rozvoji

síť silnic přetne, propojí.

Přes vody vzklenem do oblouků

sta mostů z pevné oceli,

odsunem hory, tunely

Prokopem pod řečišti toků,

křesťanským duším světlo dá

na každém rohu hospoda.

/XXXII/

už vyvádějí z teplé stáje,

svačinu nesou v servítku
a každý kočí ženským laje,
že přecpávají kibitku.
Forajtr hrdě trůní v čele
na herce stářím otupělé.
Už nasedají s očima
plnými slz. Co nohy má,
utíká k bráně. Sebejistě
šine se průvod šířkou vrat.
„Samoto, sbohem nastokrát!
Sbohem, mé tiché útočiště!
Vrátím se k vám? Ach, kdoví kdy ..."
Tatjana pro pláč nevidí.

/XXXIV/

Zatím stav našich cest je chabý,
bortí se mosty z vetchých dřev,
v noci nám na zastávkách švábi,
štěnice, blechy pijí krev.
Hospody? Kdepak! Hladomorny!
A v každé visí na zdi vzorný
ceník všech pokrmů i vín
pro povzbuzení tvorby slin.
Poutníci trpí, kyklopové
jim zato v žáru ohnivém
pomalým ruským kladivem
spravují ještě zbrusu nové
výrobky hbité Evropy
a chválí rodné příkopy.

172 173

/XXXV/

Jen přijde zima, nastoupí s ní
však jiný, příjemnější čas.
Jak bezduchý verš módních písní

jsou hladké cesty zimních tras.

Ta radost pro Automedony,
když letí s trojkou bujných koní
a pozorují s kozlíku,
jak trnčí ploty milníků.

Jenomže opatrná paní,
aby moc neutratila,
měla svůj třen a rozmilá

Tatjana při tom kodrcání
myslela, že se unudí:
jeli už plných sedm dní.

/XXXVII/

Poutníky klenbou doubrav zdraví
Petrovský zámek. Opona
chmur halí krásu zašlé slávy.

Nezabral Napoleona,
když čekal, vztyčen nad epochu,
až Moskva v kajčnickém rouchu
pokorně pokloní se mu.

Nenesla klíče od Kremlu
v prosbě napřažené ruce,
nehrála břesknou fanfáru!

Vítala bleskem požáru
nedočkavého vojevůdce!
Díval se na ni z těchto stěn,
do chmurných úvah pohroužen.

/XXXVI/

Ted' však jsou u bělokamenné
nádhery, ted' jsou u Moskvy!
Báněmi, kříži v sněžné pění
se starobylé město skví.
Kolikrát učarovala mi
paláci, kopulemi, chrámy,
v zeleni, v běli, ve zlatu
skvostného panorámatu!
Kolikrát v dálce od domova,
osudem štváný tam a sem,
o tobě, Mosko, sníval jsem!
Moskva... co hudba toho slova
ve skrytu duše rozezní!
Co všechno spojeno je s ní!

/XXXVIII/

Sbohem, ty svědku zlého pádu,
Petrovský zámku! Forajtře,
hyjé! A už je někde vzadu
Tverská, už drsný bulvár dře
plech kibitek a rámy saní
a všude kolem dámy, páni,
mužici, boudy, věže, zdi,
skla, trhovkyně, průjezdy,
kláštery, chajdy, sloupořadí,
lucerny, kluci, bulváry,
paláce, kupci z Buchary,
kozáci, apatyky, sady,
lví znaky, kříže nad chrámy
obletované kavkami.

174 175

/XXXIX-XL/

Dvě hodiny se průvod plouží,
než tisícátou uličkou
dojede k domu na nároží
Charitonjevské s Mjasnickou
a stojí. Bydlí tady teta,
kterou už dlouhá čtyři léta,
na úmor trápí úbytě.
Půlky vrat kovem pobité
otvírá starý Kalmyk — v dlani
punčochu, brýle na nose.
V salóně hosté octnou se,
komtesa, šťastná ze shledání,
zvedá se na podhlavníku,

Těch objetí, těch výkřiků:

/XLII/

A víš, ten ... ale časem to snad
stačíme probrat... Příbuzní
musí hned zítra Tanu poznat...
Škoda, že nepojedu s ní...
jen ležím ... nic už nemám z města
Vás jistě unavila cesta,
teď všechny tři se prospíme...
jsem slabá... naneštěstí mě
i velká radost k smrti zmůže,
nejenom smutek... ubohá
troska je ze mne ... mátoha ...
Ne, stáří nestele nám růže..."
A v slzách ke vší únavě
se rozkašlala drásavě.

/XLI/

„Komteso! Ach!" „Pachete! Má milá!
Mou ange! Má chóre!" Ach posad' se.
Nadlouho? A já netušila ...
Připadám si jak v pohádce!...
Kde je ten čas!... Má milovaná!"
„Alino, to je dcerka, Táňa!"
„Táničko! Drahoušku, pojď sem ...
Není to všechno jenom sen? ...
Pachette, a povím ti, co dělá
Grandison!" „Kdo? ... Můj bože ...
Grandison ... ano ... Co je s ním?"
„Za Jauzou bydlí, u kostela...
oženil syna ... k vánocům
přál mi... prý koupí letos dům ...

/XLIII/

Je dojímová její péče
a radost... v novém přístřeší
čas nekonečně však se vleče
a Tatjanu nic netěší.
Pod baldachýnem často v hoři
celou noc oči nezamhouří
a s prvním zvonem nočních hran,

probouzejícím neklid rán,
zímavě u okna se schoulí...
Jak doma úsvit vyhlíží...
Roztává šero ... Za mříží
však nezazlátnou lány polí,
má před očima jedině
zed', dvůr, stáj, splašky z kuchyně.

176 177

/XLIV/

Co už se s matkou najezdily:

každý den jinam na oběd,
svou nudou krátí dlouhou chvíli
strýčků a — větší měrou — tet.
Příbuzní vzácné milé hosty
zasypávají laskavostí
a výkřiky a polibky.
„Ta roste! U tvé kolíbký
jsem stála! Dala jsem ti pannu!
A já jsem ti šla za kmotru!
Já nutila tě do dortů!
Já do husarů z marcipánu!"
A přiznávají dojemně:

„Jak ten čas letí! Stárneme!"

/XLVI/

Sestřenky Taťjana však mate.
Pohledy mladých grácií
zpočátku od hlavy až k patě
pochybovačně měří ji:

zdá se jim podivínská v něčem,
venkovská, nepřístupná řečem,
hubená, bledá do bělá,
a přesto hezká docela.
Potom, jak u dívek to chodí,
začnou ji líbat, přilnou k ní,
kdeco jí snesou, na lokny
vážou jí pentle podle módy
a v chvilkách sdílné nálady
tajnosti srdce vyzradí,

/XLV/

Jsou ale stejní jako kdysi,
na nich, v nich nic se nemění:

tyl pořád stejně splihle visí
na čepci tety Jeleny.
Anně se šminka stejně loupá,
Věra je pořád stejně hloupá,
strýc Ivan lže jak předešle
strýc Lev je stejný držgrešle.
Těší a trápí tetu Ljubu

tentýž AMI MONSIEUR FINEMOUCHE

a tentýž pinči, tentýž muž,
který je členem téhož klubu
a se vším smířen, potají
dál za dva pije, za dva jí.

/XLVII/

své sny a úspěchy a něčí

nezdary, prohry, zálety.

Tak dívkám plyne voda řečí,

zpěněná slastí klevety.

Doufají, že jim za tu zpověď

nemůže Táňa nevyhovět,

že svoje srdce otevře.

Tatjana jejich důvěře

však nedává nic na oplátku,

nechápe, proč to říkají

ty tajnůstkářky zrovna jí,

a poklad svých slz, svého zmatku,

mlčící, nedůvěřivá,

hluboko v srdci ukrývá.

/XLVIII/

Ráda by sledovala nitky
v salonních řečech, v debatách,
jenomže všude slyší plytký,
jalový, nesmyslný tlach ...
šed' nudy na Udí se lepí,
nudné jsou dokonce i klepy...
v pustině žvástů, v tmoucí tmě
těch třeskůplesků nesvitne
jiskřička myšlenky, blesk žertu
roznítit srdce neumí,
hřejivý vtip-mdlé rozumy
bezděčně nevypustí ze rtů ...
Už ani směšně hloupou lež,
ty světe frází, nesvedeš.

/L/

Však tam, kde divá Melpoméné
kvílivým pláčem naříká
a perly svých slz hází stěně
necitelného publika,
kde sen se vznáší nad Thálií
a potlesk přátel nevzbouzí ji,
kde doposud je ve flóru
obdiv jen pro Terpsichoru
(jako když naše mladá léta
mívala lístky ke stání),
tam nevšimnou si Tatjany
kukátka pánů znalých světa,
dámy k ní z lóží neskloní
své závistivé lorňony.

/XLIX/

Šviháci z archívního kroužku
zkoumají její hodnoty

a při svých soudech ani trošku
neomalenost nekrotí.
Jen jeden smutný tichý blázen
se do ní zamiloval rázem
a opřen o rám veřejí,
hold v elegii píše jí.
U tety, kde zvou Vjazemského,
promluvil s ní ten milý host
a získal její náklonnost.
Že vypila čaj vedle něho,
jakýsi starý neženáč
hned vyptává se, co je zač.

/LI/

Pak musí podstoupit křest Klubem.

Tam vedro, tlačénice, vzruch,
zrcadla, bombardóny, buben,
vír párů, vlny krajek, stuh,
hemživé galerie, svíce
a obrovité půlměsíce
čekanek v mžiku ohromí
smysly až do bezvědomí.
Hejsci tu vystavují módu
svých impertinencí, svých vest,
nudu svých lemonů, svých gest.
S propustkou v kapse hráze vchodů
prorazí, zahřmí, zazáří,
uchvátí, zmizí husaři.

180 181

/LU/

Co hvězd má půlnoc pro oblohu,
co krásek Moskva pro nás má.
Nad hvězdy z úradku všech bohů

však skví se luna přejasná.

Ta, kolem níž má plachá lyra

čarokruh ticha uzavírá,

nad všechny krásky jediná

noc jaseň luny rozžíná.

Jak nožku zvyklou na oblaka

nadnáší i ta drsná zem!

Jak ňadra hladí úplňkem!

Jak pohled snivým kouzlem láká,

Jak... Přestaň: nedoplatils dost

na sny a na pošetilst?

/Lili/

Mazurka, kvapík, noha k noze,

smích, ruch, shon, fráze ... Tatjana

s tetami stojí na ochoze,

nemluvná, neudýchaná,

nevidí vír a rej těch lidí,

jež z celé duše nenávidí,

je jí tu těžko ... odplouvá

v myšlenkách k tichu domova,

k ubohým, prostým vesničánům,

do širých polí, do parku,

k zákoutí, odkud na dálku

voní bez, k večerům i ránům

svých knih a pod ten stinný strom,

kde kdysi zjevil se jí ON.

HLAVA

OSMÁ

Žij si blaze, jestli navždy,
pak si navždy blaze žij,
Byron -

/LIV/

Tak daleko se zatoulala

od plesu, od společnosti

i od vážného generála,

který z ní oči nespouští.

Sotva však na chvíli se ohled,

tetičky vyměnily pohled

a hned se mají k neteři:

„Podívej, tamhle u dveří!"

„U kterých? Co mám vidět vlastně?"

„Vlevo ... teď zrovna ruku zved ...

vidíš? ... no tam v tom hloučku ... teď

promluvil s tím, co má ty třásně ...

a teď si z kapsy šátek vzal..."

„Bože... ten tlustý generál?"

/LV/

Tatjáně k zářným perspektivám
pogratulujem, chcete-li,
a pújdem k tomu, o němž zpívám,
na nějž jsme pozapomněli...
Abych dal vhodnou formu slovu:

OPĚVÁM MLADOST PŘÍTELOVU,

JEJÍ, O, MNOHÉ VRTOCHY.

EPIKO, MUSO EPOCHY,

NAD PRACÍ VLEKLOU, O, STŮJ PŘI MNĚ!

POSKYTNI HŮL MI KU PSOTÁM,

BLOUDIT MI NEDEJ SEMO TAM.

Tak. A zas dolů, vznosné břímě!

Chceš, klasicisme, pouto slok:

ten pozdní vstup ber za prolog.

/I/

V ten čas, kdy v parcích za lyceem,

kde dospíval jsem v idyle,

mile mi bylo s Apuleiem

a s Ciceronem nemile,

v ten čas se náhle s rozkochaným

labutím křikem, s jarním vlaním

v zátiší jezer tajemně

zjevila múza vedle mne.

V mé cele začínala sálat

plamenem: hostila mě svým

nektarem nekvašených vín,

slavila radost dětských nálad,

hrdinské ruské mohyly

i lásku ještě motýlí.

/IiI/

Když zákon ctil jsem jenom v právu

na nezřízené požitky

a prožíval své city v davu,
do vřavy debat, na pitky,
jež hlídkám naháněly hrůzu,
brával jsem s sebou bujnou múzu,
když dary zralé, nezralé,
noc co noc na bakchanále
gejířem chrlívala ze rtů,
u vína hosty bavila,
když mládež jako zběsilá
lítala za ní třeba k čertu,
chlubíval jsem se jinošsky
přátelstvím té své divošky.

/II/

Svět uvítal ji štědrou dlaní,
úspěch nás vedl před vavřín:

nad hrobem pousmál se na ni
a požehnal nám Děržavin.

/IV/

Nezbylo než dát sbohem městu,
přátelům ... Zas šla přede mnou.

Kolikrát zkrášlila mi cestu
čarovně tichou poémou,
či lyrou vábně mnohostrunnou ..

Kolikrát pod kavkazskou lunou
mě provázela přes hory
v podobě krásné Lenory...

Kolikrát dopřála mi v klidu

velebné noční Taurie
proniknout do melodie
věčnosti: slyšet nereidu,
chorál, jímž vlny zapěly
svůj hymnus o stvořiteli...

186 187

/v/

/Vil/

Z paměti za čas vypadly jí
hostiny, městský lesk a spěch,
v divoké teskné Moldávii
ve vozech žila, ve stanech
s potomky bludných pranárodů,
řeč bohů dala za svobodu,
za divné, strohé jazyky,
za písně štěpní lyriky,
za krásu, která v tuláctví je ...
Vtom nastala však proměna
a múza, smutná, zasněná,
v parku jak slečna z provincie
začetla se mi poránu
do francouzského románu.
Líbí se jí hra etikety
v oligarchickém přepychu,
řád daný tituly a léty,
chlad nad chlad, pýcha nad pýchu.

Kdo ale mezi hodnostáři
stojí s tou neprůhlednou tváří?
Tak mlčky, cize, jako by
všechny ty lidské podoby
byly jen masky vlezlých příšer?
Ješitnost, krutě dotčená,
splín trápí ho? Co? Evžena
že připomíná? Odkud přišel?
A je to Evžen? ... Ano, je.
„Hm ... Ještě dělá rozbroje?

/VI/

Dnes tu svou štěpní krásku беру
poprvé na honosný ROUT,
svět, k němuž cítím nedůvěru,
nevidím kolem ní moc rád.
Nadutou hradbou skvostných šatů,
aristokratů, diplomatů
a uniforem proklouzla,
usedla, jako na kouzla
dívá se na přehlídku krásy,
na majordoma, na hosty,
jež s dvorskou okázalostí
mladičké paní domu hlásí,
na dámy, které rámuje
shluk fraků jak čerň etuje.

/Vilil/

Ještě si hraje na strašáky?

Nebo už nechal divadla?

Vrátil se, ano, jenže jaký?

Čí role ho zas popadla?

Zač přestrojí se? Za Melmotha,

kosmopolitu, patriota?

Childe Harold, kvaker, svatoušek,

co zazáří z těch škrabošek?

Anebo zmoudří kupříkladu

rók vy, já, prostě jako my?

Že nemá kouska svědomí!

Dal bych mu jednu dobrou radu:

shodit ten staromódní plášť..."

Znáte ho? „Vlastně nijak zvlášť."

188 189

/IX/ /XI/

Proč tedy o něm pronášíte

tak zasvěceně přísný soud?

Protože vždycky všechno hbitě

dokážem soudit, zavrhnout?

že prudký, neopatrnický

jedinec samolibé nicky

urazí nebo pobaví?

že tlach si bérem do hlavy?

že hloupost bývá vzteklá, vratká

a rozum nepohodlný?

že spíš než činy oslní

nás často slovní cingrlátka?

a protože jen k průměru

míváme sklon a důvěru?

Jak těžce člověka však mrzí,

když neuměl žít pro mládí

a vidí, že mu zradou brzy

odpovědělo na zrady,

že i sen zbožně vysníváný,

že i to nejvroucnější přání

vzápětí zetlívaly mu

jak listí v plísni podzimu.

Ubožák, komu dřív než k stáru

smrskne se život do hostin

a do formalit, kdo jak stín

jde za průvodem pohlavárů,

ačkoliv s nimi nesdílí

názory, vkus a omyly.

/X/

Je šťasten, kdo byl v mládí mladý

a v pravou chvíli dospělý,

kdo pochopil, co hlavu zchladl,

že zato nervy zocelí,

kdo věděl, kde sny mají meze

a kam se s nóbl lůzou sveze,

v dvaceti měl dost obleků,

v třiceti vhodnou manželku,

dokázal v pětadvaceti
vyrovnat dluhy na nulu
a přiděl slávy, titulů
i peněz vysluhoval s léty,
ten, komu fáma troubí tuš:
X. Y. je skvělý muž!

/XII/

Ubožák (vidíte), kdo je lidmi
souzen, ač málokdo ho zná,
koho ti uvážlivě klidní
označí prostě za blázna
či za stoupence mylných směrů,
za masku nebo za příšeru
či za Démona Druhého.
Oněgin (už jsme u něho),
jenž marně pokoušel se vinu
vymazat navždy z paměti,
žil do svých šestadvaceti
jen v pusté nečinnosti splínu,
bez zaměstnání, bez ženy,
bez cíle, bez naplnění.

190 191/XIII/

Zatoužil střídat cestou cestu
a měnit dálku za dálku
(vlastnost, jež podobá se trestu,
kříž dobrovolných tuláků).

Opustil ticho luk a doubí,
kde všechno od neblahé doby
úporně vnucovalo mu
stín krvavého fantomu.

Na cestách bavily ho zmatky,
náhody toulek nazdařbůh,
začas ho ale dohnal duch
dotěrné chandry zase zpátky
a osud z lodi zanes ho
hned na ples jako Čackého.

/XIV/

Ted' hlavy vlna vzruchu čeří
a šepem rozšuměl se sál...

Vstoupila do obrubně dveří
dáma a za ní generál.

Neoplývala ambicemi
zazářit ve všem nade všemi,
neměla vyzývavý hlas,
neupadala do grimas,
nebyla strohá ani sladká,
nečišel z ní chlad módedam ...

Nic na odív a v ničem klam ...

Byla svá, prostá, jemná, zkrátka

DU COMME IL FAUT ... (Jak pro tvůj klid,

Šiškové, tohle přeložit?)

/XV/

Roj mladších dam se k ní hned slétne,
starší ji zdraví úsměvy,
poklony mužů, jindy letmé,
jí větší úctu projeví,
dívky jsou před ní tišší, plašší,
jak na křídlech se sálem vznáší
generál, který pýchou zvěd
ke stropu zlato epolet.
Její tvář snad se ledaskomu
mohla zdát nedokonalá,
na chvíli však se nedala
vyprovokovat ničím k tomu,
co módní kruhy v Londýně
zvou VULGAR ... (Jak to v ruštině ...

/XXVI/

Moc se mi tohle slovo líbí,
přeložit ho je těžká věc,
čpí novotou a bezpochyby
mu nepokvete laskavec.
Měl jsem ho použít v epigramu ...)
Sledujme ale naši dámu.
Usedla s nenuceností
půvabů zvyklých na pocty
hned vedle něvské Kleopatry,
zářivé Niny Voronské,

ani ta ve své démonské
kráse, jež povzdech loudí na rty,
až nadpozemsky spanilá
sousedku nezastínila.

193

/XVII/ /XIX/

Evžen si připadá jak slepý.

„Ona? ... A tady? ... Vážně? ... Ne ...

Kde by se tu z těch pustých stepí...”

a pozoruje upřeně

tvář, jež mu připomíná čísi

v paměti zasunuté rysy,

skly nutkavého lorřonu.

„Znáš, kníže, tamtu madonu,

co se španělským velvyslancem

hovoří? Tu v tom baretu?”

Kníže se usmál: „Ale? Tu?

Hned představím tě ... vidíš, sám jsem

zapomněl... jedeš zdaleka...”

„Kdo je to?” „Moje manželka.”

Nejenže neskřípl tón hlasu,
nezrudla, nepohledla pleť...
cit nerozechvěl ani řasu
a nerozvlnil ani ret.

Ať Evžen seabpátravěji
díval se, v jejím obličejí
viděl jen bohorovný klid.
Nádech se, chtěl ji oslovit
a ... a nic ... Ona rozprávěla,
ptala se, kde byl, v dědině
zdali si neodpočine.

Pak unaveně na manžela
pohlédla... sálem propluli...
A Evžen stojí strnulý.

/XVIII/

„Oženil ses? A beze slova!

Nic nevím! Dávno?" „Předloni."

„A žena?" „Byla Larinová."

„Tatjana!" „Znáš ji?" „Na koni

mám k nim skok." „Tak pojd'!" Rozj aréně

přivádí kníže ke své ženě

druha, s nímž je teď spřízněná.

A kněžna vidí Evžena.

Ať hrůza z toho překvapení

sebevíc srdcem otřásla,

zmatená, zjhlá, užaslá,

zůstala přesto beze změny:

jak předtím prostá, laskavá,
klidně mu ruku podává.

/XX/

Nemůže věřit vlastním očím.

Opravdu viděl Tatjanu?

tu, které v tichu dálných končin,

ve čtvrté hlavě románu,

osvícen duchem mravních zásad,

dokázal spásné pravdy hlásat?

tu, jejíž list má schovaný?

jež srdcem psala vyznání

bez lživých frází, bez ostychu? ...

tu viděl?... bdí či jenom sní? ...

Co dívka, jejíž bezmocný

osud v něm kdysi budil pýchu,

má společného se ženou

tak sebejistou, lhostejnou?

194 195

/XXI/

Vznosná síň připadá mu těsná,

skvostný rout nepohostinný,

a doma zas ho plaší ze sna

hned zlé, hned vábné vidiny.

Procitá do pozdního rána.

Pozvánka: Kníže N. zve pana ...

na večer. „Ach! K ní! K Tatjaně!

Jak rád!" a dlouho přehnaně

smolí pár řádek odpovědi.

Co je s ním? Jaký pocit mu

rozčeřil náhle v duši tmu?

Co v srdci prolomilo ledy?

Stesk? hořkost? nebo poddal se

zas dávné touze po lásce?

/XXIII/

Přichází manžel a s ním vhodná
možnost čím skončit téte-á-téte.

Vykládá jí, jak za svobodna

s Evženem uměl vyvádět.

Smích. Další hosté. Salón žije.

Sůl velkosvětské ironie

budí chuť k živé debatě:

rozmarně, nepředpojatě

hned naťukne se to, hned ono,

a ke slovu se dostává

i nebanální rozprava,

bez těch pravd, kterým unisono

se přitakává, jiskření,

jímž nikdo není dotčený.

/XXII/

Den táhne se mu jak zlé nitě,
nic délku hodin nezkrátí.
Konečně deset! Evžen hbitě
vyjíždí, už je před vraty...
a ztrácí půdu pod nohama.
Taťjana v salóne je sama,
ke stolku zve ho, usedli
naproti sobě. Pobludný
Oněgin mlčí... Ostýchavě,
trapně se potom zaplétá
do smyček řeči... Prokletá,
Istná myšlenka mu leží v hlavě
Je trapný... Neztrémovaná
a příjemná je Taťjana.

/XXIV/

Byli tu však i ti, co tvoří
sbor nutný pro dekoraci:

velkoměšťácti diktátor!,

všudypřítomní hlupáci,

arbitři elegantiarum,

kousavé dámy, jejichž jarům

růže už věnec nevijí,

pár ještě mladých mumií,

člen diplomatického sboru,

obletovaný ze všech stran,

ze staré gardy jeden pán,

jenž nepostrádal při humoru

důvtip a neurážel stud,

což je dnes směšné poněkud.

/XXV/

Byl tu pán, který měl jen ostny
a soptil ve své morálce
na nový román — málo ctnostný,
na čaj — moc sladký pro znalce,
na vkus žen — ve všem málo pestrý,
na řád, jež dostaly dvě sestry,
na špatný východ nebo vchod,
na válku, na sních,
na svou choť.

/XXVII/

Pro Oněgina však tu byla
jen ona, jenom Taťjana,
ovšem že ne ta pošetilá,
nešťastně zamilovaná,
ale ta chladná, odmítavá,
ta, které dalo božská práva
královské město na Něvě.
O lidé! jak jste po Evě
náchylní k pokušení, slabí:

co máte, to vás netěší,
a had čím dál tím lstivější
vás k tajemnému stromu vábí,
ráj zdá se vám dost žádoucí
jen v zakázaném ovoci.

/XXVI/

Prolasov byl tu, jeden z bůžků

slávy až hrůza nečistě,

podlec, jenž otupil ti tužku

na stránkách všech alb, Saint-Prieste.

Další lev trůnil v čele sálu

jak vystřižený ze žurnálu,

s ruměncem — od vzpruh? od horka?

kýčovitého amorka.

Byl tu i sprostý cestovatel

v přepřeškrobené košili,

kterého ohodnotily

úsměvy kroužku dobrých přátel

a na nějž civěl každý host

jak na vtělenou pečlivost.

/XXVIII/

Má Tatjana ... jak změnila se!
Jak dobře zpívá z jiných not!
Co dokázala v krátkém čase!
Jak vklouzla do honosných pout!
Kdo hledal by stesk dívčí lásky
v bohyni, která vpravdě carsky
udává společnosti tón?
A kdysi její bůh byl on!
Kolikrát za bezesných nocí
u okna, plachá, tesknící,
luně, své orodovnici,
šeptala prosby dětsky vroucí
a snila, že ho připoutá
k solance svého života.

198 199

/XXIX/

Láska v nás v každém věku hárá,
jenomže prudká, vášnivá,
tak jako bouře polím zjara
jen mladým srdcím prospívá:

záplavou vláhý osvěží je

a novou sílu do nich vlije

a život bujně, divoce

rozkvete, vydá ovoce.

V podzimním věku neúrody,

už za životní souvratí,

na vašeň srdce doplatí:

i pole změnění chladné vody
podzimních bouří v močály,
i lesům kosti odhalí.

/XXX/

Už ano: láska Evženovi
dětinsky hlavu popletla,
přeludy jejích vidin loví
jak za tmy, tak i za světla.
Reptavý rozum neposlouchá,
k Tatjaně jezdí: jako socha
den co den stojí před halou,
kamení kdyby padalo.
Je vděčný, když jí opatrně
sobolí boa přehodí,
když hříčkou šťastné náhody
dotkne se jí, kdy porozhrne
před ní šik pestrých livrejů,
či kapesníček zvedne jí.

200

/XXXI/

Nepohne její lhostejností,
kdyby stál před ní bez hlavy.
Jak ostatní ho doma hostí,
u cizích krátce pozdraví,
někdy mu řekne dvě tři slova,
jindy se nevšímavě chová,
a v ničem koketérie —
ta vyšším kruhům cizí je.
Oněgin má už v očích stíny:

ona se nerdí, nežasne.
Oněgin chřadne, nakrásně
by mohl chytit souchotiny.
K doktorům už se dostal z ní
a od nich málem do lázní.

/XXXII/

Nejel. Dá radši světu amen

a sedne k věčné besedě

s pradědy. Ona jako kámen

mlčí (to žena dovede).

Nevzdal se, nechce stáhnout plachty,

dál doufá, dál se marně pachtí...

Natolik jednou vzchopil se,

že milé kněžně v dopise
upřímně vyjevil své city...
Přišlo mu párkrát na mysl,
že psát je holý nesmysl,
jenže teď nebylo už zbylí:
hnala ho sebezáchova.
List jsem vám opsal doslova.

201

(Oněginův dopis Taťjaně)

Vím: vaše ctností pohrdnou
zpovědí tajemného smutku.
Váš pohled vysloví mi důtku,
hrou a nemilosrdnou.
Co chci? Proč city, které skrývám,
upřímně můj list vyzná vám?
Jak ironickým invektivám
sám v plen se možná vydávám!
Když poznal jsem vás a když něhou
váš cit tál srdce do živého,
zdesily mě ty přísliby:
náklonnost podrobil jsem soudu
v zbytečném strachu o svobodu,
která se^ brzy znelíbí.
Pak vyvstal stín té tragédie...
Lenskij, zlou smrtí skosený...
Všechno, čím srdce v těle bije,
vyrvat jsem chtěl i s kořeny.

Bláhově jsem svá pouta zlomil

v domnění, že mi svoboda

za štěstí jinou radost dá.

Jak dopláčím dnes na svůj omyl!...

Ne, být jen s vámi, vidět vás,
zachytit každé vaše hnutí,
rty v pousmání, záchvěv ras, \
očíma lásky uhranutý,
ctít ve vás krásu, k závratí
vdechovat, čím jste srdci drahá,
před vámi zjihlý, dojatý,

umírat... by; by vrchol blaha!
Není mi dopřán: kvůli vám
trápí se tu má bludná duše,
než doživotí, prožívám
v zoufalém stesku, slepě, hluše
poslední dny a hodiny.
Bez něhy, bez dobrodiní.
Můj život dohasíná, ano,
aby se neobrátil v dým,
musí mi dávat každé ráno
jistotu, že vás uvidím...

Mám strach, že můj list nevymodlí

mi milost, že v něm bez citu

můžete spatřovat jen podlý

klam pro sentimentalitu.

Kdybyste věděla, jak strašné

je prahnout touhou po lásce,

hořet — a vůlí plamen vášně

dusit, až srdce zdráhá se,

v představách nedbat na přetvářku,

klesat vám k nohám, s prosbami

drásavých zpovědí, slz, nářků

toužebně klečet před vámi,

a ve skutečnosti jen hladce,
povrchně s vámi rozprávět,
konvenčním chladem slov a vět
nic neříkat a — usmívat se!

Buď jak buď: od dnešního dne
nemám sil k sebeovládání.
Milost či ortel z vašich dlaní
můj příští osud rozhodne.

202 203

/XXXIII/

Marně však čeká. Píše stejný
druhý list, třetí, v naději
marné zas ... Hledá rozptýlení
v klubu... a sotva vejde ... ji..
ji potkává ... Nic! Dvěma slovy
na jeho pozdrav neodpoví.
Ach, jaká krutá proměna!
Jak ledová je, kamenná!
Jak tvrdě, neústupně, přísně,
jak rozhořčeně svírá rty!
Kde, kde je záchvěv závratí?
kde stopa bolesti? slz? tísně?
Nic. Všechny city vychladly.
Jen hněv se v tváři zrcadlí...

/XXXIV/

A snad i bázeň hrdopýšek,
že muž, že lidé mohli by
odhalit slabou chvíli, bříšek ...
Jak Evžen zná ty pochyby!...
Všechno je marné!... Na odjezdu
proklínal nepříznivou hvězdu
a v šílenství, jímž stihla ho,
zas rozhodl se pro blaho
samoty ve hře na asketu.

Zas připomněl si období
té nakažlivé choroby,
kdy zády otočil se k světu
a kdy se mu hřál za řadry
had zakuklený do chandry.

204

/XXXV/

Zase ho četbou, leckdy kusou,
kdejaký autor zaměstnal,
Fontenelle, Gibbon, Herder, Rousseau,
skeptický Bayle, Madame de Stael,
Manzoni, Chamfort, Bichat, Tissot
a z našich ti, co ke čtení jsou
i nejsou ... prostě v azbuce
čet všechno, co měl po ruce,
i almanachy, časopisy,
z kterých nám kyne náprava
a v nichž se mi dnes nadává
na místech, kde jsem býval kdysi
veleben nad pomyšlení:
E SEMPŘE BENE, vážení.

/XXXVI/

Hm, k věci?... Býval četbou zmořen,
vnímal z ní ale pramálo ...
touhami, přáními a hořem
srdce mu překypovalo.

Marně se často vracel zpátky...

oči duše mezi řádky

četl si... Jaké podtexty

ho zaujaly?... Pověsti,

v nichž z hlubin srdce povytane

děj lásky dávno prožitý,

zlé předtuchy a pocity,

dopisy dívčí rukou psané,

hlas šeptající pohádku,

sny bez konců a začátků.

205

/XXXVII/

Hra citů sladce kolébavá
zvolna ho houpá, houpá ... a
vír fantazie rozehrává
pestrý sled svého faraa.
Vidí, jak náhle čísi tělo
v tajícím sněhu znehybnělo,
slyší, jak kdosi za mlhou
říká: co naplat, zabil ho.
Vidí své dávné nepřátele,
klepařské eskamotéry,
milenky s cejchem nevěry,
přátele ze zrad podezřelé ...
a do všeho se prolíná
ONA ... ta věčná vidina!...

/XXXIX/

Dny mýjely... Už plašil zimu

dech předjarního ovzduší...

Nesedl Evžen na lep rýmů,

nepřišel o krk, o duši...

A jaro vehnalo mu do žil

novou krev: jednoho dne složil

pléd na záda, pléd na nohy,
jak medvědi své brlohy
opouští dusný dům a k Něvě
vyjíždí, jen to zasviští...
Blyskotá slunce na tříšti
modrých ker ... Dlažba po oblevě
špinavou břechkou hlodá sníh ...
Kam po ní Evžen na saních

/XXXVIII/

Propadl začas tomu zvyku,
div mu to nešlo na mozek
a div se nedal na lyriku.
Upřímně: ten by toho řek!
Mohlo se to stát, to je jasné:

do mechanismu ruské básně
nám magnetismus zasvětil
klidně i antipoety.
Dal poeticky vale světu:

hleděl, jak plamen plápolá,
tiše si broukal IDOLA,
či prozpěvoval BENEDETTU,
a do ohně mu padal v snách
tu pantofei, tu almanach.

/XL/

pospíchá? Uhádli jste. Ano,
jako by mu šlo o život,
žene se za ní, za Taťjanou,
ten nenapravitelný bloud.
Dojel. Jak ve snách projde vraty.
Na chodbě nikdo. Do komnaty
vchází: zas zeje prázdnotou.

Otevřel dveře. Co ho to
tak ohromilo? radost? tíseň?
Bez hnutí, klidná na pohled,
kněžna, tvář v dlani, bledou pleť,
u stolku sedí nad dopisem
a slzy, slzy bez konce
z přivřených očí řinou se.

206 207

/XLI/

Kdo nepoznal by v téhle něžné
bolesti dávné vyznání?
Kdo nepoznal by v téhle kněžně
žal Tatjany, mé Tatjany?
Touha, tím bleskem řezničená,
Evžena sráží na kolena ...
a rozechvělá, bezbranná,
dívá se na něj Tatjana ...
Bez hněvu, bez hlesu se dívá ...
Svou modlitbu, svůj bolestný
stesk výčitky, svůj úděs z tmy
čte v jeho očích ... Zas ta snívá
dívenka dětsky naivní
sen marné touhy křísí v ní...

/XLII/

Nechá ho klečet, nevidí ho,
třeba z něj oči nespustí,

a ruka zkamenělá tíhou

mu neožívá pod ústy ...

Kam letí duše za vidinou?

Minuty ticha zvolna plynou ...

Potom hlas šepem ztěžka vzdych:

„Tak už dost, vstaňte. Ráda bych
vám něco řekla, Oněgine.
Vzpomeňte na ten nemilý
rozhovor v parku, na chvíli,
kdy přistižená při své vině ...
já mlčela, vy kázal jste ...
Teď zas vy mlčet dokažte.

208

/XLIII/

Byla jsem, Oněgine, mladá,
mladší než dnes, i lepší snad ...
a měla jsem vás vroucně ráda...
Co našlo srdce v srdci?... Chlad.
Jak vaše promluvilo?... Stroze.
Viděl jste v lásce, v její touze,
jen bláhovost mých dívčích let.
Nesmím si ani pomyslet,
jak ledově jste na mě pohled,
jak jste mě káral... Nijak vám
to nezazlívám ... Uznávám:

chtěl jste brát na mé mládí ohled,
v ničem jste nepřekročil mez ...
a jsem vám vděčná ... právě dnes

/XLIV/

Nezdála jsem se vám dost hezká

v té poušti, očím ukryté,

kde svět mě neznal... Pročpak dneska

najednou o mě stojíte?

Jaké vás ke mně váže pouto?

Nezbožňujete mě jen proto,

že chodím do společnosti,
že mám dům vábný pro hosty,
že u dvora jsme za zásluhy
manžela dobře zapsáni?
Proto, že slast mé pohany
by vychutnaly vyšší kruhy
a vám že by ten úspěch dal
donchuanovský piedestal?

209

Vidíte, pláču... jestli máte
svou Tanu ještě v paměti,
uvažte: tamty jedovaté
úvody do etikety
kladla bych — záležet to na mně —
nad tyhle urážlivě klamné
dopisy, slzy, přísahy.
Proč? Tenkrát ve vás neblahý
dívčí sen vzbudil aspoň soucit
a shovívavost pro mládí.
Ale dnes? ... Co vás přivádí
k mým nohám? Kde jste se to ocit?
Bytost tak moudrá, hluboká,
a vášni dělá otroka!

/XLVII/

Ke štěstí stačilo tak málo,
jen vztáhnout ruku!... Osud mě
však zavál jinam... Co se stalo,
nebylo možná rozumné:

maminka s tváří uplakanou
mě zaklínala ... na vybranou
neměla vaše Tatjana...
Teď jsem, jak víte, provdaná.
Snažte se vyhnout mému domu.
Dobře vás znám: už z hrdosti
nehazardujte se svou ctí...
Miluji vás (nač lhát a komu?)...
nepatřím ale přesto vám
a muži věrnost zachovám."
Já, Oněgine, věřte tomu,
o pozlátkovou nádheru,
o roli módní paní domu
a královny všech večerů
nestojím ... Hned bych, nebohatá,
dala třpyt kočičího zlata,
ten mam a klam a ruch a rej
za svoje knihy, za alej,
za prostý domov, útočiště,
kde zvolna, klidně mívá čas
a kde jsem poznala i vás,
za věčné ticho na tom místě,
kde kříž a stromy s oblohou
ční nad mou chůvou nebohou ...

/XLVIII/

Odešla. Evžen zavřel oči,

jak omráčený stojí tu.

Zvon srdce v prudkém kolotoči

rozvířil roje pocitů.

Vtom cinkot ostruh, klika cvakne,

Tatjanin manžel vejde, pak... ne,

tady už mého hrdinu

v tu nejčernější hodinu,

čtenáři, nechme na dost dlouho...

navždycky sobě ... Co lét, zim,

co jar a podzimů jsme s ním

bloudili světem! Jistou nohou

vkročíme na břeh. Hurá, zem!

Čas končit byl (vid') před časem!

211

/XLIX/

Ať už jsi proti mně či při mně,

ať takový či makový,

v dobrém se spolu rozloučíme.

Budeš-li hledat pod slovy

mé knížky, v mnohém nesolidní,

vzpomínky na své půtky s lidmi,

pár vtipů, oddech od frází

či od psot, živé obrazy,

verš, na kterém si smlsnou brusy,

snad dá ti aspoň nepřesný

stín toho, co chceš — pro tvé sny,

pro srdce, pro smích, pro diskusi.

Kéž aspoň to se podaří!

S tím přáním sbohem, čtenáři.

/LI/

Kde jsou ti, jimž jsem v přelíbezných
besedách čet rým po rýmu...

Dopsal jsem Oněgina bez nich.

Pro povzdech půjdu k Saadimu:

jedny smrt, druhé dálka bere ...

A kde je dnes ta, podle které

vytvářel jsem svou Tatjanu ...

Co, osude, zpět dostanu?...

Je šťastný ten, kdo mermomocí

nedočet román života,

kdo věděl, proč se odpoutá

od karnevalu před půlnocí,

a v nejlepším vstal od vína

jako já od Oněgina.

L/

Sbohem i ty, můj druhu v bdění,

ty, lásko, kterou utkal sen,

sbohem, ty drobná, každodenní

a živá práce. Dostal jsem

od vás to, po čem básník touží:

toulky cest bez trní a hloží,

radostné schůzky s přáteli.

Co všedních dnů, co nedělí

uběhlo od chvíle, kdy v kole

vířivých vidin bez jména

Tatjanu zhled jsem, Evžena,

a kdy jen křišťálová koule

spřádala z mlžných oparů

můj volný román do tvaru.

212

ÚRYVKY

Z ONĚGINOVA

PUTOVÁNÍ

Vyřazené sloky zavdaly nejednou podnět k výtkám a ironickým poznámkám (ostatně zcela oprávněným a vtipným). Autor upřímně doznává, že vypustil ze svého románu celou hlavu líčící Oněginovo putování po Rusi. Mohl ji vyznačit tečkami nebo číslicí; aby neprovokoval, rozhodl se však raději nadepsat nad poslední hlavu Evžena Oněgina místo devítky osmičku a obětovat jednu ze závěrečných slok:

Dost! konečně si odpočinu:

devět vět doznělo z mých strun,

devátá vlna na pevninu

vynáší unavený člun —

devíti sloupům čest a sláva... atd.

P. A. Katěnin (který přes skvělý básnický talent je i bystrým kritikem) nám vytkl, že tento škrť, výhodný možná pro čtenáře, přece jenom porušuje koncepci díla, že je tím přechod od Tatjany, slečny z provincie, k Tatjaně, dámě z velkého světa, příliš náhlý a nezdůvodněný. — Postřeh, prozrazující zkušeného umělce. Autor to plně uznává, rozhodl se však vyškrtnout tuto hlavu z důvodů důležitých pro něho, nikoli pro veřejnost. Jednotlivé úryvky byly publikovány, připojujeme k nim ještě několik slok.

215

(E. Oněgin jede z Moskvy do Nižního Novgorodu:)

..... Makarjev,

snaživý kramář, zavalí ho
hojností nabídek a plev.
Ind na své perly láká dívky,
Evropan muže na své slivky,
medem slov koňář olepí
vychrtlé herky ze stepi,
hráč šustí vábničkami karet,
statkář zas vystavuje tu
dcerušku v mírném odkvětu,
dceruška — staromódní baret.
Všem vesele se kouří z pus,
jak káže merkantilismus.
«

Zas ten stesk!...

(Oněgin jede do Astrachaně a odtud na Kavkaz:)

Vidí, jak břehy hrůzně strmé
rve nezkrotný proud Těreku,
plachtící orel v modru strne,
jelen se nemá k útěku,
velbloud spí, nad ním stojí skála,
přes luka Čerkesův kůň cválá,
okolo krytých vozíků
pasou se ovce Kalmyků.

A hory... Cesta po Kavkaze
je volná. Postupující
boj o přírodní hranici
zdolal ty nejpevnější hráze,
i na Aragvě z obou stran
rozbilo ruské vojsko stan.
Jak maják ukazuje cestu
vlnami kopců sevřený,
špičatý, nebetyčný Beštu
a Mašuk, ostrov zelení,
Mašuk, zdroj divotvorné vody,
k níž ze všech končin země proudí
nemocní se jhem bolesti —
oběti bojechtivé cti,
Kypridy nebo zlaté žíly:
trpící mladík ve víře,
že bude hrát zas rytíře,
stařík, že na nějakou chvíli
omládne, koketka, že stud

utopí tu svou potměchuť.

»

Když Evžen kolem sebe viděl

ten jejich úděl neblahý,

stál smutně nad oparem vřidel

a lítostivé úvahy

chmurou mu pozastřely čelo:

Proč nejsem zraněn ostrou střelou?

Proč sotva nepopadám dech

jak pachtýř s křížky na zádech?

Proč jako přisedící z Tuly

na paralýzu nechřadnu?

Proč na mne nesesíláš dnu

či revma, Bože, v dobré vůli?

Jsem mladý, dobře jím a spím,

co můžu čekat? Leda splín!...

216 217

(Potom navštíví Oněgin Tauridu:)

Kraj ponořený do iluzí:

tam Oresta hnal k půtce strach,

pád Mithridates-sebevrah,

Mickiewicz v objetí své múzy

tam na pobřežním skalisku

byl drahé Litvě nablízku.

*

Taurido, tvoje panoráma

nad plání vln je překrásné,

s Venuší na obzoru rána

k nevíře okouzilas mě ...

Jak ve svatebním bylas málem:

na nebi lehce namodralém

zářil pás horských siluet,

vzor osad, polí, stromů vplet

do lučin nevídané květy.

A ve vsi na úpatí skal...

Jaký žár ve mně tehdy vzplál!

V jak čarokrásném zaujetí

má duše něhou trnula!

Nech, múzo, zpěvů z minula!...

*

Ať sebehlubší city ve mně
žily tou dobou — zmizely:

podlehly času nebo změně ...
Mír a klid jejich popeli!
Jak nezbytné mi připadaly
perlivé vlny, strmé skály,
pustiny, hukot vodních spoust,
vznešená dívčí nevinnost,
zármutky, tápající ve tmě ...
Jiné dny, s nimi jiné sny...
Běh rozumných let odnes mi
iluze jara, příliš vzletné,
a pravda často nemilá
víno slok vodou ředila.

Jiný svět dneska v polospánku
představa vyvolává mi:

chalupu, vrzající branku

se dvěma jeřabinami,

písek cest promísený s prachem,

rybníček, kam pár starých kachen

s žluťáčky kachňat chodí plout,

stoh slámy, pobořený plot...

Dnes potěší mě balalajka

a třasák, když se rozproudí

zábava kolem hospody.

Dnes nový ideál mě láká:

paňmáma, koutek v bezpečí

A MÍSA ŠČÍ, CO NEJVĚTŠÍ.

*

218 219

Tuhle, když ne a ne být hezky,
prošel jsem stáje, chlívky... fuj!
ty prozaické třeskyplešky,
flanderská škola... samý hnůj!
Nebyl jsem v rozpuku let jiný?
Jak lákalas mě na vidiny
písní vždy nedozpívanou,
Bachčisarajská fontáno ...
Jak provázely mě tvé sloky
liduprázdnými síněmi
s přeludem sladké Zaremy...
Oněginovi za tři roky
na toulkách v téhle končině
jistě zas připomněly mne.
V Oděse žil jsem, v městě prachu...
Tam pilné vzdouvá nad vodu
své plachty v snaze po rozmachu
duch výnosného obchodu.
Tam je kout evropského ráje
a všemi barvami tam hraje
rozmarň, roztodivný jih.
Tam italština v ulicích
se rozezpívá s každým ránem,
tam pluje v proudu lidských řek
vznešený Slovan, hbitý Řek,
Moldavan, Španěl, Francouz, Armén
i sympatický bývalý
egyptský pirát Morali.

220

Tumanskij řadou zvučných rýmů

krášlil tu stránky notesu,

básnické vize bránily mu

však poznat pravou Oděsu.

Jak estét, jenž jen krásu vnímá,

s očima olorňovanými

stál nad mořem a nadšeně

pak líčil svěžest zeleně

kouzelnou mluvou svého pera.

Kdyby v tom vzletu neoslep,

viděl by kolem holou step

a usilovnou práci, která

z ní vyčarovat dovedla

tu trošku stínu za vedra.

*

Že se v mých vsuvkách nevyznáte?

Tak v městě prachu ... ale spíš

měl bych říct možná: žil jsem v blátě,

a byl bych pravdě ještě blíž.

Když Zeus bouří na svém trůně,

rok co rok pět šest neděl stůně

Oděsa, výspa Evropy,

na recidivu potopy.

Kam všude bláto nedosáhne!

I na chůdách je pro chodce

dost těžké špíně vyhnout se,

povozy, koně váznou v bahně

a z bryndy tahá drožkáře

vůl zapražený v kočáře.

*

221

Kladivo však už kámen drtí:

jak pancíř, pevně kovaný,

Oděsu před potupnou smrtí

zvonivá dlažba zachrání.

Jenže v tom eldorádu lodí
je málo — víte čeho? — vody!
kolikrát pěknou řádku dní
nevydá kapku ze studny...
Nevadí, kdo by trpěl žízní:

dost vína moře přineslo.

A co to ušetřené clo

a slunce doopravdy jižní...

Přátelé, to vám nestačí?

Já tenhle kraj mám nejradši!

Kde jsou ty časy! Rána z děla
v přístavu hlásí nový den,
já letím ze břehu jak střela
a skáču do chladivých pěn.
Jak ve svém ráji mohamedán
potom si na pudušku sedám
s pěnovkou v zubech ke kávě
orientálně lákavé.
Jdu na procházku. Přívětivá
zvonkohra cinká z Kasína,
na schodech markér vzpomíná,
kde nechal koště, sladce zívá
a pod palmami u haly
dva kupci už se setkali.

Rázem je člověk v pestrém davu.

Město se probudilo z tmy

a spěchá — někdo pro zábavu,

většina za povinnostmi.

Kupec, muž rizika a čísel,

dnes pravou nohou z domu vyšel

v naději, že tím přivolá

známou loď k můstku u mola.

Je karanténa na to zboží,

na jaké byla doposud?

Nepraskla bedna nebo sud?

Nezasáh sklady posel boží?

Mor, vojnu nebo horší zvěst,

co přiveze mu z dálných cest?

«

Nás, mládež, která s bezstarostnou

dravostí trhá střevíce,

zajímá, kdy se tady octnou

z Turecka další ústřice.

Co? Přišly? Honem s nimi na stůl!

O kypré zajatkyně lastur,

mladost všech slastí dychtivá

klidně vás hltá zaživa

s kapkami citrónové rosy.

Křik debat... Oton nebručí

v úslužné, štědré náruči

ze sklepa bílé víno nosí

a za hýřivou neúctu

čas přičítá dny na účtu.

*

222 223

Hedvábně modré podvečery
jsou zasvěcené chvále múz:

spěcháme, zve nás do opery

Rossini, dnešní Orfeus.

Vzdor leckterému kritikovi

je věčně stejný, věčně nový,

spjal tóny do melodií,
v nichž strhává nás, opíjí,
jak polibky žhne vášní, něhou,
vře, jiskří jako zlatavá
gejírovitá záplava
rozpěněného šampaňského ...
Srovnáváš s vínem, nestydo,
do-re-mi-fa-sol-la-si-do?

*

A co třpyt krásy od toalet?
Co pátravá skla lorňonu?
Co schůzky v zákulisí? Balet?
Co vzkazy pro primadonu?
Co lóže, v které obemyká
manželku velkoobchodníka,
jež mládne nám rok od roku,
kruh okouzlených otroků?
Na jedno ouško cavatinu,
na druhé slyší povzdech rtů,
poklonu skrytou do žertu...
Muž tluče špačky v jejím stínu
a tu a tam jak paňáca
křikne bis! nebo zapláca.

Hřmí finále. Ruch na schodišti.
Netrpělivé odjezdy.
Dav chodců do hloučků se tříští
jak pod lampy, tak pod hvězdy.
Vnímavým synům Ausonie
motiv se do paměti vryje
s lehkostí, jež nás udiví...
my řveme recitativy.
Pak připozdí se. Nad Oděsu
v nehybném tichu vyplouvá
člun luny. Do perleťová
prosvítá nebe zpod závěsu
teplé tmy. Spí duch života.
Jen Černé moře šepotá...

*

Tak v Oděse jsem žil tou dobou

POZNÁMKY

Věnováním bylo původně připsáno

samotné vydání 4. a 5. hlavy

Petru Alexandroviči Pletněvovi,

který autorovi obstarával všechny záležitosti,

spojené s publikováním a prodejem jednotlivých

kapitol románu. Jeho poezie si Puškin

ve skutečnosti příliš nevážil.

Autorův plán úplného vydání díla:

ONĚGIN

Předmluva.

První díl.

I. zpěv.

II. zpěv.

III. zpěv.

Druhý díl.

IV. zpěv.

V. zpěv.

VI. zpěv.

Třetí díl.

VII. zpěv.

VIII. zpěv.

IX. zpěv.

Chandra. Kišiněv. Oděsa.

Básník. Oděsa. 1824.

Slečna. Oděsa. Michajlovské. 1824.

Vesnice. Michajlovské. 1825.

Jmeniny. Mich. 1825.1826.

Souboj. Mich. 1826.

Moskva. Mich. Spb. Malinniki. 1827.

1828.

Putování. Moskva. Pávi. Boldino. 1829.

Velký svět. Boldino. 1830.

Poznámka.

Kišiněv 1823, 9. května

Boldino 1830, 25. září

7 let, 4 měsíce, 17 dní

//

Hlava první

Motto z básně První sních (1817)

I Parafráze verše z Krylovovy bajky Osel a mužik (1819)

Osel byl zářný vzor všech ctností

II První autorova poéma Ruslan a Ludmila vyšla v srpnu 1820, tři měsíce po jeho vyhoštění z Petrohradu, kde způsobila rozruch a podle autora „byla přijata celkem shovívavě“. „Už v Ruslanovi a Ludmile se objevuje ten skepticky naladěný vypravěč, s nímž se později setká-
váme v prvních hlavách Evžena Oněgina.“ (B. Tomaševskij, Puškin, 1956)

Vil „Tvé hlubokomyslné a vážné úvahy patří do roku 1818.

Tenkrát byla v módě přísná zásadovost a politická ekonomie. To se všechno změnilo: francouzská čtverylka nahradila Adama Smitha..." (Román v dopisech, 1831)

Vlil „Tvrzení, že Ovidius byl vyhoštěn do dnešního Aker-
manu, není ničím podloženo. Ve svých elegiích Ex Pon-
to jasně uvádí jako místo svého pobytu město Tomy
(Torní) těsně u ústí Dunaje ..." (Poznámka k básni Ovi-
dioví, 1822)

IX „Že jsou v Oněginovi sloky, které jsem nemohl, nebo
nechtěl publikovat, na tom není nic divného. Tím, že
byly vyřazeny, porušují však souvislost vyprávění,
a proto označuji místo, kam patřily. Bylo by lepší na-
hradit je jinými, nebo pozměnit a skloubit ty, které
jsem ponechal beze změny. Jenže na to jsem s promi-
nutím moc líný. Kajícně doznávám, že i v Donu Juano-
vi jsou dvě vyřazené sloky!" (Odpověď na kritiky, 1830)

XII Faublas — typ požitkářského šlechtice druhé poloviny

228

I

I

18. st, hrdina románu J. B. Louveta de Couvray Les aventures du chevalier Faublas (1790)

XV bolívar — cylindr nazvaný podle Simona Bolívara

XVI Talon — známý petrohradský restaurátér

P. P. Kaverin — autorův přítel z dob studia v carskoselském lyceu, důstojník, petrohradský arbiter elegantiarum

kometa — francouzské víno z nebývalé úrody r. 1811,

kdy se objevila velká kometa

O „paštice ze Štrasburku, sýru z Limburku a horách

ananasů" píše v článku Drobný průmysl, šarlatánství

a moskevské zvláštnosti Moskevský telegraf r. 1832.

XVII breguetky — kapesní hodinky nazvané podle francouzského hodináře A. L. Brégueta, bicí, samočinně natahované, ukazující i data

Phédra — hrdinka stejnojmenné tragédie Racinovy, populární role J. S. Semjonovové

Kleopatra — hlavní role baletního zpracování stejnojmenné tragédie Voltairovy

Moina — hrdinka Ozerovovy tragédie Fingal

XVIII „Mluvíš-li o ruské tragédii, mluvíš o Semjonovové a vlastně snad jen o ní... Zkrášlila nedokonalé výploody nešťastného Ozerova a vytvořila roli Antigony a Moiny... Zůstala svrchovanou vládkyní činoherní scény." (Mé poznámky o ruském divadle. 1820)

Přeložil jsi Cida, gratuluju tobě i svému starému Corneillovi. Podle mého je Cid jeho nejlepší tragédie." Kattěninovi, 1822

XX Francouzský choreograf Charles Lous Didelot působil v letech 1801—1834 v Petrohradě a reformoval carskou

baletní školu. Uvedl „špičku" do technického slovníku

229

baleríny, a tím napomohl tanečnici zaujmout v baletu vedoucí místo, do té doby okupované tanečnický. Vynalezl dokonce „létací strojek", který tanečnici přenášel přes jeviště. Na Puškinův námět uvedl 1823 Kavkazského zajatce a 1824 Ruslana a Ludmilu. „Napiš mi o Didelotovi, o Čerkesce-Istominové, za kterou jsem svého času běhal jako Kavkazský zajatec..." Bratrovi, 1823

XXXII Elvína — tradiční jméno milostné poezie 18. stol. I

XXXIII Marie Volkonská (označována jako předobraz Tatjany), žena děkabristy, dcera generála Rajevského, s jehož rodinou strávil Puškin v roce 1820 na Kavkaze a na Krymu „nejšťastnější chvíle svého života", cituje ve vzpomínkách verše z té sloky (převzaté z nedokončené elegie Taurida, 1822) a líčí epizodu, která je inspirovala. „Puškinova velká láska", jíž bylo tehdy 15 let, k tomu sama dodává: „Jako básník pokládal za svou povinnost zamilovávat se do všech hezkých žen a děvčat... Ve skutečnosti zbožňoval jen svou múzu a poetizoval všechno, co viděl."

XLVIII Začátek sloky ironizuje báseň M. N. Muravjova Bohyni Něvy. V říjnu 1824 poslal Puškin bratrovi kresbu — dvě mužské postavy na nábřeží (k první poznamenal — hezký, k druhé — musí být podepřen žulou zábradlí), proti nim Petropavlovská pevnost, na řece loďka: Tady máš ilustraci k Oněginovi — najdi mistrný a hbitý štětec. Bude-li to nakrásně jiná, tak ať je všechno ve stejné pozici. Tatáž scéna, rozumíš? Bezpodmínečně na tom trvám. — První vydání vyšlo bez ilustrace, později (1829, A. V. Notbek) byla uveřejněna s několika dalšíma v příloze k Něvskému almanachu, a protože na ní byl i Puškin otočen zády k pevnosti, zkritizoval ji jedovatým i epigramem.

230

XLIX Iyra Albionu — Byron ve 4. zpěvu Childe Harolda líčí noc na Brentě

L „Víš, že jsem dvakrát žádal Ivana Ivanovice přes jeho ministry o dovolenou — a dvakrát následovalo nejmilostivější zamítnutí. Zbývá jen jedno — napsat přímo na

jeho adresu — ten a ten. Zimní palác, co stojí proti Petropavlovské pevnosti — nebo tajně sebrat hůl a klo-

bouk a jet si prohlédnout Konstantinopol. Ve Svaté Rusi už to není k vydržení. Ubi bene, ibi patria." Bratrovi, 1824, Oděsa.

„Porad' Rylejevovi, aby dal v nové poémě do družiny Petra I. našeho dědečka. Jeho mouřenínská tlama ozvláštní celý obraz poltavské bitvy." Bratrovi, 1825

LV „Ruská sláva může lichotit takovému V. Kozlovovi, kterému lichotí i petrohradské známosti, ale člověk jen trochu slušný pohrdá tím i oním. Mais pourquoi chantaistu? — na tuhle Lamartinovu otázku odpovídám — zpíval jsem, jako pekař peče, krejčí šije, Kozlov píše, lékař ubíjí — pro peníze, pro peníze, pro peníze — takový jsem v nahotě svého cynismu." Bratrovi, 1824

LVU nešťastná dcera Kavkazu — Čerkeska z Kavkazského zajatce (1821)

zajatkyně Krymu Zarema a Marie z Bachčisarajské fontány (1823)

LVIII „Posud' sám: kdysi se mi stalo, že jsem byl šíleně zamilován. Obvyčně v takovém případě píšu elegie, jako jiný špiní... svou postel. Jenže je kamarádské vyvěšovat moje mokrá prostěradla na odiv? Bůh ti odpustí! ale

231

zostudils mě ve Zvězdě, která právě vyšla, když jsi otiškl tři poslední mé elegie; čert mi napískal, že jsem ještě jak na potvoru napsal pár sentimentálních řádek o Bachčisarajské fontáně a zmínil se v nich zase o té své elegické krásce. Představ si mé zoufalství, když jsem to viděl uveřejněné. Časopis se jí může dostat do ruky. Co si pomyslí...? Přiznávám, že jediná myšlenka té ženy je mi dražší než názory všech časopisů světa a celé naší veřejnosti." Bestuževovi, 1824

„Sljonin mi nabízí za Oněgina, co chci. Kdo by to do Ruska řekl, ono je teda vážně v Evropě — a já myslel, že je to omyl geografů. Kámen úrazu je cenzura, ale bez legrace, protože teď jde o můj příští osud, o nezávislost — pro mne tak nezbytnou. Abych vydal Oněgina, jsem ochoten... tj. buď sednout na kolo nebo... na holou. Dámy berou tohle rčení obráceně. Ať už je to jak chce, strčím hlavu třeba do oprátky." Vjazemskému, duben 1824

„Pokusím se najít cestičku k bráně cenzury s první hlavou Oněgina. Snad nějak proklouznem. Chceš ode mne podrobnosti o Oněginovi — jsem otrávený, můj milý.

Někdy jindy. Ted' nepíšu nic, mám jiné starosti. Nepříjemnosti všeho druhu..." Bratrovi, 13. 6.1824

„Můj Oněgin roste. Jenže dás ho vydá — myslel jsem, že vaše cenzura za Šišková přišla trochu k rozumu, ale vidím, že si za starouška vede postaru." Bestuževovi, 29. 6.1824

„Pro boha živého, musíš, prosím tě, rychle vymámit Oněgina od cenzury. Slávu —(...)— peníze potřebuju. Dlouho se o verše nehandrkuj — řež, trhej, pižiej třeba všech 54 slok, ale peníze, proboha, peníze!" Bratrovi, prosinec 1824

232

Hlava druhá

Motto ze Satir, v překladu „O ves!" Celou slovní hříčku převzal Puškin patrně ze sbírky anekdot a aforismů Bievriana (Paříž, 1771)

V Zednářských lóží se tehdejší liberalisticky zaměřená šlechtická mládež snažila využít ke svým cílům. („Kladrávko vezmeš do ruky a zvoláš ke svobodě!" — Generálovi Puščinovi, 1821) Puškin byl členem kišiněvské lóže Ovidius. Roku 1821 byly carským výnosem zednářské lóže v Rusku zakázány.

VI V Göttingenu studovalo mnoho ruských šlechticů, také básníkovi učitelé a přátelé. „Sbohem, sbohem Gottin- gene! Za tolik ti vděčím. Tvou zásluhou jsem našel cestu k sobě a vidím všechno v jiném, snad — jak se domnívám — správném světle." (Deník N. I. Turgeněva)

X „... od sedmnácti let mluvím (ruští elegici — pozn. překl.) o odkvetlém mládí." (Kjuchelbeker, Mnemozina, 1824)

XII Přijď ke mně... — árie z komické opery N. S. Krasnopolského Dněperská rusalka, uvedené v Petrohradě r. 1803 „... teprve nedávno, díky A. S. Puškinovi, přestaly naše krasavice zpívat árie z Dněperské rusalky." (N. Markevič, Ukrajinské melodie, 1831)

XXX Grandison — hrdina Richardsonova románu Sir Charles Grandison (Londýn, 1754) — ideál dobrého křesťana a dokonalého gentlemana

233

Lovelace — hrdina románu téhož autora Clarissa Harlowe (Londýn, 1748) — typ lehkomyšlného světáka

a donchuána

XXXI „Kdybych byl ještě tak nerozumný, že bych věřil v štěstí, hledal bych je ve zvyku." Chateaubriand (Puškino-va poznámka)

XXXVII Poor Yorick! — Hamletův povzdech nad šaškovou leb-
kou

„Dostal jsem druhý díl Oněgina a ještě nějaké drobno-
sti. S Oněginem jsem velmi spokojen (totiž s leccíms
v něm), ale tahle hlava není tak efektní jako první,
a proto bych ji nerad viděl vytištěnou zvlášť... obávám
se, že by neobstála ve srovnání s první v očích světa,
který neřádá jen totéž, ale něco lepšího..." Vjazem-
skij, 1825

Hlava třetí

Motto z básně Narcis (1767)

II Phyllida — tradiční jméno eklog

V Světlana - „zamlklá a pobledlá" hrdinka stejnojmenné
balady V. A. Žukovského

IX l'amant de Julie — Saint-Preux, hrdina románu J. J.
Rousseaua Julie, ou la Nouvelle Héloïse (1761), milenec
Julie d" Étange, provdané Wolmarové
Werther — z Goethova Utrpení mladého Werthera
(1774)

Málek Adhel — hrdina románu francouzské spisovatel-
ky Marie Cottinové (1770-1807) Mathilde, ou Mémoi-
res de l'histoire des Croisades de Linar — hrdina auto-
biografického románu francouzské spisovatelky Julia-

234 I

ny Krúdenorové (1764—1824) Valérie, ou Lettres de Gu-
stav de Linar a Ernest de G.

X Delphina — hrdinka stejnojmenného románu Madame
de Staël (1802)

Clarissa — Richardsonova Clarissa Harlowe „... čtu
Clarissu, hrůza, jaká je to nudná husa!" Bratrovi, 1824
kniha tajných dopisů — Nová Héloïsa — má některé
rysy společné s dějem E. O.: Julie se musí provdat za
nemilovaného muže, Saint-Preux odjíždí do ciziny, ces-
tuje a po návratu ho Julie odmítá prohlášením, že zů-
stane věrná svému muži

XII Korzár — hrdina Byronovy poémy The Corsair (1814)
Upír — The Vampyre — povídka mylně připisovaná lordu Byronovi (Puškinova poznámka). Ruský překlad vyšel pod titulkem „Vampir, povídka vyprávěná lordem Byronem“ r. 1828.

Jean Sbogar — hrdina stejnojmenného románu Charlese Nodiera (1780—1844), hlava tlupy „zavilých nepřátel společenského zřízení, kteří se nepokrytě snažili rozvrátit existující řád“. Román pro svou ideologii nemohl být přeložen do ruštiny. R. 1818 píše Turgeněv Vjazemskému: „Sbogara jsem četl a zaplatil jsem za přečtení 10 rublů, ale nemám ho: pošli.“ Puškin měl v knihovně vydání z r. 1832.

Melmoth — hrdina románu anglického spisovatele Charlese Roberta Marurina Melmoth the Wanderer (1820) — osud ho nutí páchat různé zločiny proti své vůli

Ahasver — tehdy velmi populární literární postava, takže Puškin patrně neměl na mysli určité dílo „Byronův génius vyprchával s jeho mládím... po 4. zpěvu Childe Harolda jsme už Byrona neslyšeli, psal někdo jiný, básník s velkým lidským talentem...“ Vjazemskému, 1824

235

„Ale co říct o našich spisovatelích, kteří pokládají za přízemní líčit prostě ty nejvšednější věci... nikdy neřeknou přátelství bez dodatku tento posvátný cit, jehož ušlechtilý plamen apod. Měli by napsat časně zrána, ale píšou: Sotva první paprsky vycházejícího slunce ozářily východní cíp oblohy — ach, jak je to všechno nové a svěží, leda by to bylo lepší jen tím, že je to delší... Přesnost a stručnost — to jsou hlavní přednosti prózy. Próza chce myšlenky a myšlenky — bez nich ani to nejefektivnější vyjádření není k ničemu.“ (O próze, 1822) •

„ ... večer poslouchám pohádky mé chůvy, originálu chůvy Tatjaniny; jednou jste ji, myslím, viděl; je to má jediná přítelkyně a s ní (jenom s ní) se nenudím ...“
Kňazevičovi, Michajlovské, 1824

„Pozorně poslouchajte lidový dialekt, mladí spisovatelé, můžete se v něm přiučit leccemus, co nenajdete v našich časopisech... Hovorový jazyk prostého lidu (který nečte cizí knihy a zaplaťpámbu nevyjadruje jako my své myšlenky francouzsky) zasluhuje také co nej-

hlubší studium. Alfieri studoval italštinu na florentském bazaru, nám by neškodilo poslouchat občas moskevské pekařky. Mluví obdivuhodně čistě a správně." (Odpověď na kritiky, 1830)

Zde zanech... — Z III. zpěvu Dantova Pekla

„Autor vyprávěl, že se dlouho nemohl rozhodnout, jak?;

by měla Tatjana psát... v obavě, aby nesklouzl do akademické ódy, chtěl napsat dopis prózou, chtěl ho dokonce napsat francouzsky..." (Vzpomínky P. A. Vjazemského)

236

XXVII

XXX

XXXI

Dopis

„Dobře žes otevřeně hájil galicismy. Jednou se už musí říct nahlas, že metafyzická ruština je u nás ještě v barbarském stadiu. Dej bůh, aby se časem utvářela tak jako francouzština (jasný, přesný jazyk prózy, tj. jazyk myšlenek). Mám o tom taky tři sloky v Oněginovi..." Vjazemskému, 1825

„Dokonce i názor potvrzený staletími a uznávaný všemi, že překladatel se musí snažit přenést atmosféru, nikoliv literu, našel odpůrce a hbité oponenty." (O překladu Milionová Ztraceného ráje, 1836)

„ ... ačkoliv ten literární žánr, kterému se věnujete, je nejobtížnější a nejnevědnější ze všech, jaké znám." Golicynovi, překladateli Bachčisarajské fontány, 1836

Pravověstník — Blagonamernyj — časopis z let 1816—1826 — vedl kampaň proti skupině básníků spjatých s Puškinem (Baratynskij, Dělvig, Kjuhelbeker) a jejich „učiteli" Žukovskému — časopis řídil A. E. Izmajlov, který prohlašoval o svých bajkách, že nejsou pro dámy

Jevgenij Abramovič Baratynskij (1800—1842) byl z treštu přeložen jako řadový voják do Finska

„Ale jaký je Baratynskij! Musíš uznat, že překoná Parnyho a Baťuškovu, půjde-li dál tak, jak šel doposud; je mu šťastlivci teprve 23 let... Mrzí mě, že nedoceňuješ kouzelný talent Baratynského, je víc než epigon epigonů, překypuje pravou elegickou poezií." Vjazemskému,

Weberova opera, poprvé uvedená v Berlíně r. 1821, byla v Rusku velmi populární

Autor si poznamenal plán: (Nikoho nemám)... (Znám vás už)... Víím, že opovrhujete... Dlouho jsem chtěla mlčet, myslela jsem, že vás uvidím... Nic nechci, chci vás vidět, — nikoho nemám, přijďte, musíte být tím

237

a tím; jestli ne, Bůh mne podvedl {Proč jsem vás pozna-la? Ale teď už je pozdě. Když...} Dopis po sobě nečtu a není podepsán, hádejte, kdo...

„Nechápu, jak se ti dostal do ruky dopis Táni... Ostatně jestli smysl (posledního čtyřverší prvního odstavce — pozn. překl.) není úplně přesný, je dopis tím věro-hodnější. Je to dopis ženy, navíc sedmnáctileté, navíc zamilované!" Vjazemskému, 1824

XXXIV „Je tu Dělvig. Posílám ti po něm 2. hlavu Oněgina (jen tobě a zvláště pro tebe přepsaného). Za rozhovor s chůvou, bez dopisu, dostal bratr 600 rublů. Víš, co znamenají peníze, proto je třeba držet je pod zámkem." Vjazemskému, 1825

Hlava čtvrtá m

Motto výrok francouzského finančníka a politika J. Neckera, který zaznamenala jeho dcera Mme de Staël v knize *Considération sur la Révolution Française* (1818)

Vil „To, co to můžu říct o ženách, by bylo úplně zbytečné. Podotýkám jen, že čím méně miluje muž ženu, tím spíš ji může získat. Jenže je to zábava pro vyžilé opičácké snoby 18. století. Pokud jde o ženu, do které se zamiluješ, přeju ti ze srdce, abys ji získal." Bratrovi, 1822

XII K Oněginovu monologu měl Puškin obdobný plán jako k Tatjaninu dopisu: Kdybych uvažoval o manželství, kdyby klidný rodinný život vyhovoval mým představám, vybral bych si vás — žádnou jinou... našel bych ve vás... já ke štěstí však nemám vloh atd. (nejsem hoden)... mám spojit svůj osud s vaším?... Vybrala jste si mě, jsem pravděpodobně první vaše passion, — ale jste si snad jista... Dovolte, abych vám poradil.

238

XIX

XXXII

XXXIII

XXXV

XXXVII

„Promiň, že s tebou budu mluvit o Tolstém (Fjodoru Ivanovic!, zvaném Američan — pozn. překl.)... Zdálo se mu zábavné udělat ze mne nepřítele a pobavit na můj účet mansardu knížete Šachovského ... V bezmocnosti svého vzteku jsem na Tolského na dálku kydal časopisecké bláto. Nařčení z trestného činu podle tvého názoru překračuje meze poezie; nesouhlasím. Kam nedosáhne meč zákonů, tam šlehně bič satiry.“ Vjazemskému, Kišiněv, 1822

kritik — děkabrista V. K. Kjuchelbeker, Puškinův spolužák z lycea a přítel, s nímž se básník často rozcházel v názorech na literaturu. Jde o Kjuchelbekerův článek v Menemozině O zaměření naší poezie, zejména lyrické, v posledním desetiletí (1824), s nímž Puškin polemizuje mimo jiné slovy: „Inspirace je nutná, v poezii jako v geometrii. Kritik zaměňuje inspiraci a nadšení... nadšení vylučuje klid, nezbytnou podmínku krásy... Nadšení nevyžaduje sílu rozumu, která uspořádává části vůči celku... Nadšení je vypjatý stav pouhé fantazie. Inspirace může být bez nadšení, ale nadšení bez inspirace neexistuje.“

Cizí hlava — satira 1.1. Dmitrijeva, zesměšňující pisatele ód — vyšla r. 1795

Puškin předčítal v Michajlovském příteli A. N. Vulfovi, synovi P. A. Osipovové, majitelky Trigorského, svého Borise Godunova.

V poznámce k Donu Juanovi uvádí Byron, že r. 1810 přeplaval za 1 hodinu 10 minut průliv Dardanelský.

239

XXXIX „Sousedů je v okolí málo> seznámil jsem se jen s jednou rodinou (s obyvateli Trigorského — pozn. překl.) a i s tou se stýkám dost zřídka (učiněný Oněgin). Kňazevičovi, Michajlovské, 1824

„... Mé zapadlé Michajlovské ve mně vyvolává stesk a zuřivost. Ve čtvrtém zpěvu Oněgina jsem vylíčil svůj život; jednou si ho přečteš a s milým úsměvem se zaptaš: kde je můj básník? Má zřejmě talent. Uslyšíš, má

milá, odpověď (od slov s milým úsměvem parodie na báseň 1.1. Dmitrijeva „Máše“ — pozn. překl.): zmizel do Paříže a nikdy se do prokletého Ruska nevrátí! To je hlavička!“ Vjazemskému, 17. 5.1826

XLII „Myslím, že se po jisté době obrátíme k volnému verši. Rýmů je v ruštině velmi málo. Jeden provokuje druhý.“ (Putování z Moskvy do Petrohradu, 1834) •

XLVII hodina mezi psem a vlkem — překlad francouzského rčení entre chien et loup

Hlava pátá

Motto z balady Světlana

III jiný básník — P. A. Vjazemskij „... za verše neděku nepotřeboval jsem je — První sníh jsem četl už v r. i a umím ho nazpaměť.“ Vjazemskému, 1823
básník finské idyly — Baratynskij „Pošli mi Edu Baratynského. To je panečku Fin! ale jestli je Eda milejší;

než má Čerkeska, oběsím se u dvou sosen a do smrti ho nechci ani vidět...“ Bratrovi, 1824 „Uvolníme mu (Baratynskému — pozn. překl.) erotické kolbiště a vezme me nohy na ramena, protože by nás nic nezachránilo.“ Vjazemskému, 1822

240

VI Citovaná píseň podle některých zpěvníků věští bohatství; podle Puškinova výkladu smrt kočička — věští svatbu

IX Jméno mi povězte... — tak se zjišťuje jméno budoucího ženicha (Puškinova poznámka)

X Lei — bůh lásky, vymyšlený autory „slovanské mytologie“

XXII Martyn Zadeka — podle Puškinovy poznámky jméno „slušného člověka, který věštecké knihy nikdy nepsal“. 3. vydání snáře vyšlo r. 1821 s podtitulem: „Stará a nová věčná věstecká kniha, nalezená po smrti stošestiletého starce Martyna Zadeky, podle níž věštil osud pomocí kruhu štěstí a neštěstí lidského; s připojeným kouzelným zrcadlem, čili vykladačem snů...“

XXIII Malvína — šestisvazkový román M. Cottinové, přeložený do ruštiny v letech 1816-1818

Petriada — epos o Petru I., kterých bylo v ruské literatuře několik

XXV První čtyřverší paroduje Lomonosovu ódu Na den nastolení Jeliz. Petrovny (1743). „Ctím v něm (v Lomonosovovi — pozn. překl.) velkou osobnost, samozřejmě že ne velkého básníka. Pochopil pravý zdroj ruského jazyka a jeho krásy — to je ta hlavní zásluha." Bestuževovi, 1825

XXVI Skotinin — jméno z Fonvizinova Výrostka (1782)

Bujanov — hrdina satiry Nebezpečný soused (1811) od Puškinova strýce Vasilije Lvoviče Puškina, kterému básník psal ve veršovaném dopise z lycea (1816) „vy jste můj strýc i na Parnasu"

241

XXVII

Triquetův chanson — podle B. Tomaševského báseň francouzského dramatika Ch. R. Du Přesný

XXXII

Zizi — dcera P. A. Osipovové Jevpraksije Nikolajevna Vulfová, která básníkovi a svému bratrovi v Michajlovském i v Trigorském vařila alkoholické nápoje | „... tuhle jsme se s Jevpraksiji měřili v pase a ukázalo se, že měříme stejně. Jsou dvě možnosti: buď já mám pás patnáctileté dívky, nebo ona pas pětadvacetiletého muže." Bratrovi, 1824

XXXIII blanc-manger — moučník z mandlového mléka — podobně jako cimijanské ukazuje, že hostina u Larinů byla poměrně skromná

„Naši kritici mě dlouho nechávali na pokoji. To je šlechtí: byl jsem daleko a v nepříznivých podmínkách. Ze zvyku mě pořád ještě pokládali za velmi mladého člověka. První nepříznivé články se začaly objevovat, pokud si vzpomínám, po uveřejnění 4. a 5. zpěvu Evžena Oněgina. Recenze těchto kapitol, otištěná v Ateneu, mě překvapila pěkným tonem, pěkným stylem a podivným hnidopištvím. Kritika zarážely nejobvyklejší řečnické figury a tropy: dá se říci sklenice šumí, místo vino ěumí ve sklenici? krb dýchá, místo z krbu vychází teplý vzduch? Není příliš odvážné žárlivé podezření? nejistý led?" (Odpověď na kritiky, 1830)

Hlava šestá

Motto z básně A Giacomo Colonna (Canzoniere) |

|

IV Zareckij — má mnoho společných rysů s „Američanem“ F. I. Tolstým, kterého chtěl básník původně vylíčit ve 4. hlavě (kde mělo být víc postav z moskevské společnosti)

242

V

Vil

Verri — francouzský restauratér — (Puškinova poznámka)

v hlohovém, v akátovém stínu — citát z Baťuškovovy básně Besídka múz (1817)

XI

Veřejné mínění!
zumu (1824)

citát z Gribojedovova Hoře z ro-

XXI

XXIII

V Loňského elegii paroduje Puškin oblíbený literární směr z konce 18. stol., kterému v počátečním období své tvorby sám podléhal, snůškou sentimentálních klisé — citátů z ruských překladů, parafrází a napodobenin francouzských elegii.

„Francouzští kritici mají osobité pojetí romantismu. Zařazují do něho všechna díla, poznamenaná beznadějí nebo snílkovstvím.“ (Poznámky a aforismy, 1830)
„... zjistil jsem, že má u nás každý (dokonce i ty) nejmlhavější představy o romantismu. Až bude čas, musíme si o tom podiskutovat...“ Vjazemskému, 1825

XXXVI „Když Puškin předčítal tehdy ještě nevydanou hlavu své poémy, ke slově Přátelé, jistě je vám líto básníka jeden jeho přítel poznamenal: Vůbec ne! — Proč? zeptal se Puškin. Protože tvůj Lenskij je spíš komický než sympatický. V jeho portrétu — jak tys ho vykreslil — jsou rysy a odstíny karikatury. Puškin se dobromyslně zasmál a svým smíchem dal jasně najevo, že s tímto postřehem souhlasí.“

(Vzpomínky P. A. Vjazemského)

XLIII „Vysvětlil otci, že bez jeho peněz žít nemůžu. Perem se při dnešní cenzuře neuživím; truhlářinu jsem se nevyučil; učitele dělat nemůžu, ačkoliv znám vyznání víry a 4 první přikázání — ale sloužím, a nedobrovolně —

243

a do výslužby jít nemůžu. Všichni mě ve všem podvádějí ..." Bratrovi, 1823

„... Ať mě nechají odjet z prokletého Michajlovského... Ty jsi dobrý! píšeš: přepisuj... a vydávej Oněgina. Na Oněgina nemám náladu. Oněgina vem čert. Chci vydat nebo ukázat světu sám sebe. Pomozte, proboha!" Pletněvovi, březen 1826

„Na vsi jsem psal opovrhovanou prózu, ale inspirace ne a ne přilézt. V Pskově místo psaní 7. hlavy Oněgina prohrávám v kartách čtvrtou: nebaví mě to." Vjazemskému, l. 12.1826

Hlava sedmá

Hoře z rozumu. K této hlavě patří ještě 2 motta: Mosk-"
vo, ty milá dcero Rusi, kde tobě rovnou najdeme?
Dmitrijev (Osvobození Moskvy)
Jak rodnou Moskvu nemít rád?
Baratynskij (Hodokvasy)

„Kritiku 7. zpěvu Oněgina v Severní včele jsem letmo přečetl na návštěvě a ve chvíli, kdy jsem na Oněgina neměl náladu... Zaregistroval jsem jen velmi pěkně napsané verše a dost komický žertík s cvrčkem. Říkám: Byl večer. Nebo měrklo. Vody / strujilis ticho. Žuk žužžal. — Kritik radostně uvítal tuto novou postavu a vyslovil naději, že bude mít ucelenější charakter než ostatní. Jinak myslím, že tam žádná věcná poznámka ani kritická myšlenka nebyla. Ostatní kritiky jsem nečetl, protože jsem na ně opravdu neměl náladu." (Odpověď na kritiky, 1830) |

„Kníže Vjazemskij přeložil a brzy uveřejní slavný roman Benjamin Constanta Adolphe. Adolf patří k těmi několika dílům, jež líčí celkem bez nadsázky (citát do

244

konce sloky — pozn. překl.)... Benjamin Constant první uvedl na scénu tento charakter, později zpopularizovaný geniem lorda Byrona. Netrpělivě očekáváme vy-

dání této knihy. Bude zajímavé vidět, jak zkušené a svěží péro kn. Vjazemského zvládlo nesnadný metafyzický jazyk, vždy vznosný, vybraný, často patetický. Z tohoto hlediska bude překlad opravdovým tvůrčím činem a závažnou událostí v dějinách naší literatury." (Literaturnaja gazeta, 1830)

XXXVI „Moskva je hlučná a tak přepřácaná slavnostmi, že už jsem z toho unavený a začínám vzdychat po Michajlovském, vlastně Trigorském. Počítám, že odjedu nejpozději za 14 dní." P. A. Osipovová, 1826

XLIX archivní kroužek — filozofický kroužek archivu ministerstva zahraničí, kde byli zaměstnání především představitelé moskevské „zlaté mládeže"

L „... rád bych zachoval ruštině jistou biblickou nestoudnost. Nerad vidím v našem prvobytném jazyce stopy evropské strojenosti a francouzské zjemnělosti. Hrubost a prostota mu sluší lip. Hlásám to z vnitřního přesvědčení, ale ze zvyku píšu jinak." Vjazemskému, 1823

„Po uveřejnění 7. zpěvu Oněgina vyjádřily se o něm časopisy velmi nepříznivě. Rád bych jim uvěřil, kdyby nebyl jejich odsudek v tak příkrém rozporu s tím, co říkali o dřívějších kapitolách románu... V jednom časopise se praví, že 7. hlava nemohla mít úspěch, protože naše doba a Rusko jde kupředu, ale pisatel zůstává na místě. Nesprávná úvaha (totiž ve svém závěru). Doba může jít klidně kupředu a vědy, filozofie i civilizace se mohou zdokonalovat a měnit, ale poezie zůstává na

245

svém místě: její cíl je stejný, prostředky také. Básnické dílo může být slabé, nepodařené, mylné — může za to jenom autorův talent, ne doba, která ho předběhla." (Předmluva k E. O., 1830)

Hlava osmá

Motto z básně uveřejněné r. 1816 a věnované lady Byronové

II „Děržavina jsem viděl jen jednou v životě, ale nikdy na to nezapomenu. Bylo to r. 1815 na veřejné zkoušce v lyceu ... Přečetl jsem své Vzpomínky v Carském Selu ... Nepamatuju se, jak jsem dočetl, nepamatuju se, kam jsem utekl. Děržavin byl nadšen: sháněl se po mně, chtěl mě obejmout... Hledali mě, ale nenašli..." (Děržavin, 1935)

IV Lenora — hrdinka stejnojmenné balady G. A. Búrgera

(1773)

neraida — z Puškinovy stejnojmenné básně napsané
1820

V jde o poému Cikáni (1824)

IX „Můj dopis je nudný, protože od té doby, co jsem se stal
pro petrohradské drbny historickou osobností, hloupnu
a stárnu, ne týden po týdně, ale hodinu od hodiny."
Vjazemskému, 1820

XII Démon — báseň napsaná r. 1823, v které autor „chtěl
ztělesnit ducha negace nebo pochyb a načrtnout jeho cha-

rakteristické projevy a neblahý vliv na morálku doby"
(Poznámka, 1825)

XIII Čackij — hrdina Hoře z rozumu

246

XIV „A prosím tě, můj anděli, nekoketuj. Nežárlím, protože
vím, že prostopášnému životu nepropadneš, ale víš, jak
mám nerad všechno, co zavání moskevskou dámičkou,
všechno, co není comme il faut, všechno, co je vůl-"
gar... Zjistím-li při návratu, že se tvůj milý aristokra-
tický tón změnil, rozvedu se, jak je bůh nade mnou,
a ze žalu se dám na vojnu." Ženě, 1833

XXVI sprostý cestovatel — patrně Angličan Thomas Rai-
kes, který byl r. 1829 v Petrohradě a v dopise svému
bratrovi psal o Puškinově „nedbalém zevnějšku"

XXXII „Nerad píšu dopisy. Jazyk a hlas stěží dokážou vyjád-
řit naše myšlenky, ale pero je tak hloupé, tak pomalé,
dopis nemůže nahradit rozhovor." Krivcovovi, 1819

Dopis V. K. Kjuhelbeker, který četl 8. kapitolu ve vězení, po-
znamenává v deníku: „V Oněginově dopisu Tane je
místo (od slov: Jak doplácím dnes na verš: Není mi do-
přán), které připomíná ty nejvášnivější dopisy St.
Preuxe

XXXV „Ke kritickým článkům, jejichž jediným cílem bylo
jakkoli mě urazit, podotýkám jen, že mě přinejmenším
v první chvíli hrozně rozčilily a že tedy jejich pisatelé
mohou být spokojeni." (Odpověď na kritiky, 1830)

„Jednoho našeho spisovatele se ptali, proč nikdy neod-
povídal na kritiky. Kritici mě nechápou, řekl, a já ne-
chápu své kritiky. Když se budeme přít před veřejností,

ani ta nás určitě nepochopí." „Naši kritici totiž obvykle říkají: to je dobré, protože je to hezké, a to je špatné, protože je to ošklivé." (Vyvrácení některých neliterárních invektiv, 1830)

247

Li Sa'diho verše použil básník jako motta k Bachčisarajské fontáně (Vjazemskému, 1823: „Bachčisarajská fontána je zmetek, ale její motto je nádhera"). V r. 1830, kdy dopisoval Oněgina, po potlačeném povstání děkabristů, mezi nimiž měl dlouholeté blízké přátele, použil tohoto citátu ve zcela jiném, zjevně politickém smyslu. „... vyčítali mi, že Evžen Oněgin je drahý a viděli v tom strašnou chamtivost. To se dobře říká tomu, kdo svá díla jaktěživ neprodával, nebo čí díla se neprodávala... Cenu neurčuje spisovatel, ale knihkupci. Jde-li o verše, je počet zájemců omezený... Bajky (jako romány) čte literát i kupec i člověk ze společnosti i dáma, služebná i děti. Ale lyrickou báseň čte jen milovník poezie. A kolik jich je?" (Odpověď na kritiky, 1830)

ALEXANDR SERGEJE VÍC PUŠKIN

(1799—1837) ruský básník, prozaik a dramatik, patří k největším postavám světové literatury. Spisovatel nevšedního intelektu měl pro ruskou literaturu v mnoha směrech základní význam — vymanil ji z úzkého domácího okruhu, dokázal úspěšně a plodně integrovat řadu evropských literárních a myšlenkových proudů a učinil tak ruskou literaturu významnou součástí evropské kultury. Narozen 26. 5. 1799 v Moskvě v šlechtické rodině, 1811 odjíždí na studia do Petrohradu, která r. 1815 úspěšně končí (při zkoušce recituje svou báseň Vzpomínky v Carském Sele, která naprosto ohromí a dojde tehdejšího patriarchu ruské poezie Děržavina), 1817 vstupuje do služeb ministerstva zahraničí, 1820 je však vypovězen na jih Ruska. Tam koncipuje své první poémy Ruslan a Ludmila (1820), Kavkazský zajatec (1821), Cikáni (1824) — toto dílo je považováno za vrchol jeho „romantického období". V té době po další aféře musí Puškin opustit státní službu a je internován na otcově statku v Michajlovském. Tam píše nejzávažnější kapitoly románu ve verších Evžen Oněgin (dokončí jej r. 1830 v Boldinu) a významnou tragédii Boris Godunov (1825). Po porážce povstání děkabristů je odsouzena řada Puškinových přátel (vůdcové povstání byli popraveni), Puškin je zdrčen. Nový car Mikuláš I. mu však r. 1826 uděluje milost a Puškin se vrací do Petrohradu. Tam píše

poému *Poltava* (1829) a r. 1830 uzavírá sňatek s proslulou krasavicí Natálií Gončarovovou. Manželství však není příliš šťastné, Puškin se ve vysoké společnosti necítí dobře a jeho žena se nedokáže přizpůsobit jinému stylu života. Roku 1833 vydává Puškin poému *Měděný jezdec* a o dva roky později prózu *Kapitánská dcerka*. Začátkem roku 1837 vrcholí série pomluv a intrik, Puškin se rozhodne bránit čest své ženy a vyzve jednoho z intrikánů, D'Anthese, na souboj, ve kterém je smrtelně raněn. 29.1.1837 umírá...

ALEXANDR
SERGEJEVIČ
PUŠKIN

EVŽEN ONĚGIN

Z ruského originálu
Jevgenij Oněgin,
Polnoje sobranije sočiněnij 1949—1951,
Chudožestvennaja literatura,
Moskva—Leningrad,
přeložila a poznámkami opatřila Olga Mašková.
Ilustrovala Markéta Prachatická.
Obálku, vazbu a grafickou úpravu
navrhl Jan Solpera.
Vydal Odeon, nakladatelství
krásné literatury a umění, n. p.,
jako svou 4643. publikaci
v redakci krásné literatury,
Praha 1987.
Odpovědná redaktorka Ludmila Dušková.
Výtvarný redaktor Vladimír Nárožník.
Technická redaktorka Marta Budilová.
Fotosazbou z písma Digi Antiqua-Digiset
z n. p. Svoboda, Praha,
vytiskly Východočeské tiskárny, n. p., Pardubice,
závod 4, Havlíčkův Brod.
10,64 AA, 10,79 VA.
Vydání v tomto překladu třetí.
604-22-855 ^
Náklad 6500 výtisků. 13/42.
01-090-87
Cena váz. 15 Kčs.